

GEMEENTE
WEST
BETUWE

GEMEENTE NEERIJNEN • GEMEENTE LINGEWAAL • GEMEENTE GELDERMALSEN

Samen verder als één

BIDBOOK WEST BETUWE
november 2018

INLEIDING

WIJ DE MENSEN VAN

Aqcuoy, Asperen, Beesd, Buurmalsen, Deil, Enspijk, Est, Geldermalsen, Gellicum, Haaften, Heesselt, Hellouw, Herwijnen, Heukelum, Meteren, Neerijnen, Ophemert, Opijnen, Rhenoy, Rumpst, Spijk, Tricht, Tuil, Varik, Vuren en Waardenburg. Wij vormen vanaf 1 januari 2019 samen de gemeenschap West Betuwe.

Wij hebben begrip, liefde en zorg voor de eigenheid van onze 26 dorpen en stadjes, voor ons schilderachtige ommeland en bovenal voor elkaar. We zijn verbonden in trots. Trots op onze hechte gemeenschappen en onze 'volksaard' van eigen verantwoordelijkheid voor woon-, werk- en leefomgeving. Vanuit dat gemeenschapsgevoel, die trots, liefde en zorg, kijken wij naar de toekomst van onze nieuwe gemeente. Naar hoe we er samen inhoud en vorm aan kunnen geven.

Wij hebben een visie op de toekomst en alles wat onze stadjes, dorpen en het prachtige, landelijke gebied te bieden hebben. Deze samen vormen het passievolle verhaal van dit 'Bidbook West Betuwe'. Wij bieden dit boek aan als inspiratiebron voor het bestuur van onze nieuwe gemeente. De kernboodschap is 'schappelijkheid'. Schappelijk bestuur met begrip en ruimte voor onze 'volksaard'. Wij nemen graag zelf verantwoordelijkheid voor onze woon, werk en leefomgeving en voor elkaar.

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave

Wij, de mensen van 2

1. Op weg naar West Betuwe 6

Kracht van de dorpen 7

Rust, ruimte en bedrijvigheid 8

2. De 26 dorpen aan het woord 12

Acquoy 13

Asperen 15

Beesd 17

Buurmalsen 19

Deil 21

Enspijk 23

Est 25

Geldermalsen 27

Gellicum 29

Haaften 31

Heesselt 33

Hellouw 35

Herwijnen 37

Heukelum 39

Meteren 41

Neerijnen 43

Ophemert 45

Opijnen 47

Rhenoy 49

Rumpt 51

Spijk 53

Tricht 55

Tuil 57

Varik 59

Vuren 61

Waardenburg 63

3. De schappen aan het woord 68

Thema's en toekomstbeelden 69

Landschap 69

Ondernemerschap 72

Vriendschap 75

4. Samenlevingsconcept West Betuwe 86

Samenwerken 87

Samenhang 88

Samen doen 92

5. Vervolg 96

Gevolgd proces 97

1. OP WEG NAAR WEST BETUWE

OP WEG NAAR WEST BETUWE

De nieuwe gemeente leeft. Dat blijkt wel uit de vele bijdragen van mensen en organisaties aan dit Bidbook. Hoewel ze allemaal op hun eigen manier naar de gemeente kijken, is er één ding dat hen verbindt: de enorme betrokkenheid.

Bewoners, dorpsorganisaties, vrijwilligers, ondernemers, agrariërs en maatschappelijke organisaties. Stuk voor stuk hebben ze een boodschap aan de gemeenteraad van de nieuwe gemeente West Betuwe. Via ansichtkaarten, dorpswandelingen, dorpsgesprekken en thema-avonden maakten ze kenbaar wat zij koesteren aan hun omgeving, waar de uitdagingen liggen en waar ze behoefte aan hebben.

Kracht van de dorpen

Drie gemeenten, 26 zelfstandige dorpen. Allemaal met hun eigen kenmerken, diversiteit en identiteit. De gemeenten Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal vormen op 1 januari 2019 samen gemeente West Betuwe. Een gemeente te midden van de twee verbindende rivieren de Linge en de Waal. De Linge is een steeds grotere trekpleister voor bijvoorbeeld kanoliefhebbers. Terwijl de Waal een robuuste transportrivier is met veel scheepvaart en watergebonden bedrijvigheid.

Door deze twee rivieren ligt een groot deel van West Betuwe eigenlijk op een eiland. Dat uit zich ook in de kenmerkende 'eilandmentaliteit': een groot gevoel van saamhorigheid, ondernemerschap en zelfredzaamheid binnen de dorpen. 'We lossen het samen wel op!' Inwoners, vrijwilligers en verenigingen zetten zich in om er samen iets moois van te maken.

Dat is de kracht van de 26 dorpen. Twee van deze dorpen hebben stadsrechten: Asperen en Heukelum. Wat de dorpen afzonderlijk typeert, wat hun identiteit en wensen zijn, is gebundeld in hoofdstuk 2. Alle 26 dorpen hebben hun eigen inbreng op een eigen dorpspagina. Bij elk dorp staat ook een kort verhaal, geschreven door een inwoner tijdens een workshop op Open Monumentendag 2018 in het Stroomhuis Neerijnen.

**“In West Betuwe
vind je nog rust
en ruimte”**

Rust, ruimte en bedrijvigheid

In West Betuwe vind je nog de rust en ruimte. Om te recreëren, te dromen, maar zeker ook om te ondernemen. Er waait een ondernemende wind in West Betuwe! Er is veel bedrijvigheid. Typerend voor die bedrijvigheid zijn de hoofdverkeersassen A15 en A2 die de gemeente doorkruisen. Dit maakt het gebied aantrekkelijk als vestigingsplaats voor bedrijven.

Maar ook toeristen vinden hun weg naar onze regio. Dat heeft alles te maken met onze naam als bloesemgemeente van Nederland. Niet voor niets worden de jaarlijkse bloesemtochten druk bezocht. Een andere 'koosnaam' voor ons gebied: de fruittuin van Nederland! Er liggen veel fruitboomgaarden op de oeverwallen. Een appel als Kanzi is bijvoorbeeld in onze regio ontwikkeld. Op de komgronden is de landbouw – en dan vooral de veeteelt - de stuwende kracht. Landbouw is daar de beste garantie voor het behoud van de karakteristieke openheid van het buitengebied.

Al deze kenmerken van West Betuwe zijn van invloed op de mogelijkheden en kansen van onze gemeente. In hoofdstuk 3 en in de interviews, die tussen de hoofdstukken staan, delen ondernemers, agrariërs, maatschappelijke organisaties en toeristische en recreatieve partijen hun visie en ideeën over deze kansen.

DOEKLE TERPSTRA

Voorzitter van UNETO-VNI en inwoner van West Betuwe

“Koester de Linge”

Hij is een Betuenaar in hart en nieren. Hoewel zijn wieg in Friesland staat, is Doekle Terpstra verknocht aan de streek waarin hij woont. De oud-CNV'er en huidige voorzitter van UNETO-VNI geniet al bijna dertig jaar van zijn vertrouwde uitzicht: de Linge. De rivier die de nieuwe gemeente doorsnijdt, maar ook verbindt. Het water zorgt voor een Unique Selling Point (USP) voor West Betuwe, vindt hij. Daarom benadrukt Terpstra: 'Koester de Linge.'

Ruimte, rust en water. Wandel-, fiets- en vaarroutes. Prachtige uiterwaarden en schitterende vergezichten over bomen in bloei. Denk je aan de Betuwe, dan denk je aan fruit en bloesem. 'Dat is karakteristiek voor onze regio. Iedereen heeft meteen die associatie. Het groen, de stilte en de aantrekkingskracht van het water moeten we misschien juist cultiveren', stelt Terpstra. 'Het is ontzettend aantrekkelijk voor toeristen. Dat biedt volop kansen.'

Samen sterk

Niet alleen voor toeristen uit Nederland, maar ook voor buitenlandse reizigers is West Betuwe een goede optie. Het is een prima uitvalsbasis om ons land verder te ontdekken. Utrecht, Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Limburg... in ongeveer een uur tijd rij je overal heen. West Betuwe ligt heel centraal. 'En tegelijkertijd vormt onze regio met al het water en groen het hart van de Nederlandse identiteit', vindt Terpstra. 'Het gebied kan een geweldige springplank zijn en de grote steden ontlasten.'

Voorwaarde is wel dat dorpen elkaar steeds vaker vinden en intensiever samenwerken. 'Samen zijn we namelijk sterker dan afzonderlijk. Daar ligt een schone taak voor het nieuwe gemeentebestuur.' Terpstra is dan ook een voorstander van bestuurlijke opschaling. Decentralisatie van bijvoorbeeld het sociaal domein of taken op het gebied van klimaat en duurzaamheid, vragen eenmaal om grotere slagvaardige gemeenten. Al ziet hij wel een uitdaging voor het bestuur om voeling te houden met alle 26 kernen van de gemeente: 'Het bestuur moet opschalen, maar zich tegelijkertijd ook klein organiseren. De fysieke afstand tot 'hoofdstad'

Geldermalsen is vanuit sommige dorpen groot, maar de mentale afstand weegt vaak het zwaarst. Zichtbaar zijn in alle dorpen, dat is dus de kunst.'

Vitale gemeente

Bij een nieuwe gemeente hoort ook een sterke regionale identiteit. 'Kunst en cultuur kunnen een rol spelen in het vormen daarvan', denkt Terpstra. 'Cultuur is de ruggengraat van de maatschappelijke dynamiek. Het verbindt en stimuleert de creativiteit. En dan doel ik niet per se op de schouwburg, maar op producties die de lokale identiteit omarmen. Een opera in de polder of filmavond in de boomgaard bijvoorbeeld. Maar de echte invulling laat ik graag aan de kenners over!' Naast cultuur, is ook onderwijs een aandachtspunt. Dat jongeren voor een hogere opleiding de regio verlaten, is een gegeven. En daar moeten we ook niet al te krampachtig over doen, vindt Terpstra: 'Laten we ons focussen op het behoud en verstevigen van het fundament: het vmbo en de doorstroming naar het mbo. West Betuwe kenmerkt zich door bedrijven in de transport & logistiek en fruitteelt. Welke profielen in het vmbo en mbo passen daar het best bij? Dan moeten we daarin investeren. Want als bedrijven en scholen nog meer samenwerken, profiteert de hele regio daarvan. Een krachtige, vitale gemeente kan dit faciliteren.'

Ruimte voor nostalgie

Terpstra kijkt met vertrouwen naar de toekomst. 'West Betuwe is al een naam die beklijft. Nu is het zaak om de gemeente ook inhoudelijk goed te branden. De kracht ligt in de dorpen. Als het bestuur deze goed weet te verenigen en daarnaast de lokale identiteit kan behouden, wonen we ook over een paar jaar nog steeds in een aantrekkelijke en sterke gemeente. Uiteindelijk gaat ruimte voor nostalgie hand in hand met het besef dat West Betuwe toegevoegde waarde biedt voor iedereen.'

“Het water
biedt volop
kansen
voor West
Betuwe”

2

DE 26 DORPEN AAN HET WOORD

Ansichtkaarten, dorpswandelingen, dorpsgesprekken en vlogs. De inwoners van West Betuwe staan centraal. Hun bijdragen geven richting aan de toekomst van hun eigen dorp, stad, buitengebied en nieuwe gemeente. Heel verschillend, maar toch ook verbindend.

We schrijven zomer 2017. We zijn onderweg naar West Betuwe! Wat volgt is een traject van één jaar waarin twee vragen centraal staan bij verschillende initiatieven en activiteiten: 'Wat vinden de inwoners waardevol?' en 'Wat wil ieder dorp meegeven aan de nieuwe gemeente voor de toekomst?' Zie ook hoofdstuk 5, gevolgd proces. De resultaten van alle activiteiten zijn samengevat in de 26 dorpspagina's.

Gemeenschappelijke onderwerpen

Door eendracht verbonden. Hoe verschillend de dorpen ook zijn, ze komen elkaar toch tegen in hun opvattingen over diverse onderwerpen. In willekeurige volgorde zijn dit de zaken die veelgenoemd werden:

- Zorg voor een gemeente die goed bereikbaar is en meedenkt. Schaalvergroting mag niet ten koste gaan van het contact met de gemeente.
- Zorg voor behoud van (of het ontwikkelen van) een ontmoetingsplek. Er zijn zorgen over de geldende financiële afspraken voor de dorpshuizen.
- Zorg voor een mooie en goed onderhouden openbare ruimte. Met goed onderhoud en zonder afval en hondenpoep.
- Verbeter de verkeersveiligheid in de dorpen en het ommeland.
- Zorg voor behoud van voorzieningen. Behoud winkels, pinautomaat, dorpshuis, openbaar vervoer en zorgvoorzieningen.
- Zorg voor meer woningen. Met een focus op woningen voor starters en ouderen.

Deze onderwerpen komen ook terug in het hoofdstuk 3 over 'de schappen'.

Acquoy

WONEN EN WERKEN

Acquoy is een rustig en onaangetaast dorp met open ruimtes in een prachtige omgeving. Het dorp heeft een beschermd dorpsgezicht en mooie historische panden. De open plekken in het dorp willen inwoners behouden. Woningbouw is gewenst om de eigen jeugd in het dorp te houden en voor de doorstroming. Voor ouderen zijn levensloopbestendige woningen nodig. Woningen moeten passen bij het karakter van het dorp. Woningbouw is mogelijk op de Baronie, waar gebouwen leeg staan en enkele woningen aansluitend aan het lint. Veel toeristen vinden hun weg door Acquoy. Om het dorp aantrekkelijk te houden, is onderhoud van groen en straten van belang. Inwoners willen daarin ook hun steentje bijdragen.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

De verkeersveiligheid is erg belangrijk voor de inwoners van Acquoy. De veiligheid van de kruisingen met de Meerdijk (met de Huigenstraat en met de Horndijk) is te verbeteren door straatverlichting te plaatsen. De inrichting van de kruising Meerdijk en Horndijk is onduidelijk. De inwoners willen karakteristieke historische straatlantaarns langs de Kerkweg en de Beatrixstraat (plan Elings) in het dorp, zoals in Asperen. Hangjongeren geven overlast voor omwonenden. Zij hebben de pas aangelegde Waterlinie loopgraven langs de Meerdijk vernield, een locatie buiten het dorp waar geen sociale controle is. Het is een groep die steeds weer een nieuwe locatie zoekt in de omgeving. Inwoners verwachten een aanpak vanuit de gemeente en vanuit jeugdwerkers.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

De inwoners zijn blij met verenigingsgebouw De Schakel en de activiteiten die daar plaatsvinden, zoals de bazaar, de ouderensoos en de rommelmarkt. Tegelijkertijd uiten zij hun zorgen, omdat het financieel moeilijk is om De Schakel in stand te houden. De inwoners willen graag een glasvezelverbinding voor een beter internetbereik in het dorp. Inwoners koesteren de 'ijsbaan' bij de Huigenstraat. De gemeente moet voldoende prullenbakken plaatsen, voor toeristen en het opruimen van honden- en paardenpoep, en deze regelmatig legen. De toegang vanaf de Nieuwe Steeg zou mooier kunnen door een groene entree te realiseren, zoals bij Deil.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

Acquoy is een fijn sociaal dorp om te wonen. De inwoners zijn trots op de geschiedenis, de historische gebouwen en het dorpsgezicht. Het dorp vergrijsst, waardoor verenigingen, activiteiten en voorzieningen onder druk staan. De inwoners vragen daarom meer flexibiliteit en bereidheid van de gemeente om mee te werken aan initiatieven uit het dorp. Het dorp moet geen museum worden. Mensen zijn betrokken, maar zien een tweedeling tussen de autochtone inwoners en nieuwe inwoners. Een werkgroep 'Welkom in Acquoy' kan bijdragen aan de saamhorigheid in het dorp.

ACTIES

Verbeteren:

- Verkeersveiligheid in en om dorp
- Kruisingen Horndijk en Huigenstraat met Meerdijk veiliger maken
- Entree dorp verbeteren met bomen langs de Nieuwe Steeg
- Woningbouw voor jong en oud realiseren

Koesteren

- De jaarlijkse bazaar
- Het verenigingsgebouw De Schakel

AANDACHTSPUNTEN

- Samenhang huidige en nieuwe inwoners verbeteren
- Verbeteren en verfraaien verlichting in dorp en op dijken
- Realiseren glasvezelverbinding
- Grofvuil in Leerdam kunnen wegbrengen

Floris van Egmond, graaf van Buren, kocht Acquoy in 1513 van Otto van Arkel. Met Leerdam kwam het in bezit van Willem van Oranje door zijn huwelijk met Anna van Egmond (1551). Zo werd hij baron van Acquoy en graaf van Leerdam, titels die onze koning Willem Alexander nog voert.

Asperen

WONEN EN WERKEN

Asperen heeft een prachtige, rustige ligging in het landelijk gebied. Het is een mooi historisch stadje met veel grote tuinen. De inwoners willen graag dat de bestrating en bermen netjes, opgeruimd en verzorgd zijn. Zij vragen aandacht voor de kwaliteit van de bestrating in de historische kern. De gemeente zou de opbrengst van de hondenbelasting kunnen inzetten om de overlast van hondenpoep tegen te gaan. Aan de Voorstraat en Middelweg is gebrek aan parkeerruimte. De gemeente moet hier een oplossing voor zoeken. De inwoners hebben behoefte aan meer woningbouw in de sociale sector en voor ouderen, zoals appartementen bij de Appeldreef of Perendreef.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

De inwoners vinden dat er te hard door de straten wordt gereden. Ze zien een verruwing van de samenleving. Zij vragen om meer politiecontrole, (camera)toezicht en handhaving. Andere inwoners koesteren Asperen juist als veilige woonomgeving met onderling sociaal toezicht.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

De inwoners koesteren sporthal De Wiel. Voor het behoud van de sporthal is het belangrijk dat de bestaande regelingen en contacten in West Betuwe worden voortgezet. De gemeente moet de inzet en initiatieven van inwoners, in verenigingsverband of als vrijwilligers, motiveren door deze te ondersteunen en te faciliteren. De inwoners willen dat het oude gemeentehuis behouden blijft, bijvoorbeeld als trouwlocatie. Zij willen graag dat de kleinschalige voorzieningen in Asperen behouden blijven, zoals de winkel, het dorps huis, de bibliotheek en het gemeenteloket. Het organiseren van vervoer naar deze voorzieningen elders is ook een mogelijkheid.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

De inwoners zijn blij met de vrijwilligers die in Asperen actief zijn. Bij projecten van verenigingen is er veel inzet van inwoners. Tegelijk verwachten zij dat de gemeente de vrijwilligers en het verenigingsleven blijft ondersteunen. De inwoners vragen om betrokkenheid vanuit het gemeentehuis bij hun stad. Projecten als sporthal De Wiel en SpreekSmakelijk koesteren de inwoners. In Asperen is een goede sociale controle. Mensen kennen elkaar en staan voor elkaar klaar.

ACTIES

Verbeteren:

- Meer toezicht door politie en gemeente
- Meer woningen en appartementen (sociale sector en voor ouderen)
- Gebrek aan parkeerruimte Voorstraat en Middelweg oplossen

Koesteren

- Het oude gemeentehuis als trouwlocatie behouden
- Het verenigingsleven en het vrijwilligerswerk
- De bestaande regelingen, de inzet en initiatieven van vrijwilligers sporthal De Wiel voortzetten

Overige acties staan in het 'Manifest van Lingewaal'. Deze staat op www.westbetuwe.nl.

AANDACHTSPUNTEN

- Verkeersveiligheid verbeteren
- Openbare ruimte netjes houden
- Honden- en paardenpoep op straat opruimen en hierop handhaven
- Kleinschalige voorzieningen behouden

Asperen, waar ligt dat?

Dat hoorden wij steeds toen wij verhuisden naar dit eeuwenoude stadje aan de Linge.

Voor de Amerikaanse Mennonieten is het een welbekend bedevaartsoord.

Een van de beroemdste dopers, de gevangene Dirk Willemsz, ontsnapte.

Dirk redde zijn achtervolger maar zelf eindigde hij in 1569 op de brandstapel.

Beesd

WONEN EN WERKEN

Er is een grote behoefte aan woningbouw in Beesd. Er is alleen in Geldermalsen en Meteren gebouwd en dat steekt de inwoners. Beesd heeft een eigen woningbouwbehoefte onderzoek gemaakt. Woningbouw is op korte termijn noodzakelijk voor jong en oud. Beesd heeft baat bij doorstroom in sociale huur- en koopwoningen. De inwoners koesteren het huidige groene karakter van het dorp. Daarom zien zij nieuwe woningen liever als uitbreiding dan als inbreiding. Inwoners wensen duidelijkheid over tijd en fasering van de Gartskampen. Zij willen ook meer groen in woonwijken die dicht bebouwd zijn. De ligging van Beesd maakt het een interessante vestigingslocatie voor bedrijven en als woonplaats. Het is belangrijk samenwerking tussen overheid, ondernemers en onderwijs te stimuleren.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

De inwoners van Beesd koesteren de vele sportverenigingen en het natuurschoon. Landgoed Mariënwaerd zien zij als hun gemeenschappelijke tuin. De Voorstraat is een iconische weg. De nabijheid van de A2 zorgt voor een goede verkeersontsluiting. De inwoners ondervinden wel veel overlast van luchtvervuiling, geluid en sluipverkeer. De gemeente moet hierop actie ondernemen, bijvoorbeeld met maatregelen tegen sluipverkeer en het aankaarten van de gezondheidsrisico's door lucht en geluid bij het Rijk. De inwoners hebben zelf gezocht naar maatregelen tegen sluipverkeer en willen dat de gemeente dit overneemt. Verder moet de gemeente mensen bewust maken van hun te hoge rijsnelheid. De bereikbaarheid van Beesd moet ook voor ouderen en mindervaliden op orde zijn. De OV-routes naar Culemborg en De Pluk vragen om aandacht.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

Beesd is een zelfvoorzienend dorp met een mooie bundeling van (maatschappelijke) voorzieningen aan de Jeugdlaan. De zondagsopenstelling van voorzieningen is gewenst. Inwoners vragen om maatwerk op basis van de aard van de verschillende dorpen. Niet alleen voor de lokale bevolking, maar ook voor toeristen kan dit aantrekkelijk zijn. Een gemis in Beesd is een openbare pinautomaat. De nabijheid van medische zorgfaciliteiten koesteren inwoners. Enkele voorzieningen, zoals AED's en wijkpreventie-apps zijn al aanwezig. Deze zijn nog niet bekend bij alle inwoners. Ook de mogelijkheden voor vrijwilligers om activiteiten te organiseren (eventueel met subsidie) zijn vrij onbekend. Bedrijven moeten voldoende ruimte hebben om te kunnen groeien. De levendige ondernemersvereniging en 'Beesd Voor Elkaar' zorgen voor een goed onderling netwerk.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

Beesd is een dorp met karakter en veel verenigingen. Veel inwoners vervullen rollen in al deze verenigingen en dat bevordert de saamhorigheid in het dorp. Er leeft wel een gevoel dat er stagnatie is in de groei van de verenigingen en scholen, zoals de voetbalvereniging. Dit komt door het tekort aan woningbouw. Het 'Beesdse leventje' willen de inwoners zeker koesteren. Landgoed Mariënwaerdt en Het Klokhuis zijn belangrijke locaties voor het dorp. Het Klokhuis en lokale verenigingen spelen een belangrijke rol in de sociale cohesie van Beesd. Rondom het viaduct A2 en de speeltuin is hinder van hangjongeren van buiten het dorp. Dit moeten inwoners en gemeente samen oppakken. Door in gesprek te gaan en te zoeken naar alternatieven, zoals een soos, sportgelegenheden en eventueel begeleiders.

ACTIES

Verbeteren:

- Nieuwe duurzame woningen realiseren op basis van eigen woningbehoefteonderzoek
- Overlast van de A2 aanpakken
- Meer toeristisch recreatieve activiteiten mogelijk maken
- Eenduidig gemeentelijke beleid toerisme versterken

Koesteren

- Zelfvoorzienende kracht
- Huisartsenpost en andere medische zorgfaciliteiten
- Dorps karakter en het rustig wonen

AANDACHTSPUNTEN

- Overlast hangjongeren aanpakken
- Ondernemersklimaat verbeteren met ondernemersloket gemeente

---

Beesd: dorp aan de Linge met 'stadse' uitstraling
In 1265 kregen de inwoners het recht een Steenstraat aan te leggen; de Voorstraat van nu, bijna 900 meter lang en beschermd dorpsgezicht!
Oude boerderijen en hooibergen getuigen van het agrarisch verleden. Abraham preekte er voor zijn kleine luyden.
Heerlijkheid Mariënwaerdt – bekend vanwege Appeldijk, Notenlaan en Landgoedfair – ligt op loopafstand.

Buurmalsen

WONEN EN WERKEN

De inwoners koesteren het groene en dorpse karakter van Buurmalsen. Zij pleiten voor woningbouw van vooral betaalbare starterswoningen. In de afgelopen dertig jaar is in Buurmalsen geen enkele gesubsidieerde woning gebouwd. Deze zijn nodig voor de doorstroming en voor een leefbare toekomst met een bloeiend verenigingsleven en een eigen school. De inwoners willen dat nieuwe woningen passen bij het karakter van het dorp. Zij hebben ook behoefte aan de nieuwbouw van seniorenwoningen in combinatie met voorzieningen. De inwoners willen dat de gemeente meer inzet op handhaving, bijvoorbeeld van illegale woonsituaties.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

Het rustige karakter van Buurmalsen waarderen de inwoners. Dit wordt echter verstoord door de Rijksstraatweg (N833), die het dorp doorsnijdt. De oversteek Burensedijk–Pastorielaan en bij de Brink zijn gevaarlijk, omdat er te hard wordt gereden. Hier steken ook leerlingen van de basisschool over. De inwoners willen dat de verkeersveiligheid voor wandelaars en fietsers verbetert, bijvoorbeeld door de aanleg van voetpaden en fietsstroken bij de Groeneweg en Haagse Uitweg. Ze voeren actie voor een zebrapad en stoplichten. De inwoners willen dat er een tweede Lingebrug komt. Zij krijgen maar moeilijk voet aan de grond bij de provincie. Ook is een veilige verkeersontsluiting van de school nodig via de Groeneweg. Er is handhaving van de maximum snelheid nodig.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

De inwoners zijn erg blij met basisschool De Malsenburg in het dorp. De school gaat fuseren met de school van Tricht. De meningen in het dorp over deze fusie zijn verdeeld. De meeste inwoners willen de school in Buurmalsen houden. Een school geeft levendigheid en houdt Buurmalsen aantrekkelijk als woonplaats. Een groot deel van de inwoners ziet een nieuwe schoollocatie op de grens tussen Tricht en Buurmalsen als een prima optie, mits de bereikbaarheid wordt gegarandeerd. Wel is het nodig om een gymzaal en een kinderopvang bij de school aan te leggen, zodat het aantrekkelijk blijft voor (nieuwe) ouders. Behoud van de speeltuin is belangrijk voor het dorp.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

Het dorp kent een bloeiend verenigingsleven met veel actieve vrijwilligers. Het dorp is saamhorig en gastvrij voor nieuwkomers. Het dorps huis 'Ons Eigen Gebouw' is het centrale sociale punt in het dorp, vooral voor ouderen. Daar ontmoeten inwoners elkaar en er zijn allerlei activiteiten. Het onderhoud is kostbaar en is nu gefinancierd met subsidie van de gemeente. Inwoners wensen dit te behouden, net als het leefbaarheidsbudget. Verder wensen zij een wandelpad richting de kern.

ACTIES

Verbeteren:

- Veilige ontsluiting basisschool
- Betaalbare woningen voor starters en senioren bouwen
- Een tweede Lingebrug aanleggen
- Dorp verkeersveiliger en/of verkeersluw maken
- Glasvezel binnen en buiten het dorp
- Aandacht voor kapotte bermen

Koesteren

- De eigen basisschool
- Het dorps huis 'Ons Eigen Gebouw'
- Het dorpse karakter met de open en gastvrije houding naar nieuwkomers

Overige acties staan in het dorpsplan Buurmalsen. Dit plan staat op www.westbetuwe.nl.

AANDACHTSPUNTEN

- Veiligheid voor fietsers en wandelaars verbeteren op de Haagse Uitweg richting Meersteeg en Groeneweg

De Suitbertuskerk van Buurmalsen - Sint Jacob in de Betuwse klei

Buurmalsen heette in 850 'Uberan Malsna'.

Waar Korne en Linge samenvloeien, ligt in het groen van boomgaarden en de luwte van dijken het dorp met kerk.

Daarbinnen een muurschildering van Sint Jacobus, patroon van de bedevaartgangers naar Santiago. De naam van de kerk verwijst naar Suitbertus, mede missionaris van Willibrord.

Deil

WONEN EN WERKEN

De inwoners van Deil zijn blij met de rust en de open, groene plekken in het dorp. Zij koesteren de voorzieningen, zoals de winkel, school, huisarts, dorpshuis en speeltuin. Woningbouw graag in beperkte mate. Zoals plan Lingezicht, dat goed past in het dorp. De gemeente moet ruimte maken voor woningbouw voor jongeren en ouderen, met behoud van de open plekken in het dorp. De inwoners willen graag recreëren aan de Linge. Dit kan bijvoorbeeld op het buitendijkse veldje tegenover de begraafplaats en bij de molen. Door een brug of veerpont kan er een verbinding komen met Tricht. Dit biedt ook een nieuwe fietsroute voor de jeugd op weg naar de school in Culemborg.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

In Deil is een goed werkende 6-minutenzone, waarbinnen mensen de juiste hulp bieden bij een hartstilstand. Dit gebeurt met een AED en vrijwilligers die kunnen reanimeren. Inwoners koesteren de WhatsApp-buurtgroepen en surveillerende burgerwachten. Er is verbetering nodig op het gebied van verkeersveiligheid. Vooral door zwaar verkeer uit het dorp te weren. Industrie zien inwoners graag op een centraal bedrijventerrein. De Spar trekt veel verkeer aan. Bij de school zou een 30km/u zone moeten zijn. De drukte rondom haal- en brengtijden bij school vraagt om een verkeerscirculatieplan. Voor het te hard rijden vragen de inwoners om snelheid beperkende maatregelen, snelheidscontrole, aanpassingen in de weginrichting en gedragsverandering van de inwoners zelf.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

De inwoners zijn blij met de huidige voorzieningen in het dorp en de activiteiten, waarvoor veel vrijwilligers zich inzetten. De actieve speeltuinvereniging die de speelweek organiseert, waarderen zij erg. De gemeente moet zich inzetten om de voorzieningen en het lokale verenigingsleven te behouden. Door betaalbare woningen kunnen jongeren in het dorp blijven wonen. Er is behoefte aan een ontmoetingsplaats voor de jeugd. De inwoners koesteren het bedrijf/platform OnzeBuddy, dat is opgezet door jongeren. De zorg van ouderen kan de gemeente verbeteren met een duidelijk subsidiebeleid, dat zij laagdrempelig communiceert. Ouderen willen graag mobiel blijven, ook door gebruik te maken van het openbaar vervoer. Inwoners kunnen dit gezamenlijk oppakken met een appgroep voor lokaal vervoer of een boodschappenbus.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

Deil heeft een actief verenigingsleven. In het dorp kijken de mensen naar elkaar om. Het dorpshuis speelt daarin een centrale rol en inwoners vragen om financiële ondersteuning. De inwoners willen een Klompenpad om het historische erfgoed aandacht te geven. In Deil is eind 2017 het dorpsplan afgerond. Dit plan kwam tot stand door de inzet van een groep actieve inwoners. De meeste aandachtspunten die inwoners benoemen, staan ook in dat dorpsplan. De uitvoering van het dorpsplan ligt in handen van vier werkgroepen, die hierover regelmatig overleggen met de gemeente.

ACTIES

Verbeteren:

- Zwaar verkeer weren uit het dorp
- Recreatie aan de Linge mogelijk maken
- Ontmoetingsplek maken voor de jeugd
- Invalideparkeerplaats realiseren bij het dorpshuis

Koesteren

- Bestaande voorzieningen
- Speeltuinvereniging en speelweek
- Dorpshuis Het Duyfhuys
- Dorpsontmoetingspunt

Overige acties staan in het dorpsplan Deil. Dit plan staat op www.westbetuwe.nl.

AANDACHTSPUNTEN

- Kapotgereden bermen in buitengebied herstellen
- Meer (financiële) ondersteuning en ruimte voor verenigingsleven en dorpshuis realiseren
- Duidelijk subsidiebeleid voor ouderenzorg, verenigingsleven, speeltuin en dorpshuis hanteren
- Losloopgebieden voor honden aanleggen

**Genzen vliegen over de meanderende Linge luid gakkend richting mijn dorp.
Het begin van een mooie nieuwe dag.
De kerkklok beiert luid vanuit zijn eeuwenoude toren.
Galmend over het toen zeven kastelen dorp Daile.
Genzen vliegen luid gakkend terug over mijn dorp Deil.
Het einde van de mooie nieuwe dag.**

Enspijk

WONEN EN WERKEN

De inwoners zijn blij met de ondernemers in Enspijk. Vooral camping De Ronde is van groot belang voor de werkgelegenheid in het dorp. Inwoners waarderen de speeltuinvereniging door alle activiteiten die zij organiseren. Voor de speeltuin willen ze graag een schuurtje en een opfrisbeurt van de speeltoestellen. Hiervoor is budget vanuit de gemeente nodig. Daarnaast willen de inwoners dat er ook activiteiten voor de oudere jeugd in de speeltuin komen. Enspijk heeft weinig behoefte aan nieuwe woningen, mogelijk alleen voor jeugd die in het dorp wil blijven wonen.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

De verkeersveiligheid is het belangrijkste aandachtspunt. De inwoners willen graag een vrijliggend fietspad langs de Boutensteinseweg. Het is hier voor fietsers gevaarlijk, omdat deze weg als sluiproute voor de A2 wordt gebruikt. In het dorp is een AED aanwezig in de kerk. De inwoners willen deze in een buitenkast, zodat deze 24 uur per dag bereikbaar is. Om Enspijk aantrekkelijker te maken voor toeristen, willen de inwoners meer overnachtingsplekken voor groepen in het dorp. De inwoners vragen aandacht voor het onderhoud van de openbare ruimten, zoals de begraafplaats, het groen en de sloten. De reactie vanuit de gemeente over dergelijke meldingen kan beter. Handhavers zijn slecht aanspreekbaar en lossen problemen niet op.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

De inwoners zijn blij met het mooie dorp. Theetuin De Fruithoeve en de Dorpskamer koesteren zij. Ook zijn er mooie sociale initiatieven, zoals de open eettafel en Samen Doen. De inwoners vinden de aanleg van glasvezel erg belangrijk, zowel voor inwoners als voor ondernemers.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

Enspijk is een kleinschalig dorp met een hechte gemeenschap en een actief verenigingsleven. De inwoners zijn blij met alle activiteiten die worden georganiseerd, zoals het dorpsontbijt, de dorpsmarkt en het Italiaans diner. In het dorp zijn meer activiteiten voor de jeugd wenselijk. Om de behoefte te peilen kunnen de inwoners een enquête onder de jeugd houden. 'Mooi wonen in Enspijk' zou meer de publiciteit moeten opzoeken via Facebook en de dorpsapp. Als de inwoners ervan weten, is de bereidheid om te helpen groot.

ACTIES

Verbeteren:

- Verkeersveiligheid binnen het dorp
- Speeltuin 'de Vergd' opknappen
- Activiteiten voor oudere jeugd organiseren
- Fietspad op Boutensteinseweg aanleggen
- Glasvezel in regio Rivierenland aanleggen

Koesteren

- Hechte gemeenschap met actief verenigingsleven en mooie initiatieven
- Speeltuin 'de Vergd' met vele activiteiten
- Ondernemers in en om het dorp

Overige acties staan in het dorpsplan Enspijk. Dit plan staat op www.westbetuwe.nl.

AANDACHTSPUNTEN

- Meer overnachtingsplekken voor (groepen) toeristen
- Meer activiteiten met elkaar organiseren, ook voor jongeren
- Meer bekendheid geven aan 'Mooi Wonen In Enspijk'
- Gemeente herkenbaar aanwezig blijven

Het was heet.

Felix dobberde gezellig op het water van de Linge.

Felix - de gelukkige -

En dat was hij ook.

Hij hield van het dorp en van het riviertje.

Dat met dé grootste Europese rivier verbonden was, zodat hij zich met iets groots verbonden voelde.

Felix het roeibootje.

Est

WONEN EN WERKEN

Est is een klein, rustig en vriendelijk dorp. Inwoners koesteren de kleinschaligheid. Zij willen graag meer kleinschalige en betaalbare woningen voor starters en meer sociale huurwoningen. De Estse bevolking is ondernemend ingesteld. Dit zien we terug in de meerdere glastuinbouw-, veebedrijven en fruittelers rondom het dorp. De inwoners koesteren deze bedrijven en de lokale ondernemers in het dorp. Zij vinden de glastuinbouw belangrijk en zijn daar trots op. Een jongere heeft zelfs een vlog gemaakt over de paprikateelt in Est. Uitbreiding is mogelijk mits het geconcentreerd gebeurt. De inwoners willen het landschap versterken door de kassen in het landschap in te passen. De bereikbaarheid van Est is voor agrarisch (gerelateerde) bedrijven van belang.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

De nieuwe weg 'Het Nieuwe Achterom' zorgt voor een betere verkeersveiligheid. Toch rijdt er nog veel sluip- en vrachtverkeer door het dorp, vanwege de files op de snelweg. Dit zorgt voor gevaarlijke situaties op de Esterweg en de Dorpsstraat. De Dreef en Het Nieuwe Achterom zijn niet veilig voor fietsers, vanwege de vrachtwagens. Inwoners wensen hier een vrijliggend fietspad. Verder moet de gemeente de verlichting op de Esterweg verbeteren. De inwoners vragen om spiegels op het kruispunt Dreef en Nieuwe Achterom en borden bij de Dorpsstraat om vrachtwagens en agrarisch verkeer via de Rondweg te leiden. Sommige inwoners vinden de nieuwe fietssluis in de Bommelsestraat niet gewenst. Zij vragen de gemeente om voor verkeersingrepen eerst een algemene dorpsconsultatie te houden.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

Het dorpshuis, de kerk, school en middenstand, waaronder de slager en bakker, zijn voorzieningen die de inwoners koesteren. Het aantal leerlingen van de school loopt terug. Dat is een probleem. De bereikbaarheid van Est is een verbeterpunt. Het openbaar vervoer moet beter aansluiten op de bestaande netwerken of op afroep beschikbaar zijn. Openbaar vervoer in de avonduren is niet beschikbaar. Het telefonisch en internetbereik en zijn slecht. De inwoners vinden het belangrijk dat mantelzorgers beter worden beloond voor hun inzet. Zij wensen kleine medische voorzieningen in bijvoorbeeld het dorpshuis, zodat ouderen niet naar Geldermalsen hoeven. Bovendien wensen zij hulp bij internet en (welzijns)aanvragen en een printservice. De inwoners willen een gemeenteloket in het dorp voor bijvoorbeeld aangifte van geboorte.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

Est is een hechte gemeenschap, iedereen kent elkaar. De inwoners organiseren veel activiteiten, zoals de Oranjefeesten en het Koningsdagfeest. Het dorps huis, de dorps tafel, de ijsbaan en het dorpsplein worden goed bezocht en koesteren de inwoners. Bij een jaarlijks terugkerend feest verzoeken zij om niet ieder jaar opnieuw alle formulieren in te hoeven vullen. Verder vinden inwoners gelijke regels voor elk dorp belangrijk. De werkende dorpspomp is een symbool voor de identiteit van Est. Op het dorpsplein staat een bank rondom de boom, dit is een sociale ontmoetingsplek. Inwoners vragen om bestrating rondom deze bank. Verder is meer controle van de bomen op dode takken noodzakelijk. Het aanvragen van vergunningen voor activiteiten en subsidies voor verenigingen is te moeilijk. Zij willen dat de gemeente dit vereenvoudigt of ondersteuning biedt.

ACTIES

Verbeteren:

- Starters- en sociale huurwoningen realiseren
- Vracht- en landbouwverkeer weren op Dorpsstraat
- Gemeenteloket in het dorp

Koesteren

- De hechte gemeenschap
- De basisschool
- Het dorps huis

AANDACHTSPUNTEN

- Glasvezel aanleggen en mobiel bereik verbeteren
- Verkeersveiligheid op Esterweg en kruispunt Dreef / Nieuwe Achterom verbeteren
- Nieuwe en bestaande kassen landschappelijk inpassen
- (Vrijliggend) fietspad Esterweg en Nieuwe Achterom

Est - puzzel stukjes.

Een dorpsplein, oude pomp, witte kerk en daaromheen, mensen in koop-, huur- moderne- en oude huizen.

Los zand; ieder zijn eigen;

Ieder voor zich; langs elkaar heen.

Wij zijn autochtoon; import; agrariërs; rustzoekers; van de kerk;

roddelaars; eigengereiden.

Toch. Dorpsplein, boombank, toneel, Oranjefeest, markt en barbecue:

Eén mooi Est.

Geldermalsen

WONEN EN WERKEN

De inwoners zijn tevreden met het woon- en werkklimaat. Zij zijn blij met de kansen voor jonge ondernemers en met initiatieven, zoals het 'Huren op maat' in de Rivierenwijk. De inwoners willen betaalbare sociale huurwoningen voor de eigen jeugd en voor inwoners die niet kunnen kopen, maar ook geen recht hebben op huurtoeslag. Deze vallen nu tussen wal en schip. De inwoners vragen de gemeente om duurzaamheid gezamenlijk op te pakken. De gemeente moet voorlopers, in bijvoorbeeld duurzaam bouwen, hiervoor de ruimte geven en dergelijke initiatieven stimuleren.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

Geldermalsen ligt in een groene, landelijke omgeving aan de Linge. Zwerfafval is een groot probleem. De gemeente kan dit tegengaan door meer prullenbakken te plaatsen of door bijvoorbeeld inwoners zakken of gereedschap te bieden. De inwoners vinden het verbeteren van de luchtkwaliteit en het aanpakken van fijnstof belangrijk. De gemeente moet nieuwe bedrijven hierop toetsen. De verbinding met de Linge kan de gemeente verbeteren door beter onderhoud en het aanleggen van een boulevard. Ook kan de gemeente recreatie en het organiseren van activiteiten in het Lingepark faciliteren.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

De bereikbaarheid, de centrale ligging en het hoge voorzieningsniveau maken Geldermalsen een fijne plek om te wonen. Inwoners koesteren de markt en het cultureel café. Openstelling op zondag is een lastig onderwerp, waar inwoners zowel kansen als bedreigingen zien. De inwoners willen graag een verbetering van de zorg in de buurt. West Betuwe moet een inclusieve samenleving worden en onder andere 'dementievriendelijk'. Ook in Geldermalsen zijn eenzame ouderen. Het welzijn onder ouderen kan verbeteren door samenwoongroepen, zoals Thuishuis, mogelijk te maken of AutoMaatjes te stimuleren. Omwonenden willen graag een speeltuin bij de Johan van Oldebarneveldtstraat. Zij kunnen hiervoor zelf het initiatief nemen. Voor de ontsluiting van Geldermalsen wensen inwoners een tweede Lingebrug.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

De inwoners koesteren de corsoclubs in Geldermalsen en de andere dorpen. De fruitcorsotraditie is belangrijk voor de identiteit. Initiatieven zoals stichting 'Help Elkaar' en 'Integreren doe je samen' zijn waardevol. De inwoners willen graag dat de gemeente dit soort initiatieven (financieel) ondersteunt. En dat zowel gemeente als verenigingen en stichtingen nieuwe initiatieven bundelen voor meer daadkracht.

App-je. In de trein sloeg de twijfel toe. Zou haar Parijse internetliefde in Geldermalsen willen komen wonen? Ze had sapjes bij zich van de Betuwse Fruitshop, kaasspecialiteiten, programma's van LingeFilm en Cultureel Café, fotoboeken van George Burggraaff. Zou dit hem overhalen? De TGV vertrok. Zonder haar. Zij apte "Perdu le train".

ACTIES

Verbeteren:

- Zorg in de wijk, waaronder een hospice, realiseren
- Openbare ruimte netjes houden
- Meer sociale woningbouw realiseren

Koesteren

- Verenigingsleven en de corsoclubs in en om Geldermalsen
- Monumentale panden
- Verbinding met de Linge

AANDACHTSPUNTEN

- Toerisme op kleine schaal faciliteren door meer voorzieningen zoals terrassen
- Discussie over verruiming van openingstijden winkels op gang brengen
- Bundelen van (sociale) initiatieven
- Aanpakken van luchtkwaliteit en fijnstof, de vervuiler betaalt

BETROKKENHEID EN CONTACT MET HET BESTUUR

In Geldermalsen was veel te doen om de komst van een asielzoekerscentrum. De inwoners vinden dat door betere communicatie en voldoende inspraak dit soort conflicten vermeden kunnen worden. Wel vinden de inwoners dat het bestuur nog dicht bij de inwoners staat. Een gemeentelijke omgevingsmakelaar en leefbaarheidsbudgetten zonder wedstrijdelement zijn belangrijk bij ondersteuning van burgerinitiatieven.

Gellicum

WONEN EN ZORG

Gellicum is het kleinste dorp van West Betuwe. De inwoners vinden dat het dorp klein en rustig moet blijven. Tegelijkertijd willen zij meer woningen in Gellicum. Nieuwbouw op kleine schaal en mooi ingepast in het dorp. Liefst door zo'n 10 tot 15 woningen bijbouwen aan de dorpsrand. De inwoners hebben vooral behoefte aan betaalbare (huur)woningen voor starters en voor ouderen. Voor ouderen willen zij woon-zorgcombinaties in de vorm van mantelzorgwoningen, aanleunwoningen of kangoeroewoningen. De inwoners koesteren de prettige en rustgevende leefomgeving. Zij willen, met hulp van de gemeente, een leefbaarheidsapp opzetten. Via deze app kunnen mensen met een hulpvraag in contact komen met mensen die hulp aanbieden.

VERKEER EN RECREATIE

De Nijsteeg en de Koorngraaf zijn niet goed bereikbaar en onveilig voor schoolgaande kinderen. De inwoners wensen dat de gemeente het wegdek hier verbetert. Zij vragen om de verkeersveiligheid aan de Lingedijk en Laageindseweg te vergroten. Dit kan door verkeersremmende maatregelen en het aanleggen van passeerplaatsen. De buurtbus stopt nu niet bij het dorpshuis. Dit is wel wenselijk met het ouder worden van de inwoners. De inwoners willen graag een rustplaats of strandje langs de Linge bij de brug. Zij willen helpen met de inrichting. Voor de vele toeristen willen de inwoners graag voorzieningen, zoals een openbaar toilet of een picknicktafel langs de fietsroutes.

GROEN EN LEEFBAARHEID

Samen met de gemeente willen de inwoners een plan maken voor het onderhoud van openbaar groen. Denk daarbij aan het bermen maaien, uitwijkstroken aanleggen en het onderhoud van watergangen. Daarmee kan ook worden gewerkt aan het oplossen van de wateroverlast aan de Laageindseweg. Voor het snoeien en eventueel bijplanten van fruitbomen willen zij Landschapsbeheer Gelderland inschakelen, waarbij de gemeente de kosten betaalt en de inwoners het organiseren. De inwoners zijn trots op het fraaie dorpshuis dat door vrijwilligers is gerealiseerd en wordt gerund. De gemeente moet één lijn trekken in het onderhoud van de dorpshuizen. Om de financiële basis te verstevigen, willen de inwoners meer commerciële verhuurmogelijkheden.

ACTIES

Verbeteren:

- Groenbeheerplan met inwoners opstellen
- Betaalbare woningen voor starters en ouderen
- Passeerhavens bij wegen in het buitengebied maken

Koesteren

- Het gemoedelijke dorp waar men voor elkaar klaar staat
- De rustige, groene leefomgeving
- Het dorps huis

AANDACHTSPUNTEN

- Met hulp van gemeente een leefbaarheidsapp oprichten
- Fruitbomen langs de Laageindseweg plaatsen tijdens herinrichting weg
- Zorgvoorziening voor ouderen verbeteren
- Mogelijkheden bieden voor extra woonruimte bij bestaande woningen voor zorg en ondersteuning
- Snelheidsremmende maatregelen op Laageindseweg treffen
- Lingedijk veiliger maken voor wandelaars

De naam Gallinchem/Gellicum stamt uit 983. Gellicum had in 1150 een kapel, bediend door monniken van Mariënwaerd.

In 1803 kopen de katholieken hun kerk met rechthuis terug dankzij de gelijkberechtiging in de Franse Tijd. Tegen de toren is een zonnwijzer gerealiseerd in 2018, zodat de Gellicumse zonnetijd kan worden afgelezen.

Haaften

WONEN EN WERKEN

De inwoners waarderen de idyllische, landelijke uitstraling van het dorp. Zij zijn bang voor aantasting door uitbreiding van de containeroverslaghaven of andere industrie. De gemeente moet inwoners actief betrekken bij dit soort ontwikkelingen. Op de plek van de voormalige dijkwoningen willen de inwoners nieuwe woningen voor starters en ouderen. Zij willen een divers aanbod in zorgvoorzieningen, met onder andere de combinatie van wonen en zorg voor ouderen.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

De verkeersveiligheid is het belangrijkste aandachtspunt. De inwoners willen het vrijliggende fietspad aan de Marijkestraat verlengen langs de Boutensteinseweg tot aan Rhelico. Het is hier voor fietsers gevaarlijk, omdat deze weg wordt gebruikt als sluiproute voor de A2. Op diverse locaties, zoals de Bernhardstraat en de Enggraaf, leidt de inrichting van de weg tot te hard rijden. De inwoners zijn daar in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor. De inrichting van de straat en snelheidscontroles kunnen bijdragen aan een lagere snelheid. De inwoners willen beter openbaar vervoer. Zij zien ook mogelijkheden voor deelauto's, elektrisch vervoer of andere particuliere initiatieven. De gemeente moet deze initiatieven stimuleren.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

De inwoners zijn blij met alle voorzieningen in Haaften, zoals zorgcentrum De Wittenberg. De Burcht van Haaften is te duur voor het lokale verenigingsleven, heeft geen goede akoestiek en ligt buiten het dorp. Haaften mist een ontmoetingsplaats in de buurt van De Wittenberg. Inwoners willen meer activiteiten in het dorp voor jong en oud. Een andere optie is om met nieuwe vormen van openbaar vervoer, zoals een deelauto of meerijd service, mensen te vervoeren naar activiteiten. 't Kempke moet weer geschikt worden voor evenementen en activiteiten. De inwoners willen graag een goede zwemvoorziening, zoals eerst de zwemplas in de Crobsche Waard.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

De inwoners ervaren een tweedeling in het dorp. Hierdoor stranden goede ideeën. De twee buurtverenigingen organiseren allerlei activiteiten, maar hier doet niet iedereen aan mee. Activiteiten zoals een optocht, buurtfeesten of het oprichten van buurtverenigingen, kan de saamhorigheid stimuleren. De inwoners vragen aandacht voor het onderhoud van het kerkhof. Dit is een taak voor zowel de gemeente als voor de familieleden die hun individuele graf onderhouden. De inwoners willen graag dat de gemeente in elke kern een contactpunt of contactpersoon heeft die de regie neemt in dorpszaken. Ook willen zij dat het ambtelijke loket in de Burcht van Haefden wordt uitgebreid met stichtingen, zoals Schuldhulpmaatje.

ACTIES

Verbeteren:

- Inwoners blijvend betrekken bij ontwikkeling containeroverslaghaven
- Vrijliggend fietspad over A15 tot aan Rhelico aanleggen
- Te hard rijden, vooral op de Bernhardstraat, aanpakken door meer handhaving en herinrichting

Koesteren

- De vele verenigingen
- De ouderenzorg van De Wittenberg
- Het landelijke, rustige karakter van het dorp

AANDACHTSPUNTEN

- Gebruik Burcht van Haefden mogelijk maken voor verenigingen tegen geen of een acceptabele vergoeding
- Meer of flexibelere OV-verbindingen realiseren
- Realiseren woningen op locaties waar voorheen dijkwoningen stonden
- Meer diversiteit in zorgaanbod

Zomaar een aardig kerkje, schreef een fotograferende watertoerist in 1935; niet echt een baken aan de rivier.

Edelen van naam togen naar Brussel, vochten zij aan zij met de Nassau's, kregen de Fransen op hun dak.

Na bloed en vuur rest er een rustplaats voor bevers, lepelaars, chauffeurs en schippers. Naar een idee van Ina Koek.

Heesselt

WONEN EN WERKEN

Inwoners van Heesselt zijn erg trots op de mooie uiterwaarden en de groene laanstructuren in het dorp. Vooral de entree via de Kerklaan vanaf de dijk koesteren zij. Een kwaliteit van het gebied is dat het 's nachts nog donker en stil is. De inwoners vinden dat er meer mogelijkheden voor huisvesting nodig zijn voor ouderen/senioren, bijvoorbeeld in woongroepen. Zij willen ook meer betaalbare woningen voor starters.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

Het kleinschalige en groene karakter van Heesselt is verbonden met de Waal. Met de aanstaande dijkverzwaring willen inwoners dat de gemeente ook de aanleg van glasvezel en het verbeteren van de weg meeneemt. Zwaar vrachtverkeer van bedrijven in de buurt wordt nu niet goed afgewikkeld. De gemeente moet met de lokale ondernemers en inwoners kijken naar een goede oplossing. In de huidige situatie zijn, bijvoorbeeld aan de Gerestraat, te weinig straatverlichting en verkeersremmende maatregelen. Vooral voor fietsers ontstaan daardoor gevaarlijke situaties. Inwoners noemen herinrichting of het doortrekken van de Gerestraat naar de Weiweg als mogelijke oplossingen.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

In Heesselt zijn de meest voorzieningen verdwenen. In Varik is een basisschool voor kinderen uit Heesselt. Er is wel een busverbinding naar Tiel en Zaltbommel, maar niet naar Geldermalsen. Inwoners willen, met name voor scholieren, graag een directe verbinding met Geldermalsen. Het initiatief uit Opijnen van een 'boodschappenbus' wordt gezien als kans. Inwoners onderzoeken de haalbaarheid. Zij willen sneller internet, bijvoorbeeld door de aanleg van glasvezel.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

De kerk en het buurthuis vormen de twee sociale middelpunten van het dorp. Er is een initiatiefgroep van inwoners actief rond het buurthuis, maar deze groep is klein. De sociale cohesie kunnen de inwoners versterken door elkaar beter te leren kennen. Zij kunnen dit doen door bijvoorbeeld het organiseren van een dorpsbarbecue. Er is een gezamenlijke dorpsstafel met Varik, waarbij de eigenheid van ieder dorp intact blijft. Inwoners zijn bang dat de eigen identiteit van de kernen Heesselt en Varik niet behouden blijft in een grotere gemeente.

ACTIES

Verbeteren:

- Aandacht vestigen en geld vragen voor koppelkansen bij dijkverzwaring
- Betaalbare starterswoningen realiseren
- Sociale cohesie versterken
- Betere straatverlichting realiseren voor de verkeersveiligheid

Koesteren

- Het prachtige kerkje
- De sterke binding met Varik

AANDACHTSPUNTEN

- Meer voorzieningen voor Heesselt en Varik realiseren, zoals een pinautomaat en goedkope standplaatsen voor marktkramen

---

Stil protest

In Heesselt staat al jaren een roodbonte koe op hoge poten.

Als protest tegen de andersoortige koeien die Staatsbosbeheer in de uiterwaarden wil laten grazen. Die koe kijkt op de klok van de kerktoren en ziet dat het vijf voor twaalf is.

Om twaalf uur melkenstijd?

Niet voor deze koe.

Hellouw

WONEN EN WERKEN

Hellouw ligt in een mooie omgeving met een open, agrarisch karakter. Het dorp vormt een lappendeken van bebouwing tussen het groen. De inwoners willen meer mogelijkheden voor ontmoeting en activiteiten. Het liefst door het herinrichten van de Korfgraaf als dorpsplein. De afgelopen jaren is weinig woningbouw gerealiseerd in Hellouw. De inwoners willen dat er gefaseerd geschikte woningen voor jongeren en ouderen worden bijgebouwd.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

Hellouw is een rustig en veilig dorp, waar de inwoners zich thuis voelen. De Graaf Reinaldweg (N830) zorgt al lange tijd voor gevaarlijke verkeerssituaties. De inwoners willen daarom een veiligere aansluiting (rotonde) op deze weg, zonder dat de bereikbaarheid vanuit het buitengebied naar Hellouw eronder lijdt. Er zijn verschillende alternatieven opgesteld voor de rotonde. De locatie en het ontwerp is van belang voor de inwoners. Die willen op deze onderdelen betrokken blijven bij het lopende proces.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

De inwoners vinden het belangrijk dat ouderen niet in een isolement komen. Je wil, en moet, oud kunnen worden in Hellouw. In het dorp moeten voldoende voorzieningen, activiteiten en sociale ontmoetingsplekken voor ouderen blijven. Inwoners moeten samen initiatieven ontwikkelen om onder andere sociaal isolement te voorkomen. Inwoners vragen van de gemeente om daarin positief mee te denken en ondersteuning te bieden.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

Hellouw is een hechte gemeenschap met veel onderlinge betrokkenheid. Verenigingen hebben veel leden en bereiken samen veel. Inwoners zorgen samen voor de renovatie van het verenigingsgebouw van voetbalclub ASH. Ook hebben vrijwilligers een speeltuin gerealiseerd bij De Stegen. De inwoners willen dat nieuwe inwoners worden meegenomen in deze dorpscultuur en willen een Hellouwse 'inburgeringscursus' gaan maken.

ACTIES

Verbeteren:

- Ouderen uit hun sociaal isolement halen
- Samenwerking dorpsbelangenvereniging Hellouw met de gemeente verbeteren
- Betaalbare (huur)woningen voor jongeren en ouderen realiseren

Koesteren

- Bestaande plannen voor de rotonde
- Gevoel dat inwoners zich thuisvoelen in Hellouw
- De grote saamhorigheid

AANDACHTSPUNTEN

- Korfgraaf vernieuwen met een dorpsplein als 'centrum'
- Zorg voor ouderen verbeteren door het steunen van (sociale) initiatieven
- Infrastructuur beter onderhouden

Tussen stille uiterwaarden en een zoevende west-oost verbinding naar Europa ligt ons dorp, aan de rand. Soms voorbij gezien, wel trots op de onderlinge warmte tussen haar inwoners. Initiatieven bloeien er. En straks is het de kern van de gemeente; ook wat waarden betreft? Noaberschap als voorbeeld voor West Betuwe.

Herwijnen

WONEN EN WERKEN

In Herwijnen is het rustig en mooi wonen. De inwoners willen gevarieerde nieuwbouw voor jongeren en ouderen, bij voorkeur in de kern. Een innovatieve woonvorm, zoals jongeren die betaalbaar wonen samen met ouderen, heeft daarbij de voorkeur. Sommige inwoners vinden het belangrijk dat de gemeente een duidelijke visie opstelt om erfgoed te beschermen en te koesteren.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

Herwijnen is een mooi dijkdorp. De inwoners willen het toerisme stimuleren door bijvoorbeeld meer banken langs de dijk te plaatsen en meer kleinschalige horeca. Zij vragen aandacht voor een goede inpassing van veranderingen. Het landelijke karakter moeten we koesteren. De inwoners willen de verkeersveiligheid voor fietsende scholieren in het buitengebied, over de Nieuwe Steeg, verbeteren door het (terug)plaatsen van verlichting. Op de wegen tussen de kern en de buurtschappen mag 60 km/u worden gereden, terwijl hier voor fietsende scholieren alleen een fietssuggestiestrook aanwezig is. Een oplossing is om de buurtschappen weer binnen de bebouwde kom van Herwijnen te brengen. Inwoners ervaren overlast van te hard rijdend verkeer over de dijken. Zij willen dat de gemeente dit aanpakt.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

De inwoners koesteren het voorzieningsniveau; je hoeft nergens voor het dorp uit. De bereikbaarheid met het openbaar vervoer kan beter in de richting van Asperen en Leerdam. Vooral voor oudere inwoners is de bushalte bij de provinciale weg te ver weg. Daardoor kiest men eerder voor de regiotaxi. Regeldruk in de zorg moet verminderd worden. Het is dan makkelijker om een leven lang in Herwijnen te blijven wonen, bijvoorbeeld met mantelzorg. Er zijn zorgen over de bereikbaarheid van de gemeentelijke voorzieningen in de nieuwe gemeente.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

Herwijnen staat erom bekend dat er altijd veel te doen is. Evenementen zijn gezellig en worden goed bezocht. De regels en vergunningen voor activiteiten zijn alleen erg uitgebreid. De gemeente moet zich faciliterend opstellen en aanvragen praktisch beoordelen.

ACTIES

Verbeteren:

- Bushalte verplaatsen naar centrum dorp
- Visie op erfgoed opstellen
- Woningbouw in het dorp, met innovatieve woonvormen, realiseren

Koesteren

- Rustig en mooi wonen
- Altijd wat te doen/veel georganiseerd
- Het goede voorzieningenniveau

Overige acties staan in het 'Manifest van Lingewaal'. Deze staat op www.westbetuwe.nl.

AANDACHTSPUNTEN

- Minder regeldruk in de zorg realiseren
- Minder regels voor het organiseren van activiteiten
- Meer parkeergelegenheid voor inwoners aan de dijk realiseren, mits goed ingepast
- Overlast snelheid verkeer op de dijk aanpakken

Ongrijpbaar

Hoe vang je de rivier, je dorp in vijftig woorden, dat is toch niet te doen.

Het water, wolken en het licht hoog, laag, strijd, genot, verleden, nu en later, betoverend angstaanjagend als jongens achter meiden aan bij vangst niet wetend wat ze moeten.

Herwijnen krijgt van mij een zoen!

Heukelum

WONEN EN WERKEN

De inwoners zijn trots op hun historische stadje, waarin de muur weer is opgebouwd door de inwoners zelf. De Koornwaard is een belangrijk bedrijf in Heukelum. De inwoners geven aan dat het voor ondernemers van belang is dat de gemeente betrokken is bij het bedrijfsleven. Er is een grotere diversiteit in woningen nodig met zowel starterswoningen als (levensloopbestendige) seniorenwoningen in de huur- en koopsector. Vooral de toewijzing van huurwoningen moet kloppen. De inwoners willen graag dat de bus vaker rijdt en wensen dat de gemeente invloed uitoefent op de betrokken partijen.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

Er is gebrek aan parkeerruimte in het centrum, waardoor men steeds vaker aan het begin van de historische kern parkeert. Dit verhindert het zicht op het kasteel. De inwoners willen graag samen met de gemeente zoeken naar oplossingen voor de parkeerproblemen, bijvoorbeeld met een vergunningensysteem. Op de Gragtdijk en de Groeneweg wordt te hard gereden. Inwoners zien oplossingen in het plaatsen van een snelheidsmeter, aanpassing van de weginrichting en snelheidscontroles. Verder geven zij aan dat de inrichting van het pleintje bij het oude stadhuis beter moet aansluiten op het stadje.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

Er zijn veel voorzieningen die de inwoners graag willen behouden, waaronder de supermarkt, het dorps huis, de speeltuin en de scholen. Stichting Heukelum Aktief speelt een belangrijke sociale rol. Zij heeft een buurthulpplatform opgericht en exploiteert het dorps huis. Ondersteuning door de gemeente is noodzakelijk om de bouw- en onderhoudskosten op lange termijn te kunnen dragen. Inwoners willen dat de gemeente kleinschalige winkels en horeca stimuleert om toerisme aan te trekken, bijvoorbeeld een klein paviljoen met een koffie- en theehuis aan de Loswal bij de jachthaven. De gemeente moet in gesprek gaan met voor- en tegenstanders en ondernemers over de locatie en vorm van deze horeca.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

De inwoners zijn heel blij met het verenigingsleven en de grote saamhorigheid in het stadje. De inwoners hebben op eigen initiatief de stadsmuur weer teruggebouwd. Ook het praktische dorps huis koesteren zij. Vanuit de gemeente blijft ondersteuning en financiële middelen nodig om plannen, zoals de stadsmuur of onderhoud van het dorps huis, te kunnen uitvoeren. De inwoners willen korte lijnen met de gemeente om plannen en ideeën voor elkaar te krijgen, bijvoorbeeld het behoud van het pontje Heukelum-Galgenwaard.

ACTIES

Verbeteren:

- Kleinschalige winkels en horeca bevorderen, zoals horeca bij de jachthaven
- Diversiteit woningaanbod verbeteren met meer woningen voor starters en senioren
- Hardrijden op Groeneweg en Gragtdijk tegengaan

Koesteren

- Dorps huis De Krakeling en het actieve verenigingsleven
- Diverse aanbod van voorzieningen
- Historische stad te midden van groen en natuur

Overige acties staan in het 'Manifest van Lingewaal'. Deze staat op www.westbetuwe.nl.

AANDACHTSPUNTEN

- Parkeergelegenheid buiten historische kern realiseren
- Openbaar vervoer vaker laten rijden
- Inwoners betrekken bij onderhoud natuurgebieden langs de Appeldijk
- Pleintje bij stadhuis laten aansluiten op de rest van de kern
- Gemeentelijke diensten moeten ook lokaal bereikbaar zijn

Nog voor de zon de nieuwe morgen wakker kust, kijken de ooievaars vanaf hun troon naar hoe de bakker de krakelingen vers bakt. Van hoge Heerlijkheid tot opnieuw ommuurde stad. In alle rust lijkt dit wel het einde van de wereld. Daar waar Heukelum ophoudt, stroomt de Linge lieflijk voort.

Meteren

WONEN EN WERKEN

Meteren is ondanks de uitbreidingen Kalenberg en De Plantage een veilig, rustig dorp gebleven. De inwoners willen liever woningbouw tussen bebouwing of in leegstaande gebouwen in plaats van grootschalige uitbreidingswijken. Om het dorpse karakter te behouden, wensen de inwoners geen (grootschalige) nieuwbouw meer. Bij nieuwe woningbouw moet de gemeente als randvoorwaarde stellen dat het moet passen bij het dorpse karakter. Inwoners vragen om behoud van oude elementen, zoals de laantjes van het oude kasteel in het toekomstig deel van De Plantage. De gemeente moet deze een plek geven in de nieuwe wijk. De inwoners van de nieuwe wijken vinden hun woonwijk plezierig, men staat er voor elkaar klaar.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

De inwoners zijn blij met de fiets- en wandelroutes door het dorp. De veiligheid is daarbij een aandachtspunt. De gemeente moet de straatverlichting in het dorp uitbreiden. Op diverse wegen wordt te hard gereden, waaronder de (Verlengde) Bredestraat, de Dorpsstraat, de Laan '40-'45, en de Wilhelminastraat. De snelheid op de Steenweg (N830) moet naar 50 km/u of daar een ventweg aanleggen. De gemeente moet zorgen voor veilige fietsroutes onder andere naar de Randweg, door De Plantage en naar Hondsgemet. Genoemde oplossingen zijn: handhaving op snelheid en het aanleggen van vrijliggende fietspaden. Het onderhoud van het groen bij De Plantage, de speeltuin aan de Lindelaan en de Kalenbergse plas moet beter. Bij windmolens willen de inwoners betrokken worden bij het bepalen van de locatie.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

De inwoners zijn blij met vele verenigingen en activiteiten, zoals de 55+ soos, jongerenvereniging Medua, het regionaal muzikaal opleidingstraject, de muziekschool en het dorpshuis met sporthal. Zij zijn ook blij met De Pluk en de Kalenbergse plas. Tegelijkertijd verdwijnen voorzieningen, zoals de supermarkt, peuterspeelzaal en kleuterschooltje naar Kalenberg of Geldermalsen. De inwoners in oud Meteren willen een buurtsuper en peuterspeelzaal houden. Het is moeilijk om vrijwilligers te vinden voor de activiteiten en verenigingen. Als oorzaak wordt de zwakke binding met Meteren vanuit de nieuwbouwwijken genoemd. De gemeente kan een fusie van speeltuinverenigingen als voorwaarde stellen bij subsidieverlening, zodat budgetten beter worden gebruikt.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

Inwoners ervaren Meteren als een dorp met drie delen: Oud-Meteren, Kalenberg en De Plantage. Zij merken dat Meteren daardoor is veranderd. Inwoners koesteren de saamhorigheid, gemoedelijkheid en het dorpse karakter. Deze zijn verminderd door de driedeling van het dorp. Zij vragen de gemeente om de binding tussen de wijken te stimuleren, bijvoorbeeld door subsidies voor samenbindende activiteiten te verstrekken of een ambtenaar aan te stellen die zich hiervoor inzet. Inwoners kunnen een dorpsquiz en buurtfeesten organiseren. Zij vragen de gemeente om bebouwde komborden met 'Meteren' te zetten bij de ingang van de nieuwe wijken. De inwoners zijn blij met de speeltuintjes en trapveldjes en het groen. Ze zijn trots op de jongeren die zelf een pannakooi tot stand brachten.

ACTIES

Verbeteren:

- Supermarkt, bakker en slager in Meteren houden of terugbrengen, bijvoorbeeld kleinschalige winkels, eventueel als dependance
- Bij nieuwe wijken borden met 'Meteren' plaatsen
- Verkeersveiligheid op diverse plekken verbeteren, vooral bij scholen en peuterspeelzaal

Koesteren

- Laantjes van het oude kasteel bij De Plantage betrekken
- Saamhorigheid, gezellige en gemoedelijke sfeer
- Speeltuinen, Kalenbergse plas, de verenigingen en dorps huis met sporthal

AANDACHTSPUNTEN

- Inwoners tijdig betrekken en laten meebeslissen over lopende zaken
- Geen grootschalige woningbouw in nieuwe gemeente
- Struinpad achter Kalenbergseplas realiseren
- Straatverlichting in het dorp uitbreiden
- Ontsluiting via de Bentickshof naar Blankertseweg verbeteren

---

Meteren, eens nog een piepklein dorpje, maar allengs een snel groeiend, lidmaat van de plotsklaps reuze gemeente West Betuwe. In 1993 waren de groeistuipe n nog maar amper aangevangen. Thans groeien we evenwel zeer vaardig. Echter passen we nu wel op onze zenuwen. Want met een rechte rug gaat alles aardig.

Neerijnen

WONEN EN WERKEN

Neerijnen is een klein maar uitgestrekt dorp met een historisch karakter. Het hele dorp heeft daarom de status van beschermd dorpsgezicht. Hoewel inwoners het historische karakter en de open structuur van het dorp koesteren, zijn door handhaving van het beschermde dorpsgezicht vreemde situaties ontstaan. De inwoners zijn van mening dat dit niet altijd tot betere keuzes heeft geleid. Zij willen dat de gemeente dit beleid minder rigide toepast. Het terrein van het voormalig bedrijf RRT Betuwse Groenrecycling aan de 2e Tieflaarsestraat is toe aan herontwikkeling. De inwoners van Neerijnen zien hier kansen voor seniorenwoningen met een hofje, mogelijk in combinatie met zorg.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

De inwoners willen dat een herinrichting bij de Van Pallandtweg die past bij de maximale snelheid van 30 km/u. Dit zorgt nu voor gevaarlijke situaties voor met name scholieren. Het is ook een kwestie van mentaliteit van de voornaamste gebruikers van de weg: de Neerijnense inwoners. De groene omgeving en open structuur met struinpaden en de volkstuin bij de kerk, allemaal onderdeel van het Landgoed Waardenburg en Neerijnen, waarden de inwoners zeer. Het Gelders Landschap zorgt voor een goede borging van de omgevingskwaliteit. De inwoners vinden milieubelastende bedrijven hier niet thuishoren. De gemeente moet een uitsterfregeling implementeren voor deze bedrijven en ze op termijn naar de industrieterreinen verplaatsen. De industrieterreinen moeten niet te groot worden in verband met overlast op wegen.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

Een belangrijk verbeterpunt van de inwoners is de telefonische en digitale bereikbaarheid. Dit is een regionaal aandachtspunt. Zij verwachten dat na het vertrek van de ambtelijke organisatie uit het kasteel de bereikbaarheid van de gemeente verminderd. De gemeente moet daarom op andere manieren zorgen dat ze toch bereikbaar blijft. Dit kan door ambtenaren naar inwoners toe te laten komen. Ook is een loket van de gemeente in het dorp gewenst of een ambtenaar die aan huis komt. Het Stroomhuis wordt gezien als een ontmoetingsplek met onder andere kunst en theater en dit koesteren de inwoners.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

Aan identiteit ontbreekt het niet in Neerijnen. Het historische karakter wordt bepaald door het kasteel, het Stroomhuis, de padenstructuur en de klassieke bebouwing. De kasteeltuin wordt nu al gebruikt als zelfvoorzienende lokale moestuin. Dat willen de inwoners graag zo houden. Er is een sterke sociale binding onder de mensen, een hechte dorpsgemeenschap. Er is jaarlijks een dorpsfeest en er wordt een dorpsstafel gevormd. De inwoners zien de kelder van het kasteel als potentieel dorps huis.

ACTIES

Verbeteren:

- RRT-terrein en landgoed ontwikkelen met seniorenwoningen, hofje, speeltuin, dagopvang, zorgpunt
- Bereikbaarheid van internet en telefonie verbeteren
- Duidelijkheid verschaffen over het beschermd dorpsgezicht
- Innovatieve oplossingen voor vervangen oriëntatieverlichting
- Voorkomen verslechteren bereikbaarheid van het dorp via A2
- Ambtenaar aan huis en gemeenteloket in het dorp zelf

Koesteren

- Historische sfeer met kasteel en landgoed
- Open structuur van de kern Neerijnen
- Sociale cohesie en het 'ons kent ons gevoel'

AANDACHTSPUNTEN

- Wegen tegen hardrijders inrichten
- Straatverlichting verbeteren
- Uitsterfregeling voor milieubelastende bedrijven
- Milieubelastende bedrijven verplaatsen naar industrieterrein en beperken op huidige locatie

---

Het geheim van Neerijnen
Dolgedraaid door de hectiek van de A2 glijd ik een andere wereld binnen.
Serene kalmte overweldigt mij.
Waar schuilt het geheim van Neerijnen?
In het licht van het lommerrijke landgoed?
Het kasteeltje met de ophaalbrug?
De energie van het Stroomhuis?
Of de mensen, met in hun midden een liefdevolle kluizenaar?.....

Ophemert

WONEN EN WERKEN / ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

Het is rustig wonen in Ophemert. De inwoners genieten van deze rust en de groene omgeving. Het heeft een goede ligging ten opzichte van Tiel. De inwoners willen kleinschalige uitbreiding van sociale huur- en koopwoningen. Er is vraag naar woningen voor senioren en starters, met een redelijke prijs. Inwoners wensen nieuwbouwwoningen en huurwoningen specifiek voor mensen uit Ophemert te reserveren. Het Huis op Hemert is een succes en dit koesteren de inwoners. De aanwezigheid van voorzieningen, zoals een huisarts, dagopvang, supermarkt en basisschool zijn ook van grote waarde. De inwoners willen kleinschalige woonvoorzieningen voor ouderen toevoegen. Zo kunnen zij tot op late leeftijd in het dorp blijven wonen. Dit vraagt ook zorg. Inwoners adviseren oplossingen in de vorm van een zorgcoöperatie, een steunpunt van Wittenbergzorg of andere samenwerkingsverbanden.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

Inwoners koesteren de groene omgeving van Ophemert. Zij wensen uitbreiding van recreatiemogelijkheden, zoals wandelen en zwemmen in de uiterwaarden. Ophemert is een goede leefomgeving voor jonge gezinnen, daarom is een speeltuin erg belangrijk. De gemeente moet daar een budget voor beschikbaar stellen en niet alleen het bedrag dat een dorp zelf ophaalt verdubbelen. De verkeersveiligheid is ook van belang. Het snelheidsregime aan de Waalbandijk is niet altijd logisch, dus wordt daar vaak te hard gereden. Ook de inrichting bij de kruising Molenstraat en Waalbandijk en het ontbreken van openbare verlichting op de dijk zorgen voor gevaarlijke situaties. Aanpassing is nodig en openbare verlichting op de dijk is zeer gewenst.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

In Ophemert zijn er veel voorzieningen en initiatieven voor zorg, voorzieningen en recreatie. Alleen ontbreekt het overzicht. Een dorpsraad/ dorpstafel kan daarbij helpen. Ophemert is een oude kern en het kasteel Ophemert is daar een belangrijk overblijfsel van. Er zijn diverse activiteiten bij dit kasteel. Ook in Ophemert wordt veel georganiseerd. De inwoners willen vooral voor de jeugd meer mogelijk maken. De winnaars van Vlog Your Village komen uit Ophemert en zijn daar ook op ingegaan in hun vlog.

BETROKKENHEID EN CONTACT MET BESTUUR

Ophemert ligt in een rustige en groene omgeving langs de Waal. De inwoners zien door dijkverzwaringstrajecten grote veranderingen in het dorp en de directe omgeving. Zij zijn bang dat in West Betuwe het belang van Ophemert minder zwaar weegt. Daarom willen zij de korte lijnen behouden door een dorpsraad/dorpstafel te vormen, die de belangen behartigt van het dorp bij de gemeente. Verder willen zij wethouders die verantwoordelijk zijn voor verschillende dorpen. Via een dorpsambtenaar kan het contact met deze 'dorpswethouder' snel worden gemaakt. Bestuurders moeten laagdrempelig zijn, luisteren en meedenken. De inwoners wensen financiële transparantie in de gemeentelijke dorpsondersteuning. Ook verwachten zij goed onderbouwde en gemotiveerde besluitvorming.

ACTIES

Verbeteren:

- Dorpsambtenaar en –wethouder aanstellen
- Inwonersavonden 1x per jaar per dorp
- Dorpsraad/dorpstafel instellen
- Goede leefomgeving voor jonge gezinnen creëren, met budget gemeente zonder cofinanciering uit het dorp

Koesteren

- De basisschool
- Huis Op Hemert
- Mooie omgeving met het kasteel en de uiterwaarden

AANDACHTSPUNTEN

- Financiële ondersteuning per dorp transparant maken
- Openbare straatverlichting herstellen
- Kleinschalige (woon)zorgvoorzieningen voor ouderen realiseren, eventueel als dependance van zorginstelling
- Starterswoningen bouwen

Een nederzetting

Een gastvrij plekje: Ophemert.

De mensen kwamen van elders:

Van Arkel, Van Beesd en Van Doesburg.

Maar ook gevluchte hugenoten:

De Bie, Lacet en Van Laviere.

Joden bouwden een synagoge, vlakbij de christelijke kapel.

'Import' komt nu van over de Waal en over de Rijn, over bergen en over zee.

Opijnen

WONEN EN WERKEN

Opijnen is een rustig dorp in een groene omgeving. De meest recente uitbreiding van Opijnen is ruim 10 jaar oud en was relatief groot. De inwoners wensen nu kleinschalige ontwikkeling van woningbouw in het dorp. De woningbouw is van belang voor zowel starters als ouderen en moet vooral betaalbaar zijn. Het café aan de Waaldijk is een plek waar de inwoners graag naartoe gaan om van het uitzicht op de Waal te genieten. De inwoners willen dat er meer ruimte voor een terras komt.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

De groene omgeving en de ligging aan de Waal koesteren jong en oud. Mensen rijden vaak te hard over de Waaldijk en Zandstraat. Deels is dit sluijverkeer, maar de inwoners weten dat de lokale bevolking ook te hard rijdt. Een bewustwordingsactie, bijvoorbeeld door handhaving en een meetpaal langs de weg, kan dit veranderen. Fietsers, waaronder scholieren, maken veel gebruik van de wegen in het buitengebied. De inwoners wensen verbetering van de verkeersveiligheid door onder andere verlichting te realiseren.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

Het voorzieningsniveau in Opijnen laat te wensen over. De inwoners missen vooral een winkel. Zij vinden de bereikbaarheid van voorzieningen van groot belang. Het openbaar vervoer rijdt te weinig en langs ongunstige routes. Het lokale initiatief van de boodschappenbus door vrijwilligers is daarom een waardevolle toevoeging. Het digitale en (mobiele) telefonische bereikbaar is een groot verbeterpunt. De inwoners wensen ook een betere bereikbaarheid van de toekomstige gemeentelijke organisatie. Met korte lijnen kunnen initiatieven sneller en beter georganiseerd worden. De gemeente moet een faciliterende rol nemen en niet altijd alleen uitgaan van de regels, maar de situatie in het grotere geheel bekijken. De gemeente moet zorgen voor basisvoorzieningen voor mensen die niet meer naar het gemeentehuis kunnen gaan.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

De inwoners gebruiken het dorps huis De Keijzershof veel en koesteren deze. De vele verenigingen en hun vrijwilligers kunnen hier terecht en dat zorgt voor veel saamhorigheid. Inwoners hebben nog veel voor elkaar over en er is een grote sociale controle. Initiatieven als de feestweek en de jaarmarkt zijn daarom erg belangrijk. Een vorm van financiële ondersteuning van het dorps huis is gewenst. Ondanks de saamhorigheid verloopt de integratie van statushouders stroef. Inwoners kunnen met begeleiding van de gemeente en de kerk helpen met de integratie.

ACTIES

Verbeteren:

- Snelheid in de kern verlagen
- Mobiel netwerk verbeteren en glasvezel aanleggen
- Korte lijnen met de gemeente

Koesteren

- De kleinschaligheid
- De Keijzershof en het kerkelijk centrum
- De initiatieven, zoals de feestweek en jaarmarkt

AANDACHTSPUNTEN

- Boodschappenbus behouden
- Zwerfafval verminderen met blikvanger bij uitkijkpunt op de Waal en in het dorp een prullenbak
- Betere communicatie vanuit de gemeente naar inwoners

**Het dorp floreert dankzij haar vrijwilligers.
Geconcentreerd lopen wij richting kerkbanken,
telkens nadat wij gezongen hebben.
Leden van zangkoor Crescendo zingen vrijwillig
kerstliederen met dorpelingen.
Ik ben best zenuwachtig want het is toch jouw dorp
Opijnen.
Dominees woorden ontgaan mij.
Hij raakt mij als hij zegt "Gods huis kent meer
vrijwilligers dan dat er gelovigen zijn."**

Rhenoy

WONEN EN WERKEN

De inwoners waarderen Rhenoy om haar actieve dorpsgemeenschap. Ook de rust en de groene omgeving koesteren zij. De inwoners vragen aandacht voor de kwaliteit van de huurwoningen in Rhenoy. Deze moeten naar de eisen van de huidige tijd worden aangepast, onder meer op het gebied van duurzaamheid. Er is ook behoefte aan geschikte woningen voor senioren en starters. De inwoners willen de Linge blijven beleven. Met de hoge erfafscheidingen, begroeiing en bijgebouwen is het zicht onderbroken. De gemeente moet de regeling hiervoor onder de loep nemen, ook omdat aan de overkant van de Linge van alles lijkt te mogen.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

Het belangrijkste aandachtspunt is de verkeersveiligheid op de Dorpsstraat, provinciale- en Parallelweg. Sluipverkeer en landbouwverkeer maken het onveilig voor de fietsende schooljeugd en het halen en brengen van de basisschoolleerlingen. De inwoners willen op deze wegen verkeersremmende maatregelen en een inrichting die past bij een 30 km/u zone. Een andere oplossing is om een verbod voor trekkers in te stellen gedurende de haal- en brengtijden. De inwoners koesteren de ligging aan de Linge, waardoor de omgeving kleinschalig en groen is. De bloeiende bermen vragen om gericht maaibeeld, waarbij de inwoners vragen om rekening te houden met de insecten. De gemeente moet hier het goede voorbeeld in geven.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

De inwoners willen graag een buurtwinkel met meerdere functies, zoals een PostNL-punt en pinvoorzieningen. Dit vervult ook een sociale functie. Inwoners willen hier wel in meedraaien als vrijwilliger. Zij benoemen ook voorzieningen als de brievenbus, een prikpost of een horecagelegenheid. De inwoners zijn blij met de goede basisschool en de speeltuin. Rhenoy zou meer toeristen kunnen trekken door een haventje te realiseren. De activiteiten voor ouderen worden zeer gewaardeerd. Deze kunnen in stand blijven door een brengservice in te stellen.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

De inwoners zijn trots op hun gemeenschapszin. Denk aan de grote hoeveelheid activiteiten, veel vrijwilligers, dorpsblad 'De Klepperman' en een actieve dorpsvereniging waar het grootste deel van de inwoners lid van is. Het dorpshuis speelt een belangrijke rol in het gemeenschapsleven en wordt niet commercieel beheerd, maar opgezet en onderhouden door vrijwilligers. Om De Betuwepoort in stand te kunnen houden, is subsidie nodig vanuit de gemeente. Het Dorpsplan 2.0 van Rhenoy is in de maak en omvat veel actie- en attentiepunten die naast de punten uit het Bidbook van groot belang worden geacht.

ACTIES

Verbeteren:

- Verkeersveiligheid verbeteren en sluiptverkeer tegengaan, bijvoorbeeld met een tijdslot voor trekkers
- Onderhoud dorpshuis financieel ondersteunen
- Buurtwinkel realiseren, met pinvoorziening en PostNL, wellicht gerund door vrijwilligers
- Brengservice voor ouderen opstarten, zoals automaatjes

Koesteren

- Activiteiten voor ouderen
- Ligging aan de Linge, kleinschaligheid, groen, rust en natuurschoon
- Actieve dorpsgemeenschap met veel activiteiten en veel vrijwilligers

Overige acties staan in het dorpsplan Rhenoy. Dit plan staat op www.westbetuwe.nl.

AANDACHTSPUNTEN

- Gericht maaibeleid toepassen voor de bloeiende bermen
- Haventje realiseren zodat bootjes kunnen aanmeren
- Kwaliteit bestaande huurwoningen verbeteren op gebied van duurzaamheid en de huidige eisen
- Huizen realiseren die geschikt zijn voor senioren
- Aandacht voor toename zwerfvuil

Rhenoy kent een actief verenigingsleven en veel activiteiten om te doen.

Festiviteiten, Jeu de Boules, sjoelen, kaarten, biljarten, varen, fietsen en wandelen.

Zo loopt het 'Rhenoijschepad' door het afwisselende buitengebied van Rhenoy.

Door het stroomgebied van de Linge met grienden, relictten van de Hollandse Waterlinie, historische gebouwen en pittoreske dijkes.

Rumpt

WONEN EN WERKEN

Rumpt is een rustiek en kleinschalig dorp. De inwoners koesteren het groene middengebied tussen de Achterweg en Middenstraat. In Rumpt is de afgelopen jaren geen enkele woning gebouwd. De inwoners vinden het belangrijk dat in het dorp woningen bijgebouwd worden, vooral voor de jeugd en de senioren. De gemeente moet hiervoor de mogelijkheden bieden. De inwoners willen bij voorkeur kleinschalige woningbouw met behoud van het groene karakter van het dorp. Zij geven aan dat de gemeente beter moet luisteren naar haar inwoners en ook iets met de input moet doen.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

Voor de inwoners is de verkeersveiligheid zowel binnen als buiten het dorp een belangrijk aandachtspunt. Zij willen dat de gemeente passeerhavens aanlegt in het buitengebied. De bermen worden kapotgereden, wat onveilige verkeerssituaties oplevert. De gemeente moet de bermen daarom beter onderhouden. In het dorp geldt een maximumsnelheid van 30 km/u, hier moet beter op worden gehandhaafd. Buiten het dorp ervaren de inwoners problemen met sluipverkeer, waardoor zij moeilijk het dorp uit kunnen komen. Een stoplicht en handhaving bieden wellicht een oplossing. De oversteek over de Provincialeweg West naar de sportvelden van Rhelico vinden inwoners onveilig. Zij pakken dit als burgerinitiatief op met steun van de gemeente en steken hier zelf geld in. De inwoners willen preventieve maatregelen tegen woninginbraken.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

De inwoners vinden het belangrijk dat de snelheid van het internet in het buitengebied verbetert. De gemeente zou naast de krant ook digitale communicatiemiddelen voor publicaties moeten gebruiken, zoals email. De inwoners zijn erg blij met de school, het dorps huis en de speeltuin. De school moet behouden blijven voor het dorp, omdat dit een bindende factor is in het dorp. De gemeente zou moeten uitgaan van het gemiddelde van verschillende kernen die gebruik maken van de school en niet een minimum aantal leerlingen. In het dorps huis moet de horeca en het aantal feestjes niet beperkt worden. Er is in Rumpt namelijk geen andere horecagelegenheid, waardoor geen sprake is van concurrentie. Hier moet de gemeente maatwerk per dorp leveren.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

Er is een goede sociale cohesie met betrokken inwoners en een rijk verenigingsleven. Er zijn jaarlijks kleinschalige feesten die goed zijn voor de saamhorigheid. De inwoners hebben last van 'overbodige' regels. De gemeente moet meedenken in plaats van alleen naar de regels te kijken. Ook moet er maatwerk zijn, want ieder dorp is anders. Eén aanspreekpunt bij de gemeente voor evenementen, vrijwilligers en richting andere overheden kan zorgen voor hulp en maatwerk bij initiatieven en activiteiten. Laat inwoners geen nieuwe vergunning meer aanvragen voor jaarlijks terugkerende feesten en sta een latere sluitingstijd voor het dorpsfeest toe. Voor het dorpsplan (2015) is gezamenlijk nagedacht over de thema's: samenleven, leefbaarheid en verkeersveiligheid. De inwoners willen het dorpsplan (laten) uitvoeren. Sommige acties in het Bidbook staan ook in dit plan.

ACTIES

Verbeteren:

- Kleinschalige woningbouw voor jeugd en ouderen realiseren
- Woningbouw passend bij schaal en groene karakter dorp
- Buiten het dorp passeerhavens aanleggen in overleg met omwonenden
- Oplossen sluisverkeer Provincialeweg West langs Rumpt, bijvoorbeeld met stoplicht
- Uitvoeren gemeentelijk plan Elings (groenplan)
- Vereenvoudigen vergunningaanvragen en één aanspreekpunt

Koesteren

- Lagere school, dorpshuis en speeltuin
- Sterke sociale cohesie
- Mooi, rustiek, groen dorp in landelijke omgeving
- Speeltuin

Overige acties staan in het dorpsplan Rumpt. Dit plan staat op www.westbetuwe.nl.

AANDACHTSPUNTEN

- In buitengebied snel internet realiseren
- Ondergrens basisscholen loslaten, meerdere dorpen profiteren van een school
- Verkeersveiligheid in dorp verbeteren met handhaving in 30 km/u zone
- Bermen beter onderhouden, ook voor de verkeersveiligheid

Het is nog vroeg lage nevel maakt de Linge prachtig traag, het water glinstert stil, het houdt je vast. Het raakt je, want er is meer dan de rust die onverwacht je overvalt. Oh, als alle mensen van dit dorp... Dan slaat de torenklok. Shit, gauw nu aan het werk.

Spijk

WONEN EN WERKEN

De inwoners van Spijk koesteren de lintbebouwing en de eigen identiteit. Ze willen meer ruimte om eigen woningbouwinitiatieven te realiseren. De woningbehoefte is niet groot, maar regelmatig (betaalbare) woningen bijbouwen is nodig voor jongeren en senioren om in Spijk te kunnen blijven. Snel internet (glasvezel) is nodig om ondernemers aan te trekken en te behouden. De gemeente moet hiervoor financieringsmogelijkheden zoeken. Het lokale bedrijfsleven moet de gemeente stimuleren door bijvoorbeeld betaalbare vergunningprocedures en ruimte in het bestemmingsplan voor kleinschalige bedrijvigheid.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

De inwoners zijn blij met de groene en rustige omgeving. De verkeersveiligheid kan op een aantal plekken beter. De inwoners ervaren problemen bij de Spijkse Kweldijk, de Zuiderlingedijk en de Spijksesteeg, vooral voor fietsers en schoolgaande kinderen. Mogelijke oplossingen zijn snelheidscontroles, betere belijning, drempels op de dijk, gescheiden fietspad langs de Spijksesteeg, zebrapaden en 30 km/u zones bij de school en woongedeeltes. Inwoners kunnen ook zelf verantwoordelijkheid nemen door elkaar aan te spreken en, waar nodig, een melding te maken. De inwoners willen graag een parkeerverbod langs de dijk. Zij willen graag een ommetje maken door het buitengebied via het openbare landgoed. Dat is mogelijk als de eigenaar het tweede hek open laat.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

De diverse voorzieningen in het dorp koesteren de inwoners, zoals de school, de speeltuin, de voetbalvereniging en het dorps huis. Het dorps huis De Lindehof is een goede ontmoetingsplaats waarvan veel verenigingen en inwoners van alle leeftijden gebruikmaken. De inwoners willen graag een ijsbaan achter de speeltuin. De ijsvereniging kan met de gemeente de mogelijkheden bespreken. Als groene plekken in het dorp bebouwd worden, zien de inwoners dit graag gecompenseerd in nieuw openbaar groen. Inwoners willen graag een uitlaatplek voor honden. Als de gemeente grond beschikbaar stelt, kunnen zij dit zelf realiseren en onderhouden.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

Spijk kent een grote saamhorigheid. Inwoners kijken naar elkaar om. Ouderen kunnen lang zelfstandig blijven wonen, omdat ze worden geholpen door burens of kinderen. Het karakter en de identiteit van Spijk worden bepaald door het cultuurhistorisch landschap, de uiterwaarden en het zicht op de Linge. De inwoners willen het cultuurhistorisch landschap behouden. Het zicht op de Linge wordt verstoord door een wilgenopslag van Staatsbosbeheer. De inwoners willen dat Staatsbosbeheer dit gebied bijhoudt op basis van het Natura2000-beheerplan. De Linge en de uiterwaarden moeten beter bereikbaar zijn voor recreatief gebruik om bijvoorbeeld te picknicken.

ACTIES

Verbeteren:

- Woningbouw naar behoefte inwoners
- Woningaanbod met regelmaat: gemiddeld 5 per jaar
- Cultuurhistorisch landschap herstellen
- Verkeersveiligheid langs Spijksesteeg, Spijkse Kweldijk en Zuiderlingedijk verbeteren

Koesteren

- Verenigingen en verenigingsleven in Spijk
- Openbaar vervoer naar Gorinchem
- Mooie ligging aan de Linge
- Openheid achterland

Overige acties staan in het 'Manifest van Lingewaal'. Deze staat op www.westbetuwe.nl.

AANDACHTSPUNTEN

- Bereikbaarheid gemeente vergroten, ook in de avond
- Open en tijdige communicatie bij plannen en veranderingen Spijk
- Vaste medewerker op vaste tijdstippen voor burgerzaken en zorg en welzijn
- Meer parkeerplaatsen voor dorps huis, bij brede school realiseren

---

In de oksel van de Linge waar een trekpont de oevers verbindt en het "eerste" Gelderse gras door een stoere dijk omgeven uitwaaiert in de openheid van het landschap daar ligt het lint van mijn dorp met een oude kerk, historische boerderijen en "Schotse duinen" gekoesterd door water en groen.

Tricht

WONEN EN WERKEN

De Linge speelt een belangrijke rol voor de inwoners van Tricht. Zij vinden het jammer dat ze zelf voor recreatie geen gebruik meer van de Linge kunnen maken. Ze wensen een strandje of aanlegsteiger met een parkje, bijvoorbeeld op de plek van de oude gemeentewerf. Het beperkt toevoegen van woningbouw (10 tot 15 woningen om de zoveel jaar) is een wens van de inwoners. Ook benadrukken zij het belang van bijen voor de fruittelers. Inwoners, gemeente, hoveniers en imkers kunnen in een werkgroep de aanleg van een bijenlint oppakken.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

De inwoners hebben overlast van het spoor dat door het dorp loopt; door geluid en trillingsschade. Zij hebben het gevoel dat de gemeente hen onvoldoende steunt. De inwoners (met schade) hebben hulp nodig tegen de grote partijen, met een vast contactpersoon die ook buiten kantooruren bereikbaar is. Inwoners ervaren ook geluidsoverlast vanuit de horeca en voetbalkantine. Ze krijgen de indruk dat café- en kantinebezoekers regelmatig onder invloed rijden. Zij vragen om meer handhaving, met name in de weekenden. De inwoners willen dat de maximum snelheid van 60 km/u beter wordt gehandhaafd. De berm in het buitengebied wordt kapot gereden, doordat de wegen smal zijn. De inwoners willen dat de gemeente passeerstroken aanlegt en de berm versterkt met grasbetonkeien, zoals bij de Banweg en Oude Hoeveneseweg.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

De inwoners hebben grote behoefte aan een integraal kindercentrum, met een kinderdagverblijf, peuterspeelzaal, school en BSO. De jeugd (jong en oud) moet meer de natuur in kunnen. De inwoners zien mogelijkheden in een speelbos in 'overhoekjes', in combinatie met de school. Het moet ook toegankelijk zijn voor ouderen; het stimuleert bewegen, ontmoeten en gezondheid. De oudere en minder mobiele inwoners missen winkels in het dorp. De inwoners kunnen, met steun van de gemeente, een vervoerservice opzetten om ouderen naar de supermarkt te brengen. Enkele inwoners wensen de herintroductie van een SRV-wagen. Anderen zien meer in een goedkoper tarief voor standplaatsen en meer standplaatsen tegelijkertijd op dezelfde plek. Een uitgiftepunt voor de bibliotheek in het dorps huis is ook gewenst.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

Tricht is een kleurrijke gemeenschap met onderlinge solidariteit. Het is een pittoresk, mooi en rustig dorp met een mooie ligging aan de Linge. De inwoners zijn trots op de vrijwilligers en het dorpshuis. Ze zijn blij met de activiteiten die daar worden georganiseerd. De inwoners willen graag financiële ondersteuning van de gemeente om het dorpshuis in stand te houden. Ook willen zij graag een vrijwilligersverzekering en meer samenwerking met zorg en welzijn. De bestaande faciliteiten die de gemeente aan verenigingen biedt, zoals gratis afzettingen en gratis afvalcontainers, worden gekoesterd.

ACTIES

Verbeteren:

- Integraal kindercentrum realiseren en combineren met speelbos
- Handhaven op (geluids)overlast horeca/kantine en rijden onder invloed
- Recreatieplek aan de Linge inrichten

Koesteren

- Gratis faciliteiten voor verenigingen, zoals afzettingen en vuilafvoer
- Actief dorpshuis van, voor het dorp gerund door jong en oud
- Een fijn dorp in een mooi, groen landschap aan de Linge

Overige acties staan in het dorpsplan Tricht. Dit plan staat op www.westbetuwe.nl.

AANDACHTSPUNTEN

- In buitengebied berm verstevigen, verkeersgeleidende maatregelen en passeerstroken
- Beperkt woningbouw toevoegen
- Bijenlint door het dorp aanleggen op zowel particulier als openbaar grond
- Uitgiftepunt bibliotheek in dorpshuis

Witte abeel, symbool voor Tricht (voor de goede verstaander)

Een tuin langs de Lingedijk in Tricht met een Populus Alba (witte abeel, zilverpopulier, "Zeeuwse boom"); 15 jaar geleden als stekje geplant, geliefd om ruisende blaadjes, nu 20 meter groot, een levendig element. Een grote tak brak af.

Na kaalsnoeien heeft ze een kring van wortelopslag en een overvloedige bladerkroon.

Tuil

WONEN EN WERKEN

De weilanden en het landelijke wonen langs de Waal maken Tuil een mooi en rustig dorp. De inwoners koesteren het mooie, oude dorpshart. Het is een plek van historische betekenis en dat mag breder uitgedragen worden. Om de mooie stukken van Tuil te versterken, wensen de inwoners dat de gemeente de mindere plekken aangepakt. Als voorbeeld noemen zij het braakliggende terrein aan de Melssinghdreef. Ontwikkeling hiervan kan het dorpshart versterken. Inwoners vinden dat er bij het dorpshuis te weinig parkeerplaatsen zijn en dat de parkeerplaats is niet logisch ingericht.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

Tuil is goed bereikbaar door de ligging bij de A2. De gemeente moet beter nadenken over de verkeersstromen in het dorp. De doorgaande route was aangepast, zodat deze niet meer langs de school zou lopen, terwijl later de school werd verplaatst. Hier wensen inwoners een nieuw zebrapad. Bij de aanleg van de Betuwelijn is een extra afrit bij de A15 beloofd, deze is echter nooit gekomen. De inwoners ervaren veel overlast van vrachtverkeer door Tuil. Inwoners verwachten door het afsluiten van de tweede afrit en de uitbreiding van het containeroverslagbedrijf nog meer overlast, en willen dit voorkomen. Oplossingen zijn een nieuwe rondweg ten noorden van Tuil of betere bebording. Zij vinden het belangrijk dat de gemeente regie neemt bij projectmatige ontwikkelingen.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

Aan de oostzijde van Tuil is een nieuwbouwwijk in aanbouw, dit zorgt voor nieuwe inwoners. Het voorzieningenniveau is scheef getrokken bij de realisatie van Klingelenburg. De school is te groot voor het aantal kinderen. Andere voorzieningen die zouden komen, zijn niet gerealiseerd. De inwoners koesteren de bestaande speeltuin, maar er is in Klingelenburg ook een wens voor speelvoorzieningen voor kinderen. De inwoners willen ook meer ruimte voor horeca, zoals een pleisterplaats, in het dorp. Het dorpshuis is onlangs gerenoveerd en wordt veel gebruikt.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

De inwoners koesteren het dorpshart als voorbeeld van de lokale identiteit, met historische kenmerken. Zij willen dat het karakter van het dorpshart, samen met de ontwikkeling aan de Melssinghdreef, in ere wordt hersteld. Een bankje in het dorpshart voor ontmoeting is een goed begin. De realisatie van de buurt Klingelenburg heeft ervoor gezorgd dat Tuil in korte tijd een stuk groter is geworden. Daardoor is de saamhorigheid wat verminderd.

ACTIES

Verbeteren:

- Aandacht voor de parkeervoorzieningen bij het dorpshuis en in de wijken
- Betere regie door de gemeente op projectmatige ontwikkelingen
- Geen vrachtverkeer over de N830, maar rondweg aan noordzijde Tuil toevoegen

Koesteren

- Groene weilanden, kassen verder weg van het centrum
- Uiterwaarden in Natuurbeheer
- Tuil als historische plek

AANDACHTSPUNTEN

- Gepaste horeca toestaan in Tuil
- Meer groen bij nieuwbouw realiseren
- Gevaarlijke verkeerssituaties oplossen en voorkomen

Rondje Tuil

Tuil, je bent er zo voorbij.

Een rijk verstopt verleden; ouder dan menig grote stad.

Verschuivende dijken, gesloopte huizen, verborgen groene parels, oude verhalen en beelden om straks wandelend van te genieten.

Met elkaar: meer groen, meer leven in en rond Tuil. Heus het kan.

Kijk maar eens op rondjetuil.nl.

Varik

WONEN EN WERKEN

Varik is een plaats waar het rustig en sfeervol wonen is. Nu worden vooral duurdere koopwoningen gebouwd, maar de inwoners willen een gevarieerder aanbod. Zij wensen ook betaalbare huur- en koopwoningen en kleinschalige woningen voor jong en oud. Een evenwichtige bevolkingsopbouw zorgt voor een aantrekkelijke plek om te wonen. De gemeente moet daar in haar beleid op sturen. Inwoners koesteren het Varikse ondernemerschap. Daarom moet er ook meer flexibiliteit komen voor kleine ondernemers en bedrijven aan huis.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

De inwoners koesteren de prachtige omgeving met de vele boomgaarden en de ligging aan de Waal. Dankzij de pont zijn er in alle richtingen uitvalswegen. De kwaliteit van de infrastructuur verdient wel zorg. Met name de Weiweg en Paasweg moet de gemeente beter onderhouden. Kapotte randen zorgen nu voor gevaarlijke situaties. De inwoners noemen als positief voorbeeld de gestorte betonranden in Lingewaal. Straten inrichten op een manier die past bij de aangegeven maximum snelheid. Inwoners willen op de juiste plaatsen straatverlichting, maar wel spaarzaam geplaatst om de duisternis te koesteren. Inwoners uit het dorp werken zelf via een dorpsapp aan een veilige omgeving.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

Er is een grote behoefte aan voorzieningen, zoals een pinautomaat, een bibliotheekpunt en een postloket. Bereikbaarheid van deze functies moet verbeteren, zodat ook ouderen hiervan gebruik kunnen maken. Verschillende inwoners vinden een betere verbinding van het openbaar vervoer met Geldermalsen ook van belang. Een multifunctioneel dorps huis zou een plek kunnen bieden voor de ontbrekende voorzieningen. Daarnaast moet de gemeente marktkramen in kleine kernen zonder supermarkt stimuleren, bijvoorbeeld door de standplaatskosten te verlagen naar 'dorpsé' prijzen. Inwoners koesteren de basisschool, maar ze zijn wel bang dat deze zijn bestaansrecht verliest. Wanneer voorzieningen niet behouden kunnen worden, dan moeten die van buiten het dorp wel bereikbaar zijn. Dat is essentieel voor de

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

De Dikke Toren en het pontje zijn onderdeel van de Varikse identiteit. Verder zijn in het dorp verschillende goedlopende activiteiten en hangt er een gemoedelijke sfeer. Verschillende geloven leven in harmonie met elkaar. De communicatie in het dorp en het vieren van successen, ook met de gemeente, zijn verbeterpunten. Er is een gezamenlijke dorpsstafel met Heesselt, waarbij de eigenheid van ieder dorp intact blijft. Inwoners zijn bang dat de eigen identiteit van Varik niet behouden blijft binnen de grotere gemeente. Varik heeft een concept dorpsplan, daarin staat waaraan inwoners in de toekomst willen werken. De dorpsstafel, met het dorpsplan, moet gezien worden als serieuze gesprekspartner. Inwoners willen en kunnen dingen zelf oppakken als daar ruimte voor wordt geboden. De gemeente moet voor ieder dorp zorgen voor maatwerk.

ACTIES

Verbeteren:

- Betaalbare huur- en koopwoningen realiseren
- Communicatie binnen het dorp verbeteren
- Dorpsstafel serieus nemen als gesprekspartner en achterban versterken

Koesteren

- Vriendelijke mensen en de binding tussen deze mensen
- De basisschool
- Infrastructuur inrichten op basis van snelheid
- De natuurlijke omgeving

AANDACHTSPUNTEN

- Openbaar vervoer verbeteren
- Bibliotheekpunt realiseren

Dorp aan de rivier.

Varik met je dijk en "dikke toren", veilig baken tussen Gorinchem en Tiel.

Hoog boven de groene uiterwaarden, weids landschap door noeste arbeid gevormd.

Waar land, lucht en water in eenheid samen gaan, waar de boer zijn kont nog krabt.

Schoonheid en eenvoud lijkt in geografisch vooruitzicht verloren te gaan.

Vuren

WONEN EN WERKEN

De inwoners zijn blij met de groenvoorzieningen in het dorp en het landelijke wonen. In Vuren is gewerkt aan de verbetering van het 'Hart voor Vuren', een gebiedsvisie voor het centrum van Vuren. De inwoners vragen nadrukkelijk aandacht voor het realiseren van zorgappartementen en levensloopbestendige woningen voor ouderen, specifiek rondom het dorpsplein. Zij verwijzen naar het Manifest van Lingewaal waarin dat ook staat. In Vuren zijn woningen nodig voor starters, senioren en voor nieuwe gezinssamenstellingen. De inwoners willen een dorpsplan maken met de verbeterpunten, zoals het opknappen van de entrees van het dorp. Daar moeten de kleine ondernemers ook bij worden betrokken.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

De inwoners waarderen de natuur en de historie van de uiterwaarden en het Fort Vuren. Zij hechten belang aan een goed onderhouden omgeving. Dat geldt voor zowel de stoepen als de bermen. De gemeente moet voor de openbare ruimte een inrichtingsplan maken met aandacht voor het onderhoud. De verkeersveiligheid op de N830, de Molenlaan en Mildijk is een punt van zorg van de inwoners. In het dorp moet een maximumsnelheid van 30 km/u gelden. Deze moet worden gehandhaafd. De inwoners willen ook straatverlichting langs het fietspad naar Gorinchem en naar de voetbalvelden. Verder willen ze dat de Zeiving een goede landschappelijke inpassing krijgt. En dat daar aandacht is voor sociale veiligheid en een veilige verkeerssituatie.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

De inwoners zijn erg tevreden over de huidige voorzieningen in Vuren, waaronder de supermarkt, het dorps huis, de sportvoorzieningen, de school en de pinautomaat. De gemeente moet ruimte geven voor groei en ontwikkeling van deze voorzieningen. Er is ook behoefte aan meer voorzieningen voor jongeren. De inwoners willen betere openbaar vervoersverbinding en een buurtbus. Een optie is ook dat inwoners vervoer onderling regelen. De inwoners willen graag wandel- en fietsroutes van en naar de Waaldijk en de uiterwaarden. Zo worden het dorp en de rivier beter met elkaar verbonden. De inwoners willen een gezonde en natuurlijke inrichting van het Heuffterrein en een mooie kade langs de rivier. Voor het dijkversterkingstraject denken inwoners hierover mee. Het gemeentebestuur moet hier nauw op blijven sturen.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

In Vuren is een aantal inwoners die veel voor elkaar krijgen. Vuren is een sociaal dorp met actieve ondernemers waar mensen elkaar nog aanspreken. De saamhorigheid van Vuren mag verder worden doorontwikkeld. Een dichter in het dorp kan bijdragen aan het samenbinden van de inwoners. De gemeente moet ze meer ruimte geven om zaken lokaal op te pakken, en daarbij ook luisteren naar de inwoners. De communicatie tussen gemeente en inwoners moet verbeteren. De identiteit van Vuren ligt onder meer in het industrieel erfgoed van de steenfabriek op het Heuff-terrein. Deze identiteit moet behouden blijven. Rondom het behoud hiervan moeten goede afspraken worden gemaakt.

ACTIES

Verbeteren:

- Zorgappartementen en levensloopbestendige woningen ontwikkelen in dorpshart
- Verkeersveiligheid N830, Mildijk en Molenlaan verbeteren
- Heuffterrein behouden als natuurgebied en padenstructuur verbeteren

Koesteren

- Bestaande voorzieningen en verenigingen
- De pinautomaat
- Natuur en historie van Vuren, zoals Fort Vuren, steenfabriek en uiterwaarden

Overige acties staan in het 'Manifest van Lingewaal'. Deze staat op www.westbetuwe.nl.

AANDACHTSPUNTEN

- Inwoners ruimte geven om mee te denken over hun dorp
- Landschappelijke inpassing, sociale- en verkeersveiligheid bij uitbreiding Zeiving meenemen
- Trapveld en vrijgekomen ruimte behouden
- Verpaupering (leegstaande) industriële panden aanpakken

Fort Vuren, onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, gebouwd rond 1845 en gelegen aan de rivier de Waal.

Fort Vuren is in hergebruik als pleisterplaats aan de rivier de Waal, op het meest westelijke punt van Neder Betuwe.

Een plek om de omgeving te verkennen, te verblijven of te pauzeren.

Waardenburg

WONEN EN WERKEN

Waardenburg ligt in een prachtige omgeving met dijken, uiterwaarden en bos. De inwoners vinden het goed wonen in Waardenburg. Om de senioren ruimte te bieden om te blijven wonen in het dorp, willen zij graag meer ruime en betaalbare seniorenwoningen. Inwoners koesteren het ondernemerschap. Er is een balans tussen natuur, religie, rust en nijverheid. De inwoners willen vooral duidelijkheid over de plannen voor dorps huis De Koeldert. Dit dorps huis is toe aan een opknapbeurt. De inwoners wensen dat de nieuwe gemeente een meedenkende gemeente wordt.

GEZONDE EN VEILIGE LEEFOMGEVING

De inwoners koesteren de mooie omgeving en maken veel gebruik van de wandelroutes over de Waalbandijk. Een verbeterpunt is de veiligheid voor wandelaars bij de kruising over het spoor. De inwoners zien hier graag een tunnel, zodat men niet meer over het spoor kan lopen. Verkeersveiligheid is een belangrijk onderwerp voor. De N830 vormt een barrière in het dorp. Het is een drukke weg met veel sluipverkeer en hardrijders. Om de verkeersveiligheid te verhogen, willen de inwoners meer handhaving op snelheid en verkeersremmende maatregelen. Zij uiten ook zorgen over het transport van gevaarlijke stoffen over het spoor. De inwoners verwachten van de gemeente dat zij hun veiligheid garandeert.

ZORG, WELZIJN EN VOORZIENINGEN

De inwoners vinden het voorzieningenniveau op orde. Zij koesteren de slager, supermarkt en Zorgboerderij Heidewaard. Een aandachtspunt is de bereikbaarheid voor mensen zonder auto. De inwoners willen ook beter openbaar vervoer voor jongeren en ouderen, zoals een belbus. Buurtbewoners kunnen elkaar hier ook mee helpen.

IDENTITEIT EN SAAMHORIGHEID

De inwoners hebben behoefte aan een centrale ontmoetingsplek om de sociale cohesie te verbeteren. Het dorps huis De Koeldert kan hier een rol in spelen, maar inwoners vinden het geen aantrekkelijke locatie. Zij willen daarom duidelijkheid over de toekomst van dit dorps huis. Het kasteel Waardenburg en de molen zijn iconen voor de identiteit van het dorp en moeten gekoesterd worden. De kerken spelen een centrale rol in de gemeenschap.

ACTIES

Verbeteren:

- Duidelijkheid over plannen behoud dorps huis
- Ruime seniorenwoningen realiseren
- Verkeershandhaving (veiligheid en snelheid) uitbreiden

Koesteren

- Het prachtige buitengebied met dijken, uiterwaarden en bos
- De zondagsrust
- Veel voorzieningen voor verschillende doelgroepen

AANDACHTSPUNTEN

- Zorgen over transport over het spoor
- Meer OV-aansluitingen realiseren
- Meer woningen voor de jeugd realiseren
- Horizonvervuiling van reclamemasten aan de A2 verminderen

Verleden tijd?

Stonden vaders en zonen ook tegenover elkaar in de Betuwe tijdens de Bataafse opstand tegen de Romeinen?

En geschiedde dat wederom in Waardenburg tijdens de belegering van het Spaans gezinde kasteel door Oranje?

Wart de geest van Mephisto nog rond in Europa of overbrugt 'de moeder de vrouw' toekomstige tegenstellingen?

ANNEKE NIJHOFF

Conceptontwikkelaar wonen & services en inwoner West Betuwe

“Zorg in het ZorgSCHAP”

‘Langer Thuis’. In het maatschappelijke vraagstuk over vergrijzing is dit het nieuwe antwoord. Verzorgings- en verplegingshuizen zijn passé en waren in het verleden ook niet altijd de juiste keuze. Hebben mensen met een ondersteunings- of zorgvraag nog enigszins zelf de regie over hun leven? Dan blijkt zo lang mogelijk thuis wonen de beste oplossing. Ook West Betuwe staat voor deze uitdaging. De aanpak van de gemeente moet als doel hebben mensen zo lang mogelijk mee te laten doen in de maatschappij en de eigen identiteit te laten behouden.

Positieve gezondheid

Persoonlijke interesses en opvattingen, sociale en culturele achtergrond, levensovertuiging. Het zijn zaken die niet zomaar wegvallen als de vraag naar zorg en ondersteuning toeneemt. Senioren (of mensen met een zorgvraag) vormen geen homogene groep. Dus net als bij ieder ander willen ook zij wonen en leven op hun eigen manier. Behoud van de eigen identiteit, daar draait het om. Deze visie valt samen met de definitie van (positieve) gezondheid van Machteld Huber (2012): ‘Gezondheid is het vermogen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven.’ Positieve gezondheid gaat uit van zes verschillende levensgebieden: een ‘goed functionerend’ lichaam, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, sociaal-maatschappelijk participeren en dagelijks (kunnen) functioneren.

Meedoen en erbij horen

Geschikt wonen en deel uit blijven maken van de maatschappij. Zorg is belangrijk, maar mee kunnen blijven doen en erbij horen is eigenlijk waar het om draait. Toch worden ouderen met een zorg- en ondersteuningsvraag hier momenteel in belemmerd. Ze kunnen soms niet langer in hun eigen woonomgeving blijven wonen door de nog bestaande schotten tussen de verschillende vormen van zorgfinanciering. Het is dus belangrijk dat de gemeente een visie ontwikkelt over hoe we dit kunnen veranderen. Daarnaast is het van

belang een goed inzicht te krijgen in de wensen en behoeften van ouderen. Wat is voor hen een fysiek veilige en geschikte woning en woonomgeving? Wat hebben zij nodig om mee te kunnen blijven doen? Denk aan contacten en relaties, voorzieningen in de buurt, hulpbronnen in eigen kring en het buurtnetwerk. Dit moeten we vooral niet zelf bedenken, maar in overleg en samenspraak met ouderen bepalen.

PartnerSCHAP is vakmanSCHAP

Van denken in ziekte en verzorging naar denken in gezondheid en gedrag. De visie van de overheid op de (ouderen)zorg is afgelopen jaren sterk veranderd. Eigen (financiële) verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van burgers zijn leidend. Het draait om begrippen als inclusie, sociale cohesie, samenredzaamheid en ondersteuning vanuit wederkerigheid. Het doel: de zelfstandigheid van kwetsbare zorg vergroten. Dit vergt wel een andere manier van samenwerken voor alle betrokken maatschappelijke organisaties, ook binnen West Betuwe.

De basis voor een goede samenwerking is partnerschap. Bundelen van vakmanschap, uitwisselen van expertise en het kennen van elkaars vraagstukken kunnen leiden tot een gezamenlijk doel en een gedeelde visie en strategie. Als gelijkwaardige partners zetten organisaties hun professionaliteit, expertise en ervaringen in om nieuwe kennis te bundelen en gezamenlijk in te zetten. De ambitie: hierdoor waarde creëren voor mensen met een zorgvraag, de samenwerkende organisaties en de overige bewoners uit de kerngebieden.

Eigen regie

De nieuwe visie van de overheid op (ouderen)zorg, gaat uit van eigen regie. Zowel van de zorgvrager als van familie, burens, vrienden en kennissen. Een juiste balans dus tussen informele zorg en professionele zorg. Dit vraagt ook nieuwe organisatievormen en 'co-creaties' tussen mensen met een zorgvraag, het eigen netwerk, professionals en verschillende betrokken maatschappelijke organisaties. En hiermee mogelijk maken dat mensen in West Betuwe zo lang mogelijk in de

“Van denken
in ziekte en
verzorging
naar denken
in gezondheid
en gedrag”

eigen woning en/of omgeving kunnen wonen. Daar moeten we met elkaar de woonsituatie en sociale omgeving dan wel op aanpassen. Denk aan voldoende geschikte en toegankelijke woningen. Inzetten van alle mogelijkheden die er zijn en nog komen in nieuwe technologie. Een plek centraal in de buurt voor vragen, advies, bemiddeling, sociale activiteiten en ontmoeting, niet alleen voor ouderen georganiseerd maar samen met en zelfs ook door ouderen zelf. Maar ook 24-uurszorg binnen handbereik...

3. DE SCHAPPEN AAN HET WOORD

3

DE SCHAPPEN AAN HET WOORD

Landschap, vriendschap en ondernemerschap. Er zijn bijeenkomsten geweest met de mensen die in het buitengebied wonen of werken, met ondernemers en met organisaties uit het sociaal maatschappelijk veld. Daarnaast was er een panoramagroep, die op een afstandje keek naar West Betuwe. Tijdens deze bijeenkomsten zijn diverse thema's en toekomstbeelden voor 2030 besproken.

Redelijk, billijk, tamelijk goed, fatsoenlijk en ordentelijk. De definitie van 'schappelijk' sluit naadloos aan op de ziel en cultuur van West Betuwe. We hebben de intentie om schappelijk met elkaar en ieders belangen om te gaan. En daarom zijn een ieders visie en ideeën van belang. Hoe zien bijvoorbeeld onze ondernemers, agrariërs, maatschappelijke organisaties en toeristische en recreatieve partijen de toekomst van de gemeente? Waar liggen kansen en uitdagingen? Hoe positioneert de gemeente West Betuwe zich binnen de provincie en binnen de regio? En wat is volgens hen het toekomstbeeld van onze gemeente voor 2030? Hun inbreng is geclusterd in drie 'schappen':

- 'Landschap' voor het inrichten van een duurzaam buitengebied
- 'Vriendschap' voor alle aspecten van welzijn en zorg
- 'Ondernemerschap' voor winst, werk en inkomen

Per 'schap' bespreken zij de belangrijkste thema's.

Thema's en toekomstbeelden

Voor alle drie de schappen zijn de toekomstbeelden voor 2030 en de opgaven die daarbij horen, verwerkt in een aantal thema's. Hierbij zijn ook de overkoepelende thema's uit de dorpen meegenomen. Per thema is de huidige situatie beschreven, het toekomstbeeld en vervolgens de wijze waarop we dit in de toekomst kunnen uitwerken. We sluiten af met een aantal acties.

Landschap

Ontwikkelingsruimte voor de landbouw, herkenbaarheid als fruitteeltgebied, duurzaamheid, schaalvergroting, functieveranderingsbeleid, verkeersveiligheid, recreatie en toerisme, ruimte voor natuur, cultuurhistorie en landschap. Aan onderwerpen geen gebrek in het schap 'landschap'. Uit al deze onderwerpen kwamen de volgende thema's voort die van belang zijn voor de nieuwe gemeente West Betuwe in 2030:

Bloesemgemeente van Nederland

De 'Bloesemgemeente van Nederland' zijn én blijven, dat is de uitdaging voor West Betuwe naar 2030. Hoe zorgen we ervoor dat de agrarische identiteit van de regio met alle fruitboomgaarden straks ook hand in hand gaat met een recreatieve? En hoe bereiken we dat niet alleen de bomen, maar ook de talenten in de regio tot bloei komen? De 'Tuin van Nederland' kan op het gebied van innovatie nog flinke stappen maken. Daar ligt een grote kans!

De uitdaging:

West Betuwe is in 2030 de 'Bloesemgemeente van Nederland' waar innovatieve land- en tuinbouw, natuur, landschap en recreatie kunstig met elkaar vervlochten zijn en elkaar versterken.

West Betuwe is in de toekomst de grootste fruitgemeente van Nederland. De gemeente is daardoor leidend op het gebied van innovatie, scholing en productontwikkeling. Het is dé proeftuin voor wetenschappelijk onderzoek. West Betuwe faciliteert initiatieven van inwoners, ondernemers of (maatschappelijke) organisaties die bijdragen aan de beleving van het gebied. Denk aan cultuurhistorie, landschap, fruit en water.

Een mooi toekomstbeeld dat we niet vanzelf bereiken.

De volgende ontwikkelingen kunnen ons daarbij helpen:

- De landbouw moet ontwikkelingsruimte houden, maar moet daarbij ook aandacht aan het landschap besteden. Ruimte voor natuur, cultuurhistorie, recreatie en verduurzaming zijn van groot belang. Landbouwbedrijven worden 'natuur inclusieve', duurzame agrarische ondernemingen. Voorwaarden hierbij zijn: eerlijke prijzen en ondersteuning van de agrariër.
- Innovatie en maatwerk zijn sleutelbegrippen in de verduurzaming van het buitengebied. Een ontwikkeling waaraan Wageningen University & Research (WUR) kan bijdragen. Voorwaarde is wel dat er ruimte is voor de gewenste innovatie in onder andere wet- en regelgeving. Dit geldt voor de

fruitteelt, de (melk)veehouderij én de glastuinbouw in de gemeente. Ook landschappelijke inpassing is een aandachtspunt.

- Door schaalvergroting in de landbouw komen agrarische bedrijfspercelen vrij. Percelen die benut kunnen worden voor andere toepassingen als de gemeente een ruimhartig beleid voor functieverandering voert. Nieuwe ontwikkelingen moeten passen in het landschap.
- Bijen zijn van levensbelang voor het bloesemlandschap van de gemeente. Bijen worden gestimuleerd door bloeiende akkerranden, bloeiende tuinen en bijvoorbeeld lindes. Om de grootste bloesemgemeente van Nederland te worden en te blijven, is bewustwording bij inwoners en agrariërs nodig. Bewustwording begint bij een andere aanpak

vanuit het onderwijs voor agrariërs, hoveniers en (basis)scholen in het algemeen.

- De begrippen lokaal, duurzaam, ambachtelijk en beleving zijn hot. Binnen de gemeente spelen agrariërs en toeristische ondernemers daarop in door bijvoorbeeld eigengemaakte kaas en streekproducten aan te bieden. In dat beeld past ook meer 'fruitbeleving' binnen de nieuwe gemeente, bijvoorbeeld door het openstellen van bedrijven, informatievoorziening en 'fruitfietsroutes'.

Kortom:

- Ontwikkelruimte voor de landbouw met aandacht voor het landschap.
- Ruimte voor natuur, cultuurhistorie, bloesemlandschap en recreatie.
- Innovatie mogelijk maken.

Recreatie en toerisme in West Betuwe

Denk je aan West Betuwe, dan denk je aan fruit en bloesem. Ook op het gebied van recreatie biedt de regio tal van mogelijkheden: de Rode Kruis Bloesemtocht, minicampings, het Lingebos, ijsbanen, golfbanen, recreatieplas de Zandput, de Nieuwe Hollandse Waterlinie, het Landgoed Marienwaerd en het GeoFort. Het prachtige landschap tussen en rond de beide rivieren stimuleert recreatie: wandelen, fietsen, varen, motorrijden en autorijden. De toekomst van het buitengebied ligt dan ook in de combinatie van agrarisch en recreatief gebruik, met respect voor landschap, cultuurhistorie en natuur. Belangrijke aandachtspunten voor het gemeentebestuur: inwoners en ondernemers zien graag een extra grootschalige toeristische trekker. Daarnaast ervaren zij dat er langs de Linge te weinig

ruimte is om te recreëren, omdat veel grond in particulier bezit is.

De uitdaging:

West Betuwe benut in 2030 haar potentie als recreatiegebied in midden Nederland. Investeren in één of meerdere grootschalige toeristisch-recreatieve trekkers is noodzakelijk.

Het Lingelandschap en de Nieuwe Hollandse Waterlinie met haar cultuurhistorische waarden zijn belangrijk. Ze dragen bij aan de leefbaarheid van het gebied en zijn tegelijkertijd aantrekkelijk voor toeristen uit de Randstad. Veel mensen komen naar West Betuwe voor recreatie en ontspanning. Dat moeten we koesteren, maar het betekent ook dat we moeten investeren in het behoud en het versterken van het landschap. Dat kan door nieuwe initiatieven te ondersteunen die bijdragen aan de

SCHAPPEN

beleving van het gebied. Denk aan initiatieven op het vlak van cultuurhistorie, landschap, fruit en water.

Voor de bereikbaarheid van de Linge en de Waal is een investering nodig in publiektoegankelijke steigers, strandjes en wandel- en fietsroutes. De gemeente kan hier een rol in spelen door het gesprek aan te gaan met grondeigenaren en organisaties in de toeristisch-recreatieve sector.

Kortom:

- Behouden en versterken van het aantrekkelijke open landschap.
- Investeren in publiektoegankelijke steigers, strandjes en wandel- en fietsroutes rondom de rivieren.
- Inzetten op het aantrekken van een grootschalige toeristische trekker.
- Ruimte voor natuur, cultuurhistorie, landschap en recreatie.

Waardevol landschap en cultuurhistorie

Eendenkooien, grienden, boomgaarden, landgoederen, oude bebouwing, sporen van kastelen, oude nederzittingsplaatsen (terpen) en kromakkers. Het zijn belangrijke cultuurhistorische en landschappelijke elementen in onze prachtige gemeente. Ons rivierenlandschap kenmerkt zich door diversiteit en is gevormd door de Linge en de Waal die van oost naar west door West Betuwe stromen. Op de hoge oeverwallen langs de rivieren ontstonden ooit de

dorpen en vestigden zich boerderijen, omringd door boomgaarden en akkers. De lage komkleigebieden werden benut voor hooilanden, eendenkooien, rietlanden en grienden. De kenmerkende verschillen tussen deze gebieden zijn nog steeds zichtbaar in het landschap: op de oeverwallen is meer bebouwing en veel fruitteelt, de komgronden zijn nog steeds vooral weidegebied. De inwoners koesteren de openheid met lage begroeiing van de uiterwaarden, het zicht op de rivieren en de openbaarheid van de dijken en uiterwaarden. Ook het behoud van oude bomenlanen bij nieuwe ontwikkelingen, het aantrekkelijke Mariënwaerd, de Nieuwe Hollandsche Waterlinie en het Lingelandschap hebben prioriteit.

De uitdaging:

West Betuwe versterkt in 2030 de waarde van het gebied, zowel landschappelijk als op het gebied van cultuurhistorie.

Het behoud van het karakteristieke Lingelandschap, de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, de uiterwaarden van de Waal, landgoederen en oude bebouwing staan centraal. Dit betekent niet dat innovatie of het uitbreiden van stedelijke functies niet mogelijk is. Het gaat gepaard met aandacht voor de waarde van het landschap en de cultuurhistorische waarde.

Kortom:

- Ruimte voor natuur, cultuurhistorie, landschap en recreatie.
- Behoud cultuurhistorisch waardevolle rivierenlandschap.
- Bereikbaarheid van en zicht op de uiterwaarden en de Waal en de Linge.

Verkeer

Woon-werkverkeer, verkeer van scholieren, recreatief verkeer en verkeer van landbouwvoertuigen. De wegen in het buitengebied worden intensief gebruikt. De verkeersveiligheid blijkt een uitdaging, doordat veel wegen (te) smal zijn en geen (vrijliggende) fietspaden kennen. Omdat de wegen zo smal zijn, worden de bermten kapot gereden. Daarnaast is de signaalverlichting in delen van het buitengebied niet toereikend. Inwoners wensen dat met name op routes voor scholieren de verlichting wordt verbeterd. Ook in de dorpen zelf is verkeersveiligheid een aandachtspunt. Files op de snelwegen veroorzaken namelijk veel sluipverkeer.

De uitdaging:

In West Betuwe in 2030 groeit de (inrichting van de) infrastructuur mee met het recreatieve en functionele gebruik van de wegen.

Verbreden van wegen, verstevigen van bermten, verbeteren van de verlichting in delen van het buitengebied en de aanleg van passeerstroken, fietsstroken en vrijliggende fietspaden. Het is van belang dat de infrastructuur meegroeit met het intensievere gebruik door agrarische bedrijven (door schaalvergroting), scholieren en recreanten. Daarnaast moeten verkeersmaatregelen of omleidingen sluipverkeer door de dorpen ontmoedigen. Bovendien is het van belang dat de verschillende typen weggebruikers elkaar de ruimte geven.

Kortom:

- Verbeteren van de infrastructuur en de verlichting.

Ondernemerschap

Ondernemerschap zit bij ons in het bloed. Of in het water van de Linge en de Waal! West Betuwe is een gemeenschap van creatieve en ondernemende geesten. Mensen die van aanpakken weten en kansen herkennen als die zich aandienen. Het was dan ook geen vraag, maar een gegeven om onze ondernemers te betrekken bij dit Bidbook. Ze gaven hun visie en ideeën over tal van onderwerpen: West Betuwe als logistiek middelpunt, de goede bereikbaarheid en het behoud daarvan, fruit als Unique Selling Point, duurzaamheid als kans én als bedreiging van het open landschap, vasthouden van jongeren binnen de gemeente en goede onderwijsvoorzieningen die aansluiten op het bedrijfsleven.

In de dorpen, op bedrijventerreinen, langs de rivieren, in toerisme, recreatie en in het buitengebied. Ondernemers vind je overal en op elk vakgebied. Sommige thema's van de ondernemers overlappen daarom de thema's van 'Landschap' en 'Vriendschap'. Denk aan fruitteelt, verkeer, recreatie en duurzaamheid. De inbreng van de ondernemers is daarom ook verwerkt in de thema's bij 'Landschap' en 'Vriendschap'. De volgende thema's zijn van belang voor de nieuwe gemeente West Betuwe in 2030.

MKB-vriendelijkste gemeente

West Betuwe is bedrijvig en ondernemend. Dit blijkt ook uit de regioscan van VNO-NCW. Wel is het aantal innovatieve sectoren in de economie klein en is de beroepsbevolking gemiddeld relatief laag opgeleid. Daar staat tegenover dat onze regio weinig langdurig

werklozen kent en dat maar weinig inwoners afhankelijk zijn van een uitkering. Het gemiddelde huishoudinkomen en vermogen liggen op het landelijke niveau. Door de wat traditionele industrieën is onze regio minder hard getroffen door de crisis. Logisch gevolg daarvan is ook dat de economie in onze regio nu wat minder hard groeit dan in de rest van Nederland.

De ondernemers typeren de regio als volgt: fruit is een Unique Selling Point. Ondernemers produceren schoon en veilig en agrarische (fruit)bedrijven krijgen de ruimte. Het gebied is een logistiek middelpunt en is goed bereikbaar. West Betuwe maakt zich - samen met het bedrijfsleven en onderwijs - sterk voor een gezonde lokale en regionale economie met voldoende werkgelegenheid. Vooral in de maakindustrie, agri-business, E-commerce, ICT, logistiek en het toerisme. Het contact tussen bedrijven, ondernemers, ondernemersverenigingen en de gemeente is goed. Wel zien de ondernemers nog enkele uitdagingen en risico's, zoals de beperkte digitale bereikbaarheid in de gemeente, zonnepanelen op agrarische gronden, beperkte voorzieningen en woningen voor jongeren en een loggere gemeente door schaalvergroting.

De uitdaging:

West Betuwe is in 2030 met duurzaam en maatschappelijk ondernemen de MKB-vriendelijkste gemeente van Nederland.

Wordt West Betuwe de MKB-vriendelijkste gemeente van Nederland? Dat is wel onze ambitie! MKB-Nederland reikt eens in de twee jaar deze prijs uit. In dit thema bedoelen we echter niet alleen het MKB, maar alle ondernemers in West Betuwe. We hebben het hier dus eigenlijk over de 'ondernemers vriendelijkste gemeente' van Nederland.

SCHAPPEN

Van 'nee-denken' naar meedenken. Dat is het motto die bij deze ambitie past. Door de herindeling loert namelijk het gevaar van een loggere gemeente. Korte lijnen binnen de gemeente en met de Omgevingsdienst zijn daarom van groot belang. De ondernemers vonden het open proces van het Bidbook en de manier van communiceren erg positief. Graag zetten ze dit voort. Een andere wens is een 'Ondernemersloket'. En dan niet alleen een fysiek loket, maar ook een online loket. Een digitaal ondernemersplein met waardevolle informatie voor ondernemers per thema. Ook minder bureaucratie en logge procedures passen binnen de ambitie.

Het aanvragen van vergunningen kan bijvoorbeeld eenvoudiger, met minder (en gestandaardiseerde) formulieren en meer digitaal en online. Een andere rol die de ondernemers de gemeente graag zien vervullen, is die van 'verbinder'. Stimuleer het samenvoegen en/of samenwerken van ondernemersverenigingen en maak inzichtelijk welke netwerkclubs/organisaties er in de gemeente West Betuwe zijn. Deze kunnen ook een plek krijgen op het 'digitale ondernemersplein'.

De ondernemers noemen ook andere randvoorwaarden die voor hen bepalend zijn:

- De digitale bereikbaarheid van West Betuwe laat nog te wensen over. Dit is wel een grote voorwaarde voor ondernemers om zich te vestigen en te ontwikkelen.
- HBO-onderwijs op agrarisch of logistiek gebied, het behoud van de diversiteit in het MBO-onderwijs en de mogelijkheid tot afronding van de havo op de Lingeborgh. Dit zorgt dat jongeren langer binnen de gemeente blijven.

- Uiteraard is ook duurzaamheid een belangrijk thema. Schoon en veilig produceren is de toekomst. Zeker voor West Betuwe als 'bloesemgemeente'.
- Een iets liberalere houding van de gemeente is soms wenselijk. Als voorbeeld noemen de ondernemers het versoepelen van de winkeltijdenwet (zondagsrust).

Kortom:

- Korte lijnen tussen de gemeente en de ondernemers.
- Ondernemersloket.
- Vereenvoudigen (vergunning)aanvragen.
- Ondersteuning ondernemersnetwerken.
- Versoepeling winkeltijden.
- Verbeterde digitale bereikbaarheid.
- Samenwerking tussen ondernemers en onderwijs.

Watergemeente

De prachtige vergezichten over de uiterwaarden van de Waal. De meanderende Linge, de bloesem en fruitteelt. West Betuwe is een echte watergemeente met een interessant en dynamisch landschap. Dit maakt het gebied aantrekkelijk voor recreatie, maar ook voor bedrijvigheid en ondernemerschap. Er zijn veel watergebonden (logistieke) bedrijven en het gebied heeft onmiskenbaar een bepaalde economische waarde. Van oudsher staat het gebied ook in het teken van waterbeheersing. Ook nu is sprake van dijkversterking binnen de gemeente, met voor sommige dorpen behoorlijke ingrepen.

De uitdaging:

West Betuwe benut in 2030 de kracht van het rivierengebied, zowel recreatief als economisch.

De mogelijkheden tot recreatie in de uiterwaarden van de Waal en op en om de Linge zijn legio. Het gebied biedt enorme potentie. Om de kracht te behouden, is innovatie nodig. Denk aan oplossingen voor dijkversterking, afgestemd op de wensen van de lokale omgeving. Maar ook sterke bedrijvigheid die goed past in het rivierenlandschap. Een combinatie van watergebonden bedrijven en recreatief gebruik.

Kortom:

- Ruimte voor recreatie op en rondom de rivieren.
- Oog voor innovatie en sterke bedrijvigheid.
- Dijkversterking afgestemd op de wensen van de omgeving.

West Betuwe Klimaatneutraal in 2030

Duurzaamheid wordt steeds belangrijker. We kunnen de opwarming van de aarde en de gevolgen voor het klimaat niet negeren. De verwachting is dat Nederland te maken krijgt met perioden van droogte, regen en overstromingen. Ook een toestroom van klimaatvluchtelingen is mogelijk. Eén van de oorzaken van de opwarming is de uitstoot van broeikasgassen zoals CO₂. Daarom heeft het rijk klimaatdoelen gesteld. De gemeente West Betuwe is ambitieus en wil in 2030 al klimaatneutraal zijn. Dat betekent dat alle energie die inwoners, bedrijven en organisaties gebruiken, duurzaam wordt opgewekt. Een doelstelling die vraagt

om een actieve aanpak, waarin onder andere het bedrijfsleven en woningeigenaren energiebesparende en energieopwekkende maatregelen moeten treffen.

De uitdaging:

West Betuwe is in 2030 klimaatneutraal en maakt gebruik van de krachten van zon, wind, water en de warmte van de aarde. Het overschot aan duurzame energie levert zij aan andere delen van het land.

Duurzaamheid is een kans. Binnen de gemeente zien we steeds meer initiatieven en ideeën voor duurzame energiewinning. Een windturbinepark langs de A15 bij knooppunt Deil, zonnepanelen op weilanden en daken van agrarische bedrijven, betere isolatie, duurzame sportaccommodaties. De winst uit duurzame energiewinning kan weer deels worden

geïnvesteed in nieuwe duurzame energiebronnen en maatregelen binnen de gemeente. Zonneparken op weilanden komen pas in beeld als eerst de daken van grote gebouwen zijn benut. Zo blijft open agrarisch gebied ook écht open en komt de fruitteelt – het Unique Selling Point van de gemeente – niet in gevaar. Helder beleid van de gemeente over zonneparken zorgt voor duidelijkheid op dit punt. Daarnaast kan de gemeente duurzaamheid stimuleren door een voortrekkersrol te spelen in energieopwekking op openbare gebouwen, zoals sportaccommodaties en zwembaden. Ook goede informatieverstrekking en subsidiëring werken als een katalysator voor isolatie en energiebesparende maatregelen.

De gemeente kan ook een rol spelen in de ontwikkeling van een duurzame woningvoorraad door

duurzaamheid als voorwaarde te stellen. Het is van belang dat omwonenden hierbij worden betrokken. Ook hulp bij financiering kan een taak zijn van de gemeente. Investerings in duurzame energie en energiebesparende maatregelen kosten immers geld en de kosten gaan daarbij voor de baten uit. Een andere mogelijkheid is dat inwoners van een wijk samen investeren in duurzaamheid en de opbrengst daarna weer onderling verdelen. Duurzaam omgaan met de ruimte – ruimtelijke adaptatie – is ook een belangrijk onderdeel in het duurzame beleid. De gemeente neemt het klimaatbestendig en waterrobuust inrichten en beheren van de openbare ruimte mee bij nieuwe ontwikkelingen. Daarnaast kan ze eisen stellen aan het gebruik van duurzame materialen en het voorkomen of beperken van afvalstromen door hergebruik.

Kortom:

- Formuleer beleid op zonnevelden en behoud open agrarische gebied.
- Benut daken van grote gebouwen voor zonne-energie.
- Gemeente heeft een voortrekkersrol in verduurzamen openbare gebouwen.
- Informatieverstrekking/subsidiering energiebesparende maatregelen.
- Stimuleren verduurzaming woningvoorraad.
- Omgevingsdialoog over duurzaamheid.

Vriendschap

Onderwijs, sport, zorg, commerciële voorzieningen, wonen, identiteit. Het schap 'Vriendschap' is erg breed en omvat vele thema's uit de 26 dorpen van West Betuwe. Onderwerpen die leven binnen de dorpen, bij onze inwoners én de verschillende organisaties. Zoals de wens om elkaar te ontmoeten en het ondersteunen van vrijwilligers. Ook thema's uit de panoramagroep – die West Betuwe van buitenaf beschouwt – krijgen hier een plek: 'altijd thuis', 'dorpen op eigen kracht', en 'inclusieve gemeenschappen'. De volgende thema's zijn op basis van die inbreng van belang voor de nieuwe gemeente West Betuwe in 2030.

Eigen kracht dorpen

Er schuilt kracht in de dorpen. Zo veel vrijwilligers en verenigingen zetten zich met hart en ziel in om er voor hun dorp iets moois van te maken. Er wordt veel georganiseerd. Mensen vinden elkaar rondom een initiatief en zetten samen de schouders eronder. Dat is prachtig om te zien. In de gemeente zijn er voorbeelden te over: het dorpshuis in Gellicum, de stadsmuur in Heukelum en zoveel meer goede initiatieven. Nu we van drie relatief kleinere gemeenten één grote gemeente worden, bestaat de angst voor vergroting van de afstand tussen inwoners en het gemeentebestuur en de ambtenaren. Initiatieven die verbinding stimuleren, de leefbaarheid vergroten en daarmee een nóg sterkere gemeenschap creëren, moeten we daarom omarmen.

De uitdaging:

In West Betuwe 2030 kent elk dorp een vorm van zelforganisatie die met een eigen daarvoor ter beschikking gesteld budget activiteiten ontwikkelt en uitvoert ter bevordering van de leefbaarheid.

De sterke gemeenschapszin in de dorpen is een kwaliteit. Toch bestaat er ook nog steeds een afstand tussen verenigingen binnen dorpen en tussen verschillende dorpen onderling. Samenwerking tussen hen is minder vanzelfsprekend. Ook inwoners ervaren soms een scheiding tussen diverse groepen binnen een dorp, zoals oorspronkelijke bewoners tegenover dorpsgenoten die er later zijn komen wonen. Verbindende initiatieven kunnen deze afstanden verkleinen en verschillen wegnemen. Individuele initiatieven waarbij wel vaak een breder belang wordt gediend, moeten we daarom omarmen en ruimte geven. De gemeente kan dit faciliteren door er budget voor vrij te maken in de gemeentebegroting en door een netwerkrol te vervullen. We leven straks niet meer in één dorp of stad, maar in een dynamische eenheid van 26 dorpen. Een groot netwerk waarbinnen van alles mogelijk is! De gemeente is een makelaar die initiatieven en/of gedreven individuen met elkaar verbindt en ontwikkelingen ondersteunt. Ze brengt de juiste talenten op de goede plek bij elkaar. De optelsom van individuele talenten leidt dan tot een enorm collectief vermogen dat zich keer op keer inzet voor de hele gemeenschap van West Betuwe.

Kortom:

- Budget beschikbaar stellen per dorp.
- Opbouwen van netwerken om initiatieven en/of gedreven individuen met elkaar te verbinden.
- Faciliteren wenselijke ontwikkelingen.

Bereikbaarheid van voorzieningen

Het voorzieningenniveau in de dorpen neemt af. In sommige dorpen is al lange tijd geen winkel of andere voorziening meer aanwezig. Sommige voorzieningen zijn zelfs binnen de hele gemeente niet of nauwelijks aanwezig, zoals muzieklessen op bepaalde instrumenten. De aanwezigheid van voorzieningen is niet per se cruciaal is voor de leefbaarheid in een dorp, maar de bereikbaarheid van die voorzieningen is dat wel.

Uitdaging:

In West Betuwe 2030 zorgt een slim systeem van verbindingen dat alle wenselijke voorzieningen voor jong en oud binnen bereik zijn.

De aanwezige voorzieningen binnen de gemeente worden gekoesterd. Al hebben inwoners en gemeente door marktwerking niet altijd invloed op het behoud ervan. Wensen voor nieuwe en het behoud van huidige voorzieningen zijn er genoeg. Zo pleiten ondernemers voor agrarisch of logistiek hbo-onderwijs, het behoud van de diversiteit van het mbo-onderwijs en de mogelijkheid tot afronding van de havo op de Lingeborgh (zie ook het thema 'Jongeren blijven of keren terug'). Een andere wens betreft het verlagen van tarieven voor marktkramen om te stimuleren dat dorpen zonder voorzieningen straks toch weer kunnen beschikken over bijvoorbeeld een vis-, brood- of bloemenkraam.

De invloed van de gemeente op de komst of het behoud van voorzieningen is dus vrij beperkt. De bereikbaarheid van voorzieningen als winkels, zorg en onderwijs is wel beïnvloedbaar. Denk aan een buurtbus en belbus. Of aan meer innovatieve concepten als de DorpsUber, de West Betuwe-expres (elektrisch vervoer, en altijd oproepbaar) of de watertaxi. In Opijnen regelden vrijwilligers een bus die ouderen eens per week naar de supermarkt brengt. Het is een mooie uitdaging voor de gemeente om dergelijke initiatieven een platform te bieden en te ondersteunen.

Kortom:

- Bepaal welke voorzieningen in de gemeente en per dorp nodig zijn. Kijk wat haalbaar is en zet anders in op bereikbaarheid van voorzieningen.

In stand houden verenigingen

Verenigingen zorgen voor saamhorigheid en verbinding. Ze zijn van onschatbare waarde voor het gemeenschapsgevoel binnen de dorpen. Door dalende ledenaantallen hebben verenigingen het moeilijk. Het besef groeit dat niet elke vereniging in ieder dorp nog bestaansrecht heeft.

“Heukelum Actief heeft een actief bestuur. Zodra één bestuurslid buiten de gemeente gaat wonen, valt er een gat dat niet makkelijk wordt opgevuld.”

Meer specifiek geldt voor sportverenigingen dat zij niet alleen zorgen voor verbinding. Zij zijn ook belangrijk voor de gezondheid van de inwoners van West Betuwe. Voor een ‘gezonde’ levensstijl is niet altijd geld beschikbaar en inwoners laten zich niet makkelijk in beweging brengen. Het belang van verbreding bij sportverenigingen is groot, bijvoorbeeld in de vorm van ‘walking football’.

De uitdaging:

In 2030 kunnen niet alle verenigingen in ieder dorp meer bestaan. We zien drie mogelijke richtingen: 1: De zwakke sterven uit (natuurlijk proces). 2: Fusie, al blijkt dit moeilijk bespreekbaar en alleen haalbaar door (financiële) dwang. 3: Sportverenigingen kunnen verbreden naar andere sporten.

SCHAPPEN

De fusie van verschillende verenigingen binnen het dorp, of tussen twee dorpen, ligt gevoelig bij veel verenigingen. De gemeente kan fusie stimuleren door bijvoorbeeld financiële prikkels. Een ander struikelblok: het blijkt lastig om vrijwilligers te vinden die initiatieven van de grond krijgen en de bestaande verenigingen in stand kunnen houden. Mogelijke maatregelen:

- Om het tekort aan vrijwilligers op te kunnen vangen, is coaching van vrijwilligers nodig. Hierin kan de nieuwe gemeente het initiatief nemen.
- De opvang van allerlei administratieve zaken door de gemeente, want dit blijkt voor vrijwilligers soms heel lastig. Neem als voorbeeld het opmaken van de jaarrekening.
- Beter inzicht geven in bijvoorbeeld toeslagen en subsidieregelingen.
- Gesprekken tussen banken en de gemeente met als doel de kosten voor bankrekeningen van vrijwilligersorganisaties te reduceren of te schrappen.
- Ook kan de gemeente een gezamenlijk bankaccount instellen waarvan vrijwilligers gebruik kunnen maken.
- Het organiseren van een 'vrijwilligersdag' om kennis te maken met elkaar en met de gemeente. Interessant voor het vasthouden van bestaande vrijwilligers én voor het werven van nieuwe vrijwilligers.
- Meer begeleiding van vrijwilligers door professionals.

Sportverenigingen

Sport verbreedert. Daarom is het Voetbalkampioenschap West Betuwe bedacht, dat de band tussen de dorpen kan versterken. Ook is het de wens om van het bestaande

11-dorpenspel het 26-dorpenspel te maken. Van de gemeente verwachten sportverenigingen financiële ondersteuning voor hun accommodaties en het verduurzamen daarvan. Daarnaast verwachten de verenigingen steun voor ontwikkelingen en initiatieven die sportmogelijkheden creëren voor mensen met een beperking. De bestaande zwemaccommodatie is niet toereikend voor de zwembehoefte van de inwoners. De wens is deze te vervangen door een klimaat- en energieneutraal zwembad waar alle generaties samen kunnen komen om een leven lang gezond te bewegen.

Kortom:

- Ondersteunen bij en stimuleren van fusies.
- Financiële ondersteuning accommodaties en verduurzamen daarvan.
- Ondersteunen van vrijwilligers.
- Stimulans meer inclusieve sportmogelijkheden en verbreden van sportverenigingen.
- Klimaat- en energieneutraal zwembad.
- Stimuleren Voetbalkampioenschap West Betuwe en het 26-dorpenspel.

Ontmoeten

Mensen moeten elkaar kunnen ontmoeten. Dat is cruciaal voor de leefbaarheid en sociale vitaliteit van de gemeente. Ontmoeten kan in een dorps huis, een voetbalkantine en spontaan in een supermarkt of bij de kapper. Nu het voorzieningenniveau afneemt, is in veel dorpen het dorps huis het hart van de samenleving. Het onderhoud en de exploitatie van de dorps huizen is een grote zorg van veel inwoners.

De uitdaging:

In West Betuwe 2030 is er in elk dorp een mogelijkheid of plek om samen te komen.

Een dorps huis of 'woonkamer' waar mensen kunnen samenkomen en elkaar kunnen ontmoeten. Dat is het minimale waar elk dorp over moet beschikken. Hier ontstaan nieuwe netwerken omdat specifieke groepen elkaar kunnen ontmoeten, zoals minima, stuwouders en ouderen. Zeker nu veel winkels verdwijnen, zijn kleinschalige activiteiten die bijdragen aan de leefbaarheid in dorpen zeer welkom. Denk aan 'soep vanuit de woonkamer'. Ook voor de gemeente zijn dergelijke kleinere initiatieven makkelijker te ondersteunen door bijvoorbeeld minder regels stellen. Hierdoor ontstaan zelfredzame dorpen.

Voor het beheer van dorpshuizen kunnen mensen met afstand tot de arbeidsmarkt worden ingezet. Daarnaast kan de gemeente ondersteuning vanuit vrijwilligers verbeteren door bijvoorbeeld regelgeving te versoepelen en een netwerkrol te vervullen. Denk aan eenvoudige aanvraagformulieren en het met elkaar in contact brengen van vrijwilligers via een netwerkdag of andere kansrijke initiatieven. Het is belangrijk om meer te denken in netwerken dan in eenheden. Dus meer als West Betuwe dan als de losse dorpsgemeenschappen en dorpshuizen.

Kortom:

- In elk dorp een plek waar mensen samen kunnen komen.
- Gemeentelijk budget voor beheer en onderhoud van de dorpshuizen.
- Ondersteunen van (netwerken van) vrijwilligers.

Altijd thuis

In West Betuwe is iedereen welkom en wordt iedereen betrokken. De 'inclusieve samenleving' is hier geen hol begrip of papieren tijger. West Betuwe is er voor alle mensen: mensen met een handicap, minima, allochtonen, alleenstaanden, gezinnen en ouderen. Iedereen is er thuis. Een goed voorbeeld is de opvang van Syrische gezinnen in Acquoy. Weerstand is omgezet in begrip. Hieruit blijkt de kracht van een dorpsgemeenschap.

De uitdaging:

In West Betuwe 2030 is het motto: Altijd Thuis. West Betuwe is een inclusieve samenleving, zij is er voor alle mensen, inclusief bijvoorbeeld ouderen, minima, allochtonen en personen met een handicap.

Vaak ervaren inwoners een afstand tussen oorspronkelijke en nieuwe bewoners. Van nature behouden veel mensen graag wat ze gewend zijn. Het oude vertrouwde gaat voor verandering. Ze zijn bang te verliezen wat ze hebben. De uitdaging is dus om grenzen weg te nemen en onderling vertrouwen op te bouwen. Naast een splitsing tussen oorspronkelijke en nieuwe bewoners vallen sommige inwoners soms buiten de boot. Denk aan ouderen, alleenstaanden of allochtonen. Laten we de kans benutten om in de nieuwe gemeente verschillen te overbruggen. Om gesprekken met elkaar te voeren, zodat iedereen gehoord wordt en erbij hoort. Met coaching vanuit de gemeente of met specifieke themamiddagen voor organisaties en vrijwilligers kunnen we ook een probleem als eenzaamheid te lijf gaan.

Het motto 'Altijd Thuis' houdt in dat:

- De gemeente er is (bereikbaarheid/vindbaarheid).
- De burens er zijn (Noaberschap).
- Het dorp er is, met een ontmoetingsplek.

“Mijn ouders zijn ver in de 80 en moesten verhuizen naar een verzorgingshuis in Tiel, weg van hun vertrouwde dorp. Je zag ze daar wegwijnen. Zij hadden graag in hun eigen, vertrouwde omgeving oud willen worden.”

Uitgangspunt vormt de kracht van de eigen dorpsgemeenschappen. Altijd thuis betekent ook dat de gemeente 'altijd thuis' en bereikbaar is. En dat geldt op verschillende niveaus. Zeker in onze dorpen en stadjes is een bereikbare gemeente van belang. Denk aan dorpsambtenaren of ambtenaren die werken op locatie. Een loketfunctie in de dorpen kan daarbij helpen. Zie ook het thema: 'Eigen kracht dorpen'. Ook netwerken en platformen hebben behoefte aan een bereikbare gemeente die meedenkt en faciliteert. Het gaat dan bijvoorbeeld om de inzet van vrijwilligers, het initiëren van bepaalde netwerken, het participeren van de gemeente in netwerken, het organiseren van een netwerkdag over een bepaald thema, het vereenvoudigen van procedures en subsidieaanvragen en hulp bij het invullen van jaaropgaves voor vrijwilligers. De gemeente heeft als taak de gezamenlijke belangen te behartigen van zowel de gemeente zelf als voor de inwoners en organisaties. Voor West Betuwe liggen er kansen voor minder regeldruk en het versnellen van procedures en vergunningverlening. Er is behoefte aan duidelijkheid over waaraan initiatieven vanuit de samenleving moeten voldoen. Dit past goed in de geest van de Omgevingswet.

Kortom:

- Een bereikbare gemeente.
- Mensen met elkaar in gesprek brengen, bruggen bouwen.
- Ieder dorp een ontmoetingsplek.
- Coaching opzetten of een themamiddag organiseren voor (organisaties van) vrijwilligers over eenzaamheid.

SCHAPPEN

Lokale zorg voor ouderen

Zestig is het nieuwe veertig. Ouderen van nu zijn fitter dan de ouderen van vroeger. Toch moeten we net als in de rest van Nederland rekening houden met de vergrijzing binnen West Betuwe. Er zijn veel 65-plussers en de groep van 45- tot 65-jarigen is veruit het grootst in de gemeente. Er komen dus steeds meer ouderen bij. Zodra ouderen zorg nodig hebben, moeten zij vaak hun eigen dorp en hun vertrouwde omgeving uit. Ze worden opgevangen in een verzorgingshuis elders in de gemeente, zoals in Beesd, Herwijnen, Haaften of Geldermalsen. Of soms ook erbuiten, zoals in Tiel. Dat betekent vaak dat ze hun sociale contacten moeten missen en niet meer lid kunnen zijn van hun eigen kerk.

De uitdaging:

In West Betuwe 2030 kan iedereen in zijn vertrouwde omgeving oud worden.

Iedereen hoort erbij. We zeiden het al in het vorige thema: West Betuwe is een 'inclusieve samenleving'. We vinden het dus belangrijk dat ook ouderen tot hun dood in hun vertrouwde omgeving kunnen blijven wonen. Kleinschalige woonzorgvoorzieningen op lokaal niveau bieden hiervoor een oplossing. Denk aan nieuwe woonvormen, zoals kamers met gemeenschappelijke voorzieningen. Een maaltijdverstrekking in het dorps huis biedt ook een kans. De maaltijden gaan niet meer naar de inwoners, maar de inwoners komen naar de maaltijd! Dit gaat eenzaamheid tegen. Daarnaast moeten we ernaar streven dat inwoners zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. We beseffen dat dit veel vraagt van mantelzorgers, dus ondersteuning en -coaching is erg belangrijk.

Kortom:

- Kleinschalige woonzorgvoorzieningen voor ouderen (tot hun dood) op lokaal niveau.
- Maaltijdmogelijkheden in het dorps huis.
- Ondersteuning van mantelzorgers.

Divers aanbod en juiste verdeling woningen

Voldoende woningen voor de juiste doelgroepen. Het is een breed gedragen wens. Met uitzondering van Geldermalsen en Meteren leeft namelijk in vrijwel alle dorpen het gevoel dat binnen het eigen dorp te weinig woningen worden gebouwd. Er bestaat een grote behoefte aan meer woningen voor zowel jongeren

als ouderen. Het project 'Kernenfoto's' bracht de huidige woningvoorraad in beeld (resultaten op www.westbetuwe.nl). Bij de diverse bijeenkomsten voor het Bidbook stonden woningen voor de juiste doelgroepen hoog op het verlanglijstje.

De uitdaging:

In West Betuwe 2030 zijn voldoende woningen op de goede plekken en voor de juiste mensen, zodat leefbaarheid in de dorpen behouden blijft. Dit vraagt om een sterke regie vanuit de gemeente in samenwerking met de woningcorporaties voor een diverse aanbod en juiste verdeling over de verschillende dorpen.

Betaalbare huur- en koopwoningen voor jongeren en/of ouderen. Geen projectontwikkeling voor de 'verdringende Randstedeling', de forensen die goedkoop groen willen wonen, maar vooral elders leven. De wensen zijn helder. Niet bouwen om het bouwen en om het verdwijnen van lokale voorzieningen te compenseren, maar zorgen voor een divers aanbod. Dat vergt een betere afstemming (per woonkern) voor het doorstromen van inwoners. Zoek naar nieuwe combinaties van bijvoorbeeld ouderen en jongeren, van levensfase-bestendige woningen, zelfbouwcollectieven, jongerencollectieven, gemeenschappelijk wonen en innovatieve concepten als 'tiny housing'.

Kortom:

- Regie vanuit de gemeente in samenwerking met de woningcorporaties op een divers aanbod en juiste verdeling over de verschillende dorpen.
- Zoeken naar nieuwe combinaties en innovatieve concepten om jongeren te behouden en ouderen in de dorpen zelf een plek te geven.

Jongeren blijven of keren terug

Jongeren zijn de toekomst. Daarom is 'ontgroening' een landelijk probleem: jongeren verlaten de dorpen. In West Betuwe is het aandeel jongeren ongeveer 22%. Dat heeft niets te maken met het aantal kinderen dat geboren wordt, want per gezin ligt dat het cijfer binnen de gemeente hoger dan het landelijk gemiddelde. Jongeren vertrekken vanwege een opleiding elders of door een gebrek aan banen. Dit blijkt ook uit CBS-cijfers: het migratiesaldo van jongvolwassenen (15-

24 jaar) is negatief. Om de massale uitstroom van jongeren te stoppen, is levensbestendigheid van onze dorpen van groot belang. West Betuwe moet voor elke levensfase interessant zijn om te wonen en te werken. Dat kunnen we bereiken door bijvoorbeeld bredere opleidingsmogelijkheden, betere voorzieningen en aantrekkelijke woningen. Juist voor 12-plussers wordt weinig georganiseerd. Denk aan sport, spel en 'hang' faciliteiten.

De uitdaging:

West Betuwe is in 2030 een gemeente die jongeren niet langer ontvluchten. Ze blijven of keren na een (studie)periode graag terug, omdat er voldoende leuk werk en huisvesting is. Het is noodzakelijk dat jongeren nu al meer worden gewaardeerd, niet worden weggejaagd en ruimte krijgen om 'hun ding' te doen.

Jongeren voelen zich minder aangetrokken tot het dorpshuis. Volwassenen zien het 'hangen' van jongeren vaak als probleem. Maar is dat niet hun manier van ontmoeten? Jongeren leven veel meer in een netwerk, zowel fysiek als virtueel. Zij willen hun vrienden buiten ontmoeten, hebben graag een bijbaantje, moeten kunnen sporten en hebben de behoefte aan voorzieningen om zich te ontspannen. Goed openbaar vervoer, een veilige infrastructuur en snel, stabiel internet zijn voor hen daarin onmisbaar. De nabijheid van voorzieningen is vaak minder belangrijk dan de bereikbaarheid ervan. Innovatieve vervoersvormen, zoals de DorpsUber, dragen bij aan die bereikbaarheid voor jong en oud. Jongeren zijn vaak positief over hun dorp, tenzij ze geen ruimte krijgen. De oplossing: ga met ze in gesprek en neem hen serieus.

Jongeren trekken vaak weg voor hun studie of werk. Voldoende beschikbare woningen voor terugkerende jongeren zijn van belang. Daarnaast pleiten met name ondernemers voor betere opleidingsvoorzieningen om het opleidingsniveau van de regio te verhogen. Ondernemers denken daarbij aan agrarisch of logistiek hbo-onderwijs, aan het behoud van de diversiteit in mbo-onderwijs en aan de mogelijkheid tot afronding van de havo op de Lingeborgh.

Kortom:

- Bereikbaarheid van voorzieningen verbeteren door goed openbaar vervoer, veilige wegen, snel en stabiel internet.
- Voldoende beschikbare woningen voor terugkerende jongeren.
- Met jongeren in gesprek gaan (via jongerenwerk) en ze betrekken.
- Vergroten opleidingsmogelijkheden in de gemeente.
- Activiteiten organiseren voor jongeren.

SCHAPPEN

Plek voor gezinnen

West Betuwe is een mooie, landelijke gemeente om in te wonen. Bij de 'babbels bij de ballenbak' en in de korte films van de 'Vlog your Village' wedstrijd, roemen jongeren vaak de ruimte, rust en het buitenspelen. Met de vergrijzing en ontgroening van de inwoners is het van belang dat de dorpen ook aantrekkelijk blijven voor jonge gezinnen en kinderen.

De uitdaging:

West Betuwe biedt in 2030 ruimte aan jonge gezinnen met speelplekken waar kinderen nog ouderwets vies kunnen worden.

Buitenspelen betekent uitgedaagd worden. Speeltuinen zijn groen en een garantie voor avontuur! Hier wil je spelen, hier wil je wonen. De vitaliteit van dorpen is sterk afhankelijk van jonge gezinnen. Houd dus oog voor hun dromen en wensen. Gezinnen zoeken vaak een (koop) woning in een veilige, groene woonomgeving met voldoende groene speelplekken en voldoende uitdaging tot bewegen. Ook de aanwezigheid van scholen, schoolpleinen en recreatiemogelijkheden zoals strandjes zijn een pre. Naast de aantrekkelijke landelijke ligging zorgt dit voor een aantrekkelijk woonklimaat voor jonge gezinnen.

Kortom:

- Zorg met inwoners voor uitdaging en groene speelplekken en voldoende onderwijsvoorzieningen.

De gezondste gemeente

De inwoners van West Betuwe zijn over het algemeen gezond. Het aandeel mensen met een fysieke beperking is gemiddeld. Relatief veel ouderen hebben last van een fysieke beperking. Hierdoor blijkt de gezondheid onder ouderen in de regio lager dan gemiddeld in Nederland. Het lagere opleidingsniveau van de inwoners, het groter aandeel fysieke arbeid, de laaggeletterdheid en het 'eilandgevoel' (we lossen het zelf wel op), zijn mogelijke oorzaken.

De uitdaging:

West Betuwe is in 2030 de gezondste gemeente van Nederland. De ligging in de luwte van de grootstedelijke gebieden en haar rijkdom aan groene ruimte, de rivieren en gezonde voeding bieden hier alle kansen voor.

Bewegen is gezond! Juist voor ouderen. Daarnaast heeft eenzaamheid een negatieve invloed op de gezondheid. Dit zijn dan ook twee aandachtspunten voor het gemeentebestuur. Creëer bijvoorbeeld ontmoetingsplekken buiten, zoals bankjes in de openbare ruimte. Denk ook aan innoveren van sportaccommodaties en het bevorderen van sport onder ouderen, zoals 'walking football' en zwemmen. Aansprekend voorbeeld zijn de dorpszwembaden in de gemeente Giessenlanden, die door de inwoners zelf worden onderhouden en beheerd. Ook het walking football in Beesd – de nieuwe voetbalvorm voor 60-plussers – is een succesverhaal. Een ander aandachtspunt is de aanwezigheid en bereikbaarheid van medische voorzieningen en ondersteuning.

Kortom:

- Eenzaamheid tegen gaan.
- Beweging stimuleren.
- Medische voorzieningen en ondersteuning, in plaats van 'We lossen het zelf op'.

'Rode draden' uit de schappen

Samenvattend zijn de onderstaande thema's ingebracht door de schappen en de dorpen. Deze thema's zijn van belang voor het beleid en het programma van de gemeente West Betuwe. De inwoners hebben diverse aanknopingspunten gegeven in voor de uitwerking van dit beleid.

Landschap

- West Betuwe is in 2030 de 'Bloesemgemeente van Nederland' waar innovatieve land- en tuinbouw, natuur, landschap en recreatie kunstig met elkaar vervlochten zijn en elkaar versterken.
- West Betuwe benut in 2030 haar potentie als recreatiegebied in midden Nederland. Investeren in één of meerdere grootschalige toeristisch-recreatieve trekkers is noodzakelijk.
- West Betuwe versterkt in 2030 de waarde van het gebied, zowel landschappelijk als op het gebied van cultuurhistorie.
- In West Betuwe in 2030 groeit de (inrichting van de) infrastructuur mee met het recreatieve en functionele gebruik van de wegen.

Ondernemerschap

- West Betuwe is in 2030 met duurzaam en maatschappelijk ondernemen de MKB-vriendelijkste gemeente van Nederland.
- West Betuwe benut in 2030 de kracht van het rivierengebied, zowel recreatief als economisch.
- West Betuwe is in 2030 klimaatneutraal en maakt gebruik van de krachten van zon, wind, water en de warmte van de aarde. Het overschot aan duurzame energie levert zij aan andere delen van het land.

Vriendschap

- In West Betuwe 2030 kent elk dorp een vorm van zelforganisatie die met een eigen daarvoor ter beschikking gesteld budget activiteiten ontwikkelt en uitvoert ter bevordering van de leefbaarheid.
- In West Betuwe 2030 zorgt een slim systeem van verbindingen dat alle wenselijke voorzieningen voor jong en oud binnen bereik zijn.
- In 2030 kunnen niet alle verenigingen in ieder dorp meer bestaan. We zien drie mogelijke richtingen: 1: De zwakke sterven uit (natuurlijk proces). 2: Fusie,

al blijkt dit moeilijk bespreekbaar en alleen haalbaar door (financiële) dwang. 3: Sportverenigingen kunnen verbreden naar andere sporten.

- In West Betuwe 2030 is er in elk dorp een mogelijkheid of plek om samen te komen.
- In West Betuwe 2030 is het motto: Altijd Thuis. West Betuwe is een inclusieve samenleving, zij is er voor alle mensen, inclusief bijvoorbeeld ouderen, minima, allochtonen en personen met een handicap.
- In West Betuwe 2030 kan iedereen in zijn vertrouwde omgeving oud worden.
- In West Betuwe 2030 zijn voldoende woningen op de goede plekken en voor de juiste mensen, zodat leefbaarheid in de dorpen behouden blijft. Dit vraagt om een sterke regie vanuit de gemeente in samenwerking met de woningcorporaties voor een diverse aanbod en juiste verdeling over de verschillende dorpen.
- West Betuwe is in 2030 een gemeente die jongeren niet langer ontvluchten. Ze blijven of keren na een (studie)periode graag terug, omdat er voldoende leuk werk en huisvesting is. Het is noodzakelijk dat jongeren nú al meer worden gewaardeerd, niet worden weggejaagd en ruimte krijgen om 'hun ding' te doen.
- West Betuwe biedt in 2030 ruimte aan jonge gezinnen met speelplekken waar kinderen nog ouderwets vies kunnen worden.
- West Betuwe is in 2030 de gezondste gemeente van Nederland. De ligging in de luwte van de grootstedelijke gebieden en haar rijkdom aan groene ruimte, de rivieren en gezonde voeding bieden hier alle kansen voor.

OndernemerSCHAP in het LandSCHAP

Rust en ruimte. Dijken, rivieren en bloeiende boomgaarden. Het beeld van de Betuwe is bekend. We weten wie en wat we zijn. Maar wat willen we als gebied nog meer uitdragen? Wat zijn onze kansen voor de toekomst? En waar liggen de uitdagingen? Inspirerende ondernemers Thomas Nova en Wilfred van den Berg over innovatie, belevenis, ondernemerschap en de faciliterende rol van de gemeente.

Wilfred van den Berg, paprikakweker Bestpeppers Innovatie in het LandSCHAP

Wat zijn de uitdagingen van onze regio?

'Energie blijft altijd een onderwerp van discussie en kan zelfs een bedreiging vormen voor de ontwikkeling van het toekomstige landschap. We moeten dus naar alternatieve vormen van energieopwekking. Zoals een verbrandingsoven met energierugwinning voor snoeihout. Daarmee kan een groot gebied van energie worden voorzien. Maar zolang de absolute noodzaak er nog niet is, verzanden dergelijke ideeën meestal in papierwerk en eindeloos overleg. Een andere uitdaging is het ruimtegebruik.'

Welke oplossing zie je?

'Innovatie. Mensen zijn vaak huiverig bij het horen van dit begrip, maar innovatie hoeft de identiteit, kleinschaligheid en authenticiteit van onze regio niet in de weg te staan. Stromend water is bijvoorbeeld een bron van energie. Daarnaast is de wereldwijde bevolkingsgroei van invloed op de voedselbehoefte. Het gevolg: intensievere tuinbouw. Ook daarbij is innovatie noodzakelijk om voldoende eten te kunnen produceren voor de hele gemeenschap, zonder dat dit ten koste gaat van het landschap.'

Hoe zie je dat voor je?

'Minder enkelvoudig gebruik maken van de grond. Moerdijk is een mooi voorbeeld. Net als in West Betuwe is daar is veel glastuinbouw en logistiek. De logistieke panden nemen veel ruimte in beslag. Maar zet daar kassen bovenop en je maakt optimaal gebruik van de ruimte. Zeker nu de grond duurder wordt, is verticaal verbouwen de oplossing. Daarnaast bespaar je ruimte en kun je de traditie en identiteit van de regio dus in stand houden.'

Wat verwacht je van de gemeente?

'Ondernemers schakelen snel en zijn innovatief. Als overheid mag je daar soms best wat meer in meegaan. Nu is het proces vaak te traag en worden beslissingen te vaak uitgesteld. Ik zou ook graag zien dat we als ondernemers regelmatig met de overheid brainstormen over onze uitdagingen. Dat gebeurt nu nog niet. Ik zie daarom een mooie kans voor de nieuwe gemeente om dit te faciliteren. Wees niet bang en zet in op innovatie!'

Thomas Nova, camping De Lievalinge

Belevenis in het LandSCHAP

Welke kansen zie je in het landschap van West Betuwe?

'Het landschap, of buitengebied, van West Betuwe wordt vaak gezien als het terrein van de agrariër. Maar het heeft veel meer te bieden. De authentieke uitstraling is ook perfect voor recreatie. Als je op een creatieve manier met de mogelijkheden van het gebied omgaat, creëer je een belevenis. En dat biedt kansen, want de beleveniseconomie groeit snel. Mensen zijn toe aan een ander soort beleving. Speel daarop in.'

Kun je een voorbeeld geven?

'Met Camping De Lievalinge kozen we voor een concept waarbij je overal om je heen beleving hebt. Een nieuw soort kampeerbeleving dat goed werkt. Het landschap van West Betuwe wordt zo een beleveniswereld. De 'donkere vlek in de Randstad', waar het 's avonds nog écht nacht wordt. Iets unieks in het landschap. De vraag naar het product is groot, maar er is nog weinig aanbod.'

Waar zie je nog uitdagingen?

'Door het succes van het concept, wordt het nu heel druk in het Lingebos. Omdat er een duidelijke visie op belevenisrecreatie ontbreekt, worden we niet altijd begrepen door de gemeente. De drukte is voor sommige mensen dan ook een doorn in het oog. Maar we gebruiken het gebied toch waar het voor bedoeld is: recreatie. Er zit écht veel markt in de beleveniseconomie. We zoeken bijvoorbeeld ook de samenwerking met andere lokale ondernemers met hun producten. Er is volop kans voor groei en vernieuwing. Maar doordat een duidelijk visie nog ontbreekt, is het zowel voor de gemeente als omgeving nog spannend.'

Welke rol zie je voor de gemeente?

'Vernieuwing gaat vaak sneller dan een gemeente bij kan houden. Daarom zou de gemeente juist een platform moeten faciliteren waarin innovatieve ondernemers vrij met elkaar kunnen brainstormen en ideeën kunnen ontwikkelen. Om te voorkomen dat het weer alleen een praatgroep wordt, moet de gemeente dan wel de ruimte bieden om een aantal keer per jaar een idee uit te voeren. Ook al zien ze haken en ogen.'

“Wees niet bang en zet in op innovatie!”

4. SAMENLEVINGSCONCEPT WEST BETUWE

4

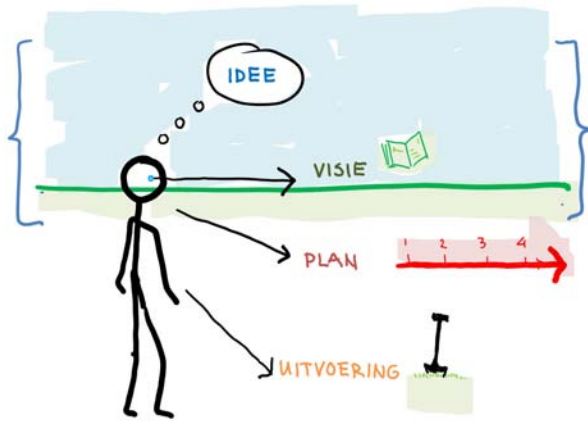
SAMEN- LEVINGS- CONCEPT WEST BETUWE

Hoe gaan we nu verder? Honderden mensen uit de gemeente West Betuwe droegen bij aan dit Bidbook en velen van hen stelden deze terechte vraag. Blijft het bij dit proces, of gaat de gemeente op deze voet verder?

Onze dorpen en stadjes hebben behoefte aan een bereikbare gemeente. De verschillende netwerken en platforms vragen om een meedenkende en faciliterende gemeente. Het gaat dan bijvoorbeeld om de inzet van vrijwilligers, het initiëren van bepaalde netwerken, het participeren van de gemeente in netwerken, het organiseren van een netwerkdag over een bepaald thema en het vereenvoudigen van procedures en subsidieaanvragen. De gemeente heeft als taak de gezamenlijke belangen te behartigen van zowel de gemeente zelf als van alle betrokken inwoners en organisaties.

Maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Daar is visie voor nodig. Een idee over hoe we de inhoud van dit Bidbook kunnen koppelen aan een bepaalde vorm van samenwerking. Zonder dat we mensen vermoeien en verwarren met onze interne beleidsterreinen. Het uitwerken en uitvoeren daarvan is een opgave voor de nieuwe gemeenteraad, het nieuwe college van burgemeester en wethouders, de nieuwe ambtelijke organisatie en alle andere betrokkenen en belanghebbenden in West Betuwe.

SAMENLEVINGSCONCEPT

inwoner | middenveld | overheid | ondernemer

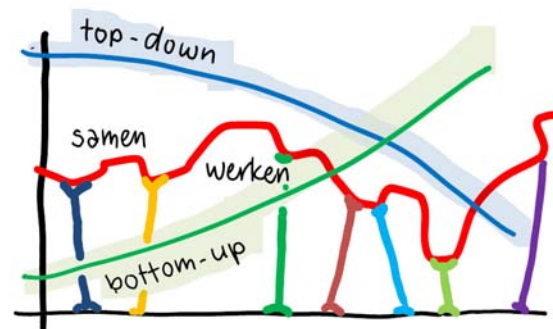
OVERHEID PARTICIPATIE

Wat is onze eerste stap? Waar moeten we mee beginnen? Dat is met een globaal idee. Een visie op hoe we alles aan elkaar koppelen wat op tafel is gekomen op een zinvolle en navolgbare manier. Dan komen we stap voor stap dichterbij een samenlevingsconcept waarin de inhoud en manier van samenwerken op een begrijpelijke manier samenkomen. **Schappelijk** noemen we. Omdat daar redelijk en billijk mee wordt bedoeld. Maar ook tamelijk goed, fatsoenlijk en ordentelijk. Precies het juiste begrip voor de cultuur in de nieuwe gemeente West Betuwe.

Samenwerken

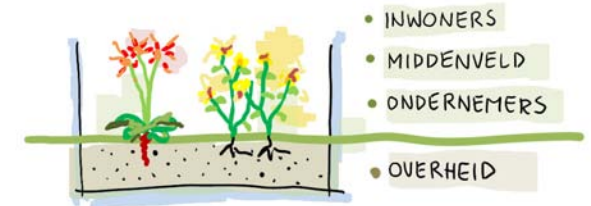
Bij samenwerken zijn altijd meerdere partijen betrokken. Hoe ga je dan met elkaar om? Je moet oog krijgen voor elkaars doelen en belangen én beseffen dat iedereen op zijn of haar eigen manier formuleert. En dat niet iedereen hetzelfde resultaat nastreeft of dezelfde ondersteuning vanuit de gemeente wenst. Want alles waar mensen zelf invloed op hebben, bepalen ze liever zelf. Of samen met vrienden of dorpsgenoten.

SAMEN WERKEN DORPEN & GEMEENTE

LICHTVOETIG & DOELGERICHT

Die 'gewenste ongelijkheid' is iets waar de nieuwe gemeente mee om moet leren gaan. De gemeente heeft een belangrijke verantwoordelijkheid voor het realiseren en bewaken van de basiskwaliteit: een gezonde en veilige leefomgeving. Maar ook voor de bereikbaarheid van voorzieningen. Denk aan internet en de toegankelijkheid van zorg, scholing en cultuur. Op die basiskwaliteit kunnen inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties verder bouwen. Ze kunnen zelf op eigen

- veiligheid
- bereikbaarheid
- minder heden
- eigendomsverhoudingen

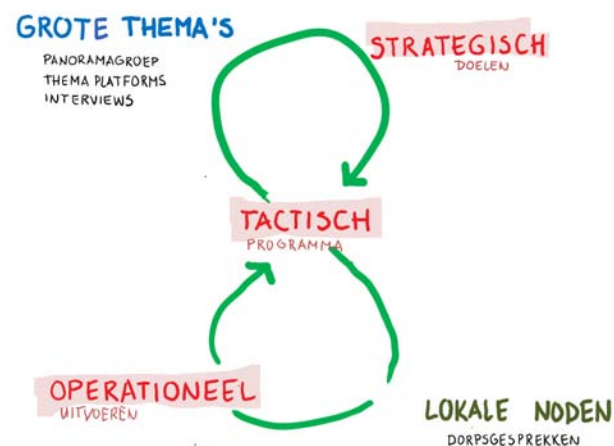
Samenhang

Hoe brengen we een samenwerking op gang terwijl we tegelijkertijd de doelen en inhoud bewaken? Versnippering in verschillende beleidsterreinen ligt op de loer. Terwijl we juist moeten zorgen voor een goede afweging van belangen en een duidelijke samenhang. Voor West Betuwe schetsen we drie niveaus waarbij de gemeenteraad met hulp van het college en de ambtelijke organisatie als een spin in het web verantwoordelijk is voor beleid, budget en besluitvorming.

Op **strategisch niveau** legt de gemeenteraad zijn politiek-bestuurlijke doelen vast. In een programma schetst de raad het beleid voor onder andere zorg en welzijn en bepaalt het bijbehorende budget. Vervolgens vertaalt de gemeenteraad het programma ruimtelijk naar een omgevingsvisie en legt hierin de doelen voor een duurzame leefomgeving vast. Dit zijn kaderstellende beleidsdocumenten.

Op strategisch niveau bevelen we ook de instelling van de drie schappen aan:

- **Landschap** voor het inrichten van een duurzaam buitengebied
- **Vriendschap** voor alle aspecten van welzijn en zorg
- **Ondernemerschap** voor winst, werk en inkomen

Schappelijk met elkaar en ieders belangen omgaan. Dat is de intentie én het meest logische vervolg op alle platformavonden, dorpsgesprekken en interviews. Samenhang creëren tussen doel, afweging, beleid en budget. Het is een uitdaging, maar wel het best denkbare. De schappen werken met een jaarlijks mandaat dat door de gemeenteraad wordt verleend.

kracht 'extra's' plaatsen of dat via een bijzondere samenwerking realiseren. Bijvoorbeeld een zwembad in een klein dorp, ommetjes, bijzondere sportvoorzieningen, culturele evenementen en dergelijke. Maar daar komt de 'gewenste ongelijkheid' om de hoek. Er zijn ook dorpen die misschien zeggen: laat dat allemaal maar, wij wonen hier goed en dat is voldoende.

SAMENLEVINGSCONCEPT

Op **tactisch niveau** werken in de drie schappen alle partijen samen die betrokken zijn bij de thema's. Zij stellen uitvoeringsprogramma's op die de gemeenteraad tijdens de grote jaarlijkse **ja/mits-conferentie** vaststelt en van budget voorziet. De afspraken worden ook verwerkt in de gemeentebegroting en zo nodig bij de voorjaarsnota bijgesteld. De schappen worden inhoudelijk gevoed vanuit landelijke, provinciale en regionale programma's. En uiteraard uit alles wat lokaal speelt en niet via de gebiedstafels kan worden afgewikkeld.

Op **operationeel niveau** stellen we voor de praktische uitvoering van de plannen uit het Bidbook voor de 26 dorpen van West Betuwe Gebiedstafels in. Ook stelt de gemeente gebiedsmakelaars aan. Zij zijn vaak aanwezig in de dorpen en zijn het eerste aanspreekpunt.

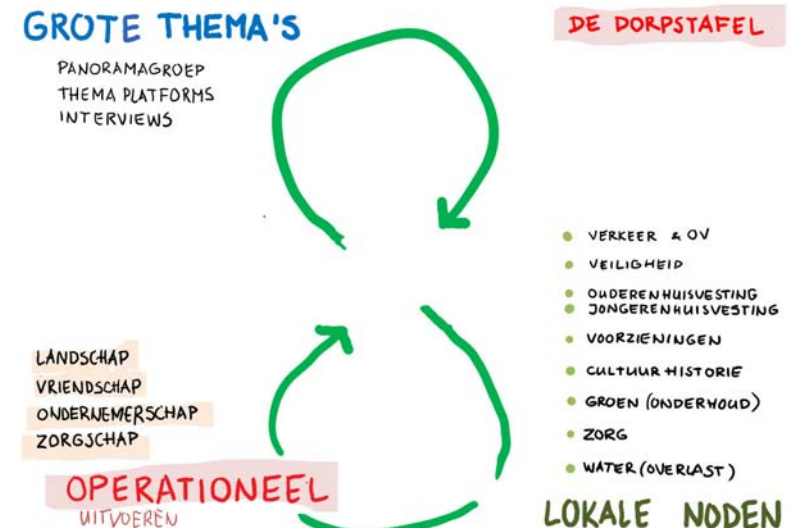

De gebiedstafels zijn opgavegericht. Dat betekent dat verschillende dorpen uit één gebied samen aan een gemeenschappelijke opgave kunnen werken. De gebiedsmakelaar organiseert of faciliteert de gebiedstafel in samenspraak met de dorpen.

De gebiedstafel is een gestructureerd samenwerkingsorgaan van gemeente en dorpsgemeenschap. Welke **lokale noden** hebben

prioriteit en hoe komen we tot een oplossing?

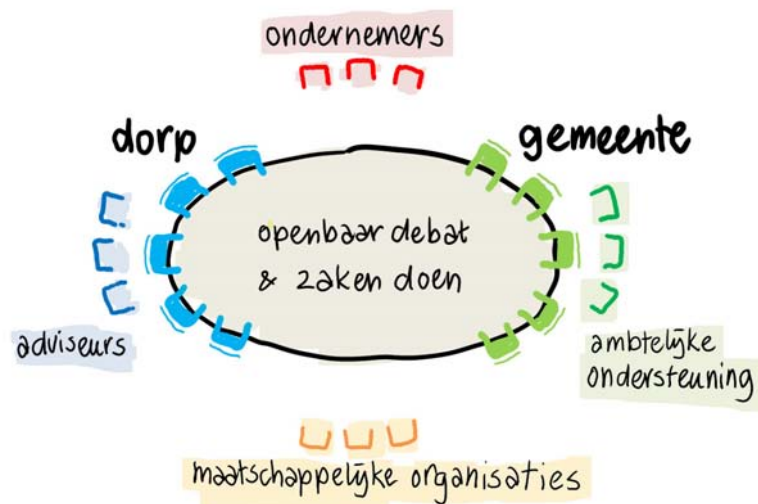
De gemeente stelt capaciteit beschikbaar om de antwoorden op deze vragen te vinden. Daarnaast verzorgt de gemeente de formele afwikkeling van alles wat er aan de gebiedstafel wordt besloten. Aan deze tafel zit een vertegenwoordiging van de dorpen, de gebiedsmakelaar en eventueel inhoudelijke specialisten uit de gemeente. Daarnaast schuiven maatschappelijke organisaties als adviseurs aan, wanneer zij belast

zijn met de uitvoering van bepaalde oplossingen. Denk aan woningcorporaties. Is er advies nodig over haalbaarheid en/of maakbaarheid, dan kan ook een vertegenwoordiging uit het bedrijfsleven aanschuiven. Verder wordt eens per vier jaar een **gebiedsagenda** opgesteld: wat willen we per gebied bereiken en welke onderwerpen hebben prioriteit vanuit het Bidbook en het raad- en coalitieakkoord? De gebiedsagenda kan jaarlijks worden bijgesteld.

Bij alle stappen in het Bidbookproces waren ook raadsleden aanwezig. Ook in de nieuwe besturingsfilosofie gaan we ervan uit de raad in gesprek blijft met de inwoners. De raad organiseert hiervoor een beeldvormende vergadering per gebied.

SAMENLEVINGSCONCEPT

Initiatiefrijk De Wolden

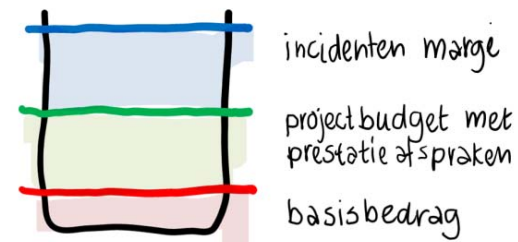
Een mooi voorbeeld van hoe de raad structureel budget kan vrijmaken voor groen en kleine zaken die inwoners zelf aandragen, komt uit de gemeente De Wolden in Zuidwest Drenthe. Het gaat hier om bedragen tot bijna één miljoen euro. Zelfwerkzaamheid van de dorpsgemeenschap is hier het sleutelwoord. Voor nadere informatie verwijzen we naar Initiatiefrijk De Wolden met de ondertitel 'Loslaten in vertrouwen' op de website van de gemeente.

De Wolden groeit al geruime tijd toe naar een gemeente met grote zelfstandigheid van de vele dorpen die de gemeente rijk is. Zoals de herinrichting van de Dijkhuizen, een belangrijke straat in Ruinerwold. Het vervangen van de riolering stond daar al enige tijd op de planning. De inwoners grepen het project aan om meteen het uiterlijk van de straat aan te pakken. Zij namen het initiatief over van de gemeente en hebben een nieuwe straatinrichting ontworpen, hun eigen lantaarnpalen erbij gezocht, een bestek geschreven en zelf een aannemer geselecteerd.

Wat was dan de rol van de gemeente? En hoe zat het met geld, het technisch toezicht en het beheer na de realisatie? Wie heeft de verantwoordelijkheid? De gemeente verzocht haar medewerkers de helpende hand te bieden en niet de toetsende rol aan te nemen. Zo werden subsidies binnengehaald en hulp geboden bij de technische uitwerking, zodat het plan voldeed aan de normen die de gemeente daar gewoonlijk aan stelt. Toch bleef er een groot tekort over dat werd aangezuiverd met een raadsbesluit. Zonder dat besluit zouden andere subsidies van de provincie komen te vervallen. Voor de raad was het weer een voorbeeld van een redzame dorpsgemeenschap waarmee het goed samenwerken is. Gedurende het ontwerpproces bleef de gemeente steeds goed op de hoogte van alle ontwikkelingen.

Voor Initiatiefrijk De Wolden wordt een groeiend budget van inmiddels ongeveer € 400.000 per jaar ingezet om zeer diverse projecten van mantelzorg tot glasvezel tot uitvoering te brengen. Het is een patroon, een nieuwe cultuur van samenwerking geworden onder de noemer van overheidsparticipatie: **loslaten in vertrouwen**.

DORPSBUDGET

Te denken valt aan een driedeling in beschikbare budgetten:

- Een basisbedrag waar geen verantwoording over hoeft te worden afgelegd.
- Een gelabeld bedrag op basis van aanvraag en zelfwerkzaamheid per project.
- Een marge om door het jaar incidenten op te vangen.

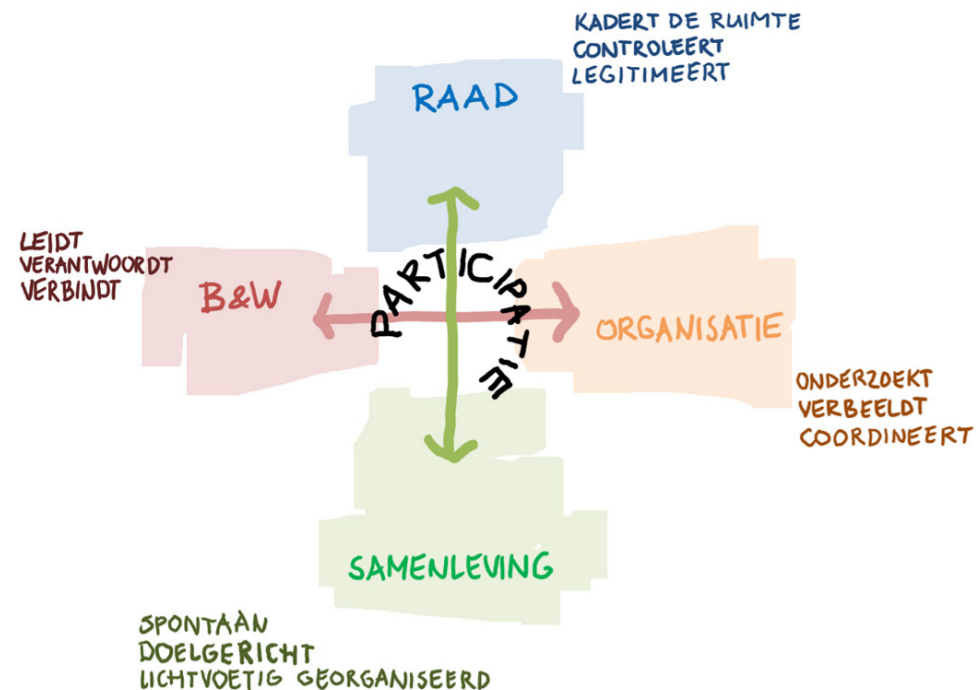
Samen doen

Samen doen betekent niet dat er geen specifieke rollen en verantwoordelijkheden liggen voor de verschillende deelnemers. Een korte typering van de rollen is hier geschetst. De gemeenteraad is er primair voor de kaders en de controle. Met zijn beslissingen verstrekt de raad legitimiteit aan handelen en keuzes. Het college van burgemeester en wethouders is de verbindende schakel, zowel binnen de gemeente als in de samenleving. Vanuit die verbinding leidt het college, binnen de gestelde kaders. Daarover legt het college ook verantwoording af, waarmee het de legitimiteit vergroot. Daarbij past een organisatie die onderzoekt (actief scenario's schetst, alternatieven zoekt, etc.), die verbeeldt (alternatieve toekomsten voelbaar, zichtbaar en voorstelbaar maakt) en coördineert (het richten van energie, tijd, geld en mensen). Dat alles met een samenleving die in haar kern onbevangen is (geen gearticuleerde belangen), doelgericht en lichtvoetig georganiseerd is, met snel wisselende verbanden.

In het midden van die aangescherpte rollen ontstaat 'ruimte'. In die ruimte speelt participatie zich af. Die participatie is per casus anders, met een eigen rolverdeling. Over de afwegingen waarlangs participatie vorm krijgt, kunnen raad, college en organisatie goede afspraken maken (proceskadering en Schappen). Grotendeels speelt die participatie zich af tussen college, organisatie en samenleving. De raad schetst periodiek algemene inhoudelijke en procesmatige kaders, geeft afhankelijk van de casus soms specifieke inhoudelijke en/of procesmatige kaders mee, controleert op basis van de verantwoording van het college en verstrekt legitimiteit aan de uitkomsten. Met oog voor deelbelangen, maar wel vanuit het algemeen belang.

Kortom, de samenlevingsvisie gaat uit van:

- Het instellen van gebiedstafels.
- Het houden van een jaarlijkse ja/mits-conferentie.
- Het instellen van de drie schappen:
  - **Landschap** voor het inrichten van een duurzaam buitengebied.
  - **Vriendschap** voor alle aspecten van welzijn en zorg.
  - **Ondernemerschap** voor winst, werk en inkomen.

MARJAN MINNESMA

Directeur Stichting Urgenda

“West Betuwe Energieneutraal in 2030. Het kan écht”

De opwarming van de aarde beperken tot maximaal 1,5 graad... De afspraak die we in december 2015 op de klimaatop in Parijs met elkaar maakten, heeft veel gevolgen. Het betekent dat we uiterlijk in 2030 alle energie voor ons eigen grondgebied zelf duurzaam moeten opwekken. Dat geldt voor landen, regio's en zelfs huishoudens. Een gemeente als West Betuwe is een mooi schaalniveau. Wat moeten en kunnen we als inwoners, bedrijven en overheid doen om samen energieneutraal te worden?

Een huis zonder energierekening. Hoe bereik je dat? En hoe zorgen we ervoor dat we niet meer afhankelijk zijn van aardgas voor het verwarmen van onze gebouwen en het water? Een gemiddeld gezin met een eigen huis geeft in vijftien jaar 35.000 euro uit aan energiekosten. Dat loop nog verder op door de geplande verhoging van de aardgasprijzen. Voor hetzelfde bedrag maak je je huis ook in een paar stappen energieneutraal.

Stap voor stap

Een eerste goede stap naar een energieneutrale woning, is het vervangen van de cv-ketel door een zuinige lucht-waterwarmtepomp. In ruimtes waar je veel bent, zoals de woonkamer en de keuken, plaats je dan speciale radiatoren of vloerverwarming. In slaap- en studeerkamers levert een infraroodpaneel al snel genoeg warmte. Ook koken doen we straks niet meer op aardgas, maar op inductie. Voor bedrijven, grotere gebouwen en flats zijn er andere oplossingen zoals warmte-koudeopslag (WKO) en grotere (industriële) warmtepompen. Daarnaast moeten we zo veel mogelijk oppervlakken benutten om elektriciteit op te wekken met zonnepanelen. Denk aan daken, schuren, carports, schuttingen of geluidswallen.

Informereren en stimuleren

De volgende stap: hoe zorgen we ervoor dat mensen meedoen? Bijvoorbeeld door iedereen die verhuist te stimuleren meteen over te stappen naar een energieneutraal huis. Banken kunnen daarbij

helpen, maar ook steun uit andere fondsen of van de gemeente is welkom. Mensen van wie de cv-ketel oud of kapot is, kunnen we verleiden over te stappen op een warmtepomp. Een wissel-cv-ketel kan hen daarbij helpen. Mensen wennen dan geleidelijk aan het idee van een warmtepomp. Ook de gemeente kan een steentje bijdragen. Een voorbeeldhuis waar mensen de installaties kunnen zien en alle informatie over energiebesparende maatregelen krijgen, helpt om hen over de streep te trekken.'

Energie- én budgetneutraal

Ook woningcorporaties moeten mee in de transitie. De investering leidt tot hogere huurkosten, maar door de daling in energiekosten blijft het totaal voor de huurder gelijk. Corporaties kunnen het stap voor stap aanpakken. Eerst honderd woningen, dan vijfhonderd per jaar, duizend, enzovoort. De gemeente kan de woningcorporaties stimuleren door technische en financiële ondersteuning. Energieneutraal wonen moet gaan leven! Markeer bijvoorbeeld alle energieneutrale woningen, zodat er steeds meer te zien zijn in het straatbeeld. Wanneer de gemeente mensen en organisaties ontzorgt en hen helpt met een budgetneutrale transitie, dan gaat het snel. Het kan écht!

Drijvende zonnepanelen

Met woningen en gebouwen alleen, halen we onze ambitie niet. Voor 2030 moeten we ook volledig elektrisch gaan rijden. Dat geldt voor personenvervoer én goederenvervoer. De overheid kan bijdragen aan deze doelstelling door te zorgen voor voldoende (snel)laadpunten. Daarnaast moet zij natuurlijk zelf het goede voorbeeld geven met een elektrisch wagenpark. Andere grote energieverbruikers zijn de glastuinbouw en landbouw. Het kassengebied in Lingewaard geeft het goede voorbeeld door de ambitie om in 2030 energieneutraal te zijn. Aardgas eruit, diepe geothermie erin. Aangevuld door duurzame energie uit zon en wind. Hun drijvende zonnepanelenveld is een mooi voorbeeld van nuttig ruimtegebruik. Ook landbouwvoertuigen kunnen elektrisch aangedreven worden. En in sommige gevallen kunnen ze ook op lokaal geproduceerd groen gas rijden.

“Met
woningen en
gebouwen
alleen, halen
we onze
ambitie niet”

Voor de wind

Ook industriële processen kunnen mee in de verandering. Voor elke industrie is er wel een oplossing. Met behulp van industriële warmtepompen en vele andere oplossingen kunnen ze volledig draaien op duurzame elektriciteit. De drempel voor de industrie is vooral financiering en de kostprijs ten opzichte van concurrenten. Hulp van overheden op dit vlak is dan ook gewenst. Tot slot hebben we in Nederland per gemeente gemiddeld negen windmolens van 3 à 4 MW nodig om in onze stroombehoefte te voorzien. In West Betuwe komen langs de A15 bij knooppunt Deil elf windmolens. Daarmee is deze gemeente meteen één van de koplopers in Nederland!

VERVOLG

VERVOLG

'Op weg naar West Betuwe!' Het motto van ons Bidbook zegt het eigenlijk al: we staan aan de start van een gemeenschappelijk avontuur. Alle toekomstbeelden, wensen en voornemens van onze betrokken, enthousiaste inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties vormen de basis waarop we de gemeente verder kunnen bouwen. Dit Bidbook vormt geen eindpunt. Het is juist een startpunt voor West Betuwe. Het is dan ook een levend document dat op veel punten om een vervolg en verdere uitwerking vraagt.

Sommige actiepunten zijn zo concreet dat die meteen uitgevoerd kunnen worden. Andere punten zijn omvangrijker en verdienen bij het gemeentebestuur een plek in de begroting en een afgewogen beleidskader met bijbehorend programma. Of een plek in de nog op te stellen Omgevingsvisie. Het Bidbook zelf bepaalt niet hoe het programma van de gemeente West Betuwe eruit ziet. Het is een spiegel van de 26 dorpen en van de schappen, die toont wat in de samenleving van West Betuwe speelt. Kennis waarop het nieuwe bestuur zijn bestuursakkoord of raadsakkoord kan baseren.

Wij, de inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties van West Betuwe, vragen het nieuwe gemeentebestuur in zijn beleid, in zijn programma en in zijn handelen rekening te houden met de inhoud van dit Bidbook.

Gevolgd proces

Het Bidbook is opgesteld tussen het voorjaar van 2017 en het najaar van 2018. In die tijd is door betrokken inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties van Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal nagedacht over de toekomst van de nieuwe gemeente West Betuwe. Zij hebben dat gedaan door bijvoorbeeld een aanschijfskaart in te sturen, een dorpswandeling te organiseren of naar een van de bijeenkomsten te komen.

We schrijven zomer 2017. We zijn onderweg naar West Betuwe! Wat volgt is een traject van één jaar waarin twee vragen centraal staan bij verschillende initiatieven en activiteiten: 'Wat vinden de inwoners waardevol?' en 'Wat wil ieder dorp meegeven aan de nieuwe gemeente voor de toekomst?'

Ansichtkaarten

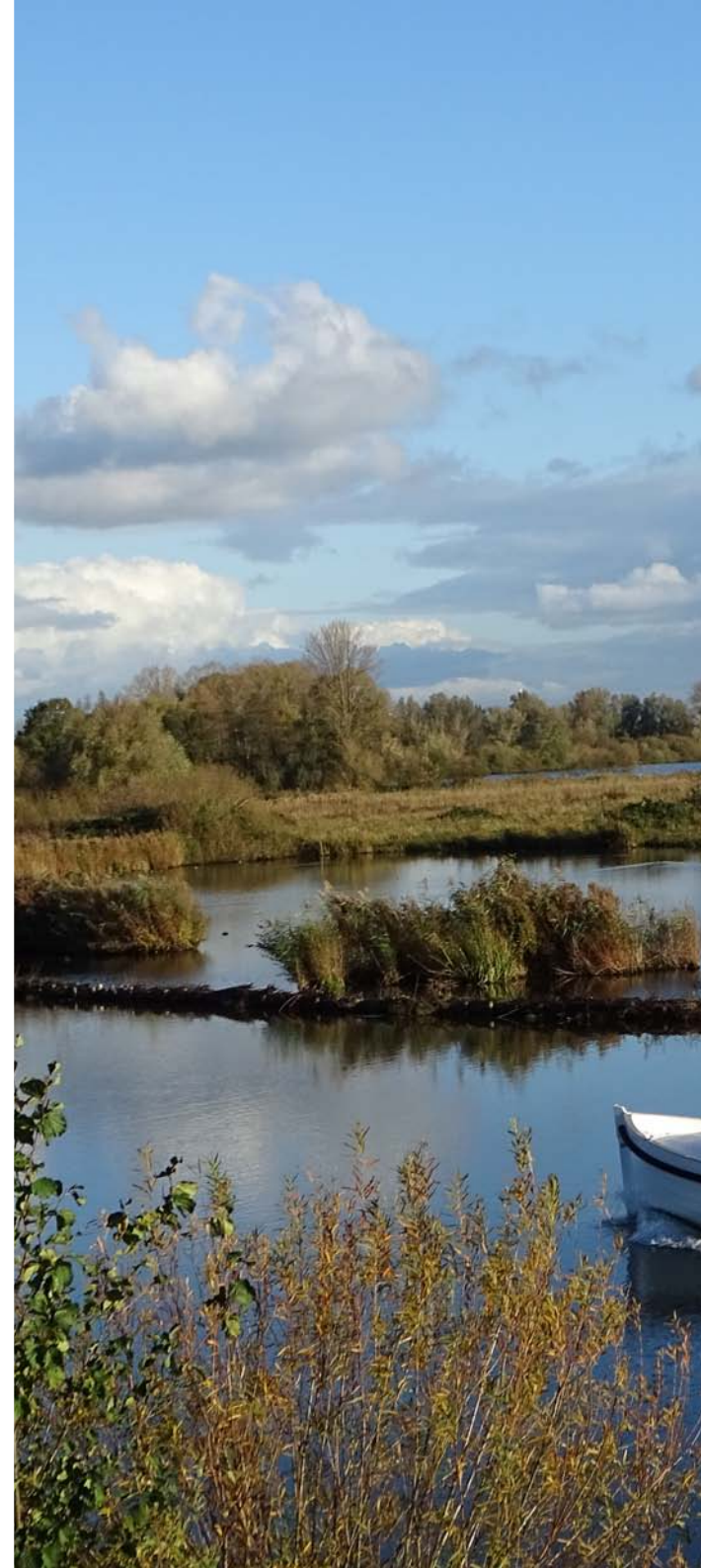
Alle inwoners konden in de zomer van 2017 een aanschijfskaart insturen aan de burgemeester met 'Ik ben trots op mijn dorp, omdat...' en 'Mijn dorp zou nog beter zijn als...'

Dorpswandelingen

In ieder dorp is in september of oktober 2017 een dorpswandeling georganiseerd door vertegenwoordigers uit dat dorp. Per wandeling liepen ook vertegenwoordigers van twee of drie andere dorpen mee en vertegenwoordigers namens de gemeente.

Dorpsgesprekken

In alle 26 dorpen is in het voorjaar van 2018 een dorpsgesprek gehouden. De inwoners gaven aan wat er speelt in het dorp, wat zij koesteren en wat ze willen verbeteren.

“Op weg naar West Betuwe!”

Platformbijeenkomsten

In januari en maart 2018 zijn platformbijeenkomsten gehouden voor de mensen die in het buitengebied wonen of werken, met ondernemers en met organisaties uit het sociaal-maatschappelijk veld. Ook deze partijen hebben een agenda voor West Betuwe gemaakt.

Panoramagroep

Een panoramagroep heeft in januari en maart 2018 vanaf een afstandje naar West Betuwe gekeken. Hoe positioneert de gemeente West Betuwe zich binnen de provincie en binnen de regio? Ook de uitkomsten daarvan hebben een plek in het Bidbook gekregen.

Vlog your village-wedstrijd

Met een vlog your village-wedstrijd hebben we jongeren tussen de 11 en 20 jaar uitgedaagd om een vlog te maken over hun dorp. Waar zijn ze trots op en wat kan beter? YouTubers BENR maakten een vlog om jongeren te inspireren en vormden de jury. De prijsuitreiking was in april 2018 op het terrein van het festival Festivate in Meteren, voorafgaand aan het echte festival.

Bespreken concepten

In september 2018 is in ieder dorp de concepttekst voor in het Bidbook voorgelegd, besproken en – waar nodig – aangepast.

De impressies van de ansichtkaarten, dorpswandelingen, dorpsgesprekken en platforms en alle kernenfoto's staan op www.westbetuwe.nl.

COLOFON

Het Bidbook is een uitgave van de gemeenten Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal. Samen vormen zij per 1 januari 2019 de nieuwe gemeente West Betuwe. Dit Bidbook is tot stand gekomen door inbreng van inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties uit deze drie gemeenten.

REDACTIE EN OPMAAK

BügelHajema, adviseurs voor leefomgeving en omgevingsrecht
Gemeenten Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal

FOTOGRAFIE

Etiënne Hessels
Paul van der Klei
Chris Heijmans
Gemeente

Ontwerp: Brandingbureau Toon
Drukken: Engel Repro en Print BV

CONTACT

Gemeente West Betuwe
Kuipershof 2, Geldermalsen
gemeente@westbetuwe.nl
www.westbetuwe.nl

Mede mogelijk gemaakt met een de bijdrage van de provincie Gelderland.

NOVEMBER 2018

*Aan de inhoud van het Bidbook West Betuwe kunnen geen rechten worden ontleend.
Niets uit dit Bidbook mag zonder schriftelijke toestemming vooraf van de gemeente
West Betuwe worden verveelvoudigd, gebruikt of overgenomen.*

Gemeente West Betuwe

Kuipershof 2
4191 KH Geldermalsen

www.westbetuwe.nl

BügelHajema

Ruimte voor de leefomgeving

BügelHajema Adviseurs

Utrechtseweg 7
3811 NA Amersfoort

www.bugelhajema.nl